

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H

7

A

VESTBIRK HØJSKOLE

AARSSKRIFT

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

19

32

STATSBIBLIOTEKET

AARHUS

Udangret

VESTBIRK HØJSKOLE

AARSSKRIFT

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

19

32

1
H

1

Konrad Jørgensen Bogtrykkeri i Kolding

Statens
Pædagogiske Studiebureau
København V.

GRØNVALD NIELSENS MINDESMÆRKE

LÆRERBILLEDE FRA SOMMEREN 1932

Grundtvigs Højskoletanker.

II Aar er det et Mærkeaar i Højskolens Historie, idet det er 100 Aar siden Grundtvig første Gang udtalte sig klart og udførligt om sine Højskoletanker. Det skete i Indledningen til „Nordens Mytologi“, som han udgav i 1832. Han var paa den Tid under Censur, men Originaludgaven af Bogen har faaet følgende Stempel: „Maa trykkes. I Københavns Politiret d. 1ste December 1832. Thomsen.“

I et Rimbrev foran i Bogen er det, at Grundtvig fører sin stærke Tale om aandelig Frihed:

„Frihed lad være vort Løsen i Nord,
Frihed for Loke saavel som for Thor!

— — —
Frihed for alt, hvad der stammer fra Aand,
som ikke ændres, men arges ved Baand.“

Dernæst er det, han gaar over til at klarlægge sine Tanker om en folkelig Højskole. Han var den Gang snart 50 Aar, og han havde haft rig Lejlighed til at erfare, at Videnskab og Kunst, Digtningen især, egentlig stod højt i Datidens Danmark, ligesom han vidste, at der gemtes store Kræfter i det danske Folk, blot de kunde komme til Udløsning. Men for at dette kunde ske, maatte Folket have Del i Kunstens og Videnskabens Rigdom. Først derved vilde der blive ret Mening i disse Ting, der jo intet er i sig selv.

Det gjaldt derfor om at faa Videnskabeligheden og Folkeligheden til at mødes, som han udtrykte sig:

„Vi maa indse, at Lærdom er et, og Dannelse og Duelighed for Livet, det menneskelige og det borgerlige noget andet.“ De lader sig vel forene, men ikke hos Mængden. Lærdom er kun

for de faa, der arbejder for Menneskelivet i det hele taget, men Dannelsen er for alle og for Folkelivet i Øjeblikket. Men det gælder om at faa de to Ting til at virke ind paa hinanden paa bedste Maade, for Lærdommen vil snart føre paa Vildspor hos Bogormene, hvis den ikke er stillet lige over for Folkelivet, hvori Lærdommen skal gøres frugtbar. Paa denne Maade maa Lærdommen holde Folkelivet i Aande, hvis ikke Folkedannelse skal udarte til en overfladisk Politur.

Naar de to Parter mødes paa rette Maade, „saa vil Oplysningen gøres frugtbar for Folket, og Folkelivet vil saa igen virke grødefuldt ind paa Videnskabeligheden.“

Det er dette, Grundtvig vil opnaa ved at lave Sorø Akademi om til en Folkehøjskole, hvor alle Lag i Folket kan mødes, de vordende Embedsmænd med Borgere og Bønder o. s. v.

*

Paa sine Rejser i England i Aarene 1829—31 havde Grundtvig faaet Syn for et driftigt og godt Folkelivs Betydning, og paa Universitetet i Oxford lærte han et frit Studieliv at kende. Der fik han med andre Ord Blikket aabnet for, hvad der burde gøres her hjemme.

Dertil kom, at Revolutionen i Paris satte Frugt her i Landet, bl. a. i Forordningen om raadgivende Stænderforsamlinger af 28. Maj 1831. Grundtvig var dengang slet ikke nogen Ven af Rigsdage eller lignende, men han var klar over, at hvis det danske Folk skulde til at tage Del i Landets Styrelse, saa var en saadan Dannelsesanstalt aldeles nødvendig. Her skulde man studere Modersmaalet, Folkets Historie og Samfundets Indretning, saa man virkelig kunde faa noget Begreb om, hvad man var sat til at raade over.

Det er da tydeligt nok, at det var disse Begivenheder, der blev Anledning til, at Grundtvig kom frem med sine Højskoletanker netop i 1832, og Udformningen af dem er da ogsaa præget deraf, især ved den stærke Vægt, der lægges paa det borgerlige og paa Kendskabet til Landets Love o. s. v.

Men deraf maa vi ikke slutte, at disse Tanker da var noget, der kun hørte den Tid og disse Ting til. Nej tværtimod, Høj-

skolen er født ud af en dyb Trang i det danske Folk, og Grundtvig havde gaaet med den længe i sit Sind.

Da han som Medlem af den grundlovgivende Rigsdag i 1848 arbejdede for den, sagde han bl. a.:

„Det var min Yndlingstanke igennem en hel Menneskealder, det var, hvad der ikke blot laa mig paa Hjærte, det var, hvad jeg stadig overvejede — — fordi jeg er en gammel Folkeven og en gammel Bondeven.“ Det var altsaa en dyb folkelig Sag, der nu kom frem gennem en enkelt Mands rige Samliv med sit Folk.

Grundtvig havde som faa Kendskab til Skolevæsen i alle dets Former. Ingen har gaaet i en bedre Hjemmets Skole end den, han nød godt af der hjemme i Udby hos sin fromme Mor, Kattrine Marie Bang:

„Baaret har du under Hjærte
alt mit Syn og al min Sang,
født til Verden dem med Smærte:
Skjalden af dit Skød udsporang.“

Siden prøvede han ude i Thyregod den Privatundervisning, der har Eksamen til Maal, saa var han paa den aandforladte Latinskole i Aarhus, og sidst maatte han døje Universitetets dræbende Kedsommelighed.

Men ikke blot som Elev, ogsaa som Lærer skulde han høste Erfaringer ved flere forskellige Skoleformer, mest kom han til at holde af selv at undervise sine Børn i sit Hjem og at være Højskolelærer (Foredragene paa Borchs Kollegium i 1838 og siden Højskolegerningen paa hans egen Højskole „Marielyst“ ved København).

I 1802 hørte Grundtvig sin Fætters, Henrik Steffens, ildfulde Tale, som tændte Glød i de unges Sind. Lige straks tænkte Grundtvig nok ikke saa meget over det, men efter at han var bleven vakt til Menneskeliv ved sin ulykkelige Forelskelse paa Langeland i 1805 og ved det kristelige Gennembrud, som blev Følgen deraf i 1810, blev det stadig hans bedste Tanke paa lignende Vis som Fætteren at virke for at vække det folkelige og kristelige Liv i Danmark.

Meget tidligt aner man ogsaa Højskolen i hans Tanker. Der

er antydet noget derom i en Dagbogsoptegnelse fra 1804 og siden i en Afhandling fra 1807. Efter Nederlaget i 1814 tog han fat paa det store Arbejde med at oversætte Sakso og Snorre for dermed at vække det danske Folk, men han erfarede, at dette ikke lod sig gøre med døde Bøger, kun ved levende Tale.

I det store Digt „Nyaarsmorgen“ fra 1824, da det ret brød igennem for ham, mærker vi, at det ogsaa bryder for Højskolen. Der hedder det:

„Forkynd, at af Skolen
der gøres nu brat
det Værksted for Solen,
du skimted i Nat.“

Med andre Ord, det er ud af Folkets dybe Nød og Grundtvigs Forstaaelse deraf, at Højskolen skulde blive til. De politiske Begivenheder i 1830'erne bestemte kun Tiden for Tankens Fødsel. Livet var der, og det maatte bryde igennem, naar Tidens Fylde var inde.

*

Det var dertil, vi var kommen i 1832, da det politiske Røre fandt sit Udtryk i Stænderforsamlingerne, og Stedet for disse Tankers Fremsættelse blev altsaa som nævnt foran Indledningen til „Nordens Mytologi“.

Der er det klart, at det er det borgerlige Liv, der er i Forgrunden, og det var den ene store Højskole, som Staten skulde indrette, han tænkte paa. Stedet skulde være Sorø Akademi, som man netop stod foran en Nyordning af, og dertil var i Forvejen knyttet flere dygtige Lærere, som havde gode Forudsætninger for at blive folkelige Opdragere, bl. a. Ingemann og Hauch.

Grundtvig kunde ogsaa have god Grund til at vente, at Kongen vilde føre Sagen igennem. Det var jo den daværende Konge, Frederik VI, der som ung løste Stavnsbaandet og nu som gammel gav Forordningen om Stænderforsamlingerne. Til disse to Kæmpeskridt, som Grundtvig kaldte dem, skulde nu føjes et tredje aldeles nødvendigt med Indretningen af en stor Folkehøjskole.

Men det blev dog især hos Kronprinsen, den senere Kristian VIII, at Grundtvig fandt Forstaaelse for sine Tanker. Da han i 1840 var Konge, viste der sig gode Udsigter til, at Sagen skulde blive ført igennem. Grundtvig arbejdede jo utrættelig med Mund og Pen for sin store Tankes Virkeliggørelse. Ja, saa vidt kom han, saa Kristian VIII den 31. December 1847 bestemte, at Sorø Akademi skulde omdannes til en Højskole, hvor Modersmaalet og Fædrelandets Historie og Statsforfatning skulde være Hovedfag. Men snart efter døde Kongen, og Monrad fik som Minister Sagen stillet i Bero.

I den grundlovgivende Rigsdag erklærede Kultusminister Madvig Kristian VIII's Plan for en Misforstaaelse, og det lykkedes ikke her Grundtvig at faa Sagen ført igennem, skønt han fik god Tilslutning, især hos flere Bønder, der hævdede, at det netop var en saadan Dannelsesanstalt, vi trængte til. En stor Adresse, der blev indgivet til Kongen hjalp ligesaa lidt.

*

Dermed maatte Sorø-Tanken opgives, skønt den har været fremme flere Gange siden. Men allerede inden den Tid var der af nogle af Grundtvigs Disciple, især af Chr. Flor, begyndt paa en anden Maade, idet de i 1844 havde faaet en Højskole i Gang i Rødding i Sønderjylland, og den indviede Grundtvig endda paa en Maade selv, nemlig med sin store Tale paa Skamlingsbanken 4. Juli 1844, da han med stor Glæde kunde udtale, at Sønderjyderne ogsaa her som saa ofte før vilde gaa foran, naar det gjaldt en stor Sags Fremme.

Det var heller ikke mange Aar efter, at Sorø-Planen maatte opgives, at C. Kold, bl. a. ved Grundtvigs Hjælp, i 1851 kunde begynde sin Højskole i Ryslinge paa Fyn, hvor Kold blev den folkelige Oplysnings Hovedmand, som Grundtvig udtrykte sig. Han var i det hele taget ivrig for at give Kold Anerkendelse som den rigtige Højskolemand, bl. a. ved Vennemøderne, hvor han da ogsaa engang, i 1866, fik Kold til at holde den store Tale om, hvordan han blev Højskolelærer og Folkeopdrager.

Endelig i 1856 satte Grundtvigs Venner ham i Stand til at

aabne sin egen Højskole „Marielyst“ ved København, hvor der nok blev en anden Forstander, men hvor Grundtvig dog stadig selv holdt Foredrag. Og efter 64, da der ret kom Gang i Højskolearbejdet, var det, saa længe Grundtvig levede, ofte ham, der gav det afgørende Stød til, at de enkelte Skoler kom i Gang, som det nu skete ud over hele Landet med Oprettelsen af den ene Højskole efter den anden: Askov, Rødkilde, Vallekilde, Testrup, Galtrup o. s. v.

Dette vil jo sige, at Grundtvig fik sine Højskoletanker ført ud i Livet ad en anden Vej, end han tænkte sig det, ad Livets Vej, ved Folket selv, ikke ved Regeringens Hjælp.

Vi kan ogsaa nu bag efter se, at det sikkert var den bedste Vej. Det var ellers bleven en vanskelig Sag at samle Folk fra alle Lag og fra alle Kanter af Landet paa en stor fornem Skoleovre i Sorø. Langt lettere gik det, da man fik Højskolen plantet lige ud i den lille Landsby. Den kom derved især Bonden saa nær ind paa Livet, saa det blev en naturlig Sag for hans Sønner og Døtre at søge til den.

*

Ligestraks var det selvfølgelig en stor Skuffelse for Grundtvig, at han maatte opgive Planen med Sorø, men om det var det senere, da Højskolen kom godt i Gang ad anden Vej, ved jeg ikke. Han viste i alle Tilfælde de smaa Højskoler og deres Ledere fuld Forstaaelse og Tillid, og han var jo for stor en Personlighed til, at han skulde lade Formen blive det afgørende; for ham var det Livet, det kom an paa, saa maatte Formerne føje sig derefter.

Allerede i 1838 skrev Grundtvig i sit Skrift „Skolen for Livet og Akademiet i Sorø“ bl. a.: „Hvad nu Indretningen af den danske Højskole angaar, da kan jeg egentlig slet ikke indlade mig derpaa, da det gaar med alt levende menneskeligt som med os, der maa fødes først, før man ved, hvilken Hue der vil passe til vort Hoved, end sige da, hvor højt et Maal vi vil faa, og hvad vi med Tiden kan lære.“

Grundtvig var altsaa klar over, at det var noget levende, han her havde med at gøre, og derfor maatte man lade det

danne sig sine egne Former. Godt, at han ikke var saa stor en Forsmækker, saa han lod sine Tanker staa og falde med Plakkerne om „Højskolen i Sorø“.

Men som det gik med selve Indretningen, en stor eller mange smaa Bygninger at holde Skole i, saadan gik det ogsaa i videre Forstand. Da Højskoletanken fik Form for ham i 1832 under Indtryk af, at der skulde en Skole til, for at der kunde komme Mening i de raadgivende Stænderforsamlinger, da var det rimeligt, at der blev lagt særlig Vægt paa den borgerlige Side, paa borgerlig Dannelse, og Samfundsforholdene skulde have en stor Plads paa Skolen ved Siden af Historien og Modersmaalet. Men siden talte Grundtvig stærkt om den almenmenneskelige Dannelse som det vigtigste. Der skulde arbejdes paa en Dannelse for Menneskelivet i dets Helhed.

Allerede i 1838 var Grundtvig paa en Vis ved at praktisere sine Højskoletanker, idet han da (som nævnt) paa Borcks Kollegium holdt en Række historiske Foredrag, der siden udkom under Navnet „Mands Minde“.

I Udkastet til det første af disse Foredrag er det, vi finder de Ord, jeg synes, der er nogle af de mest rammende, der er sagt om Højskolens Virke. Han talte om, at det er de unge, der har Trang til Liv, som er i den rette Alder til at komme paa Højskole. Og saa sagde han:

„Det er denne Ungdom, vi skal stræbe at vinde, ikke for os selv eller for vore særegne Meninger, ikke for nogen afsluttet og bestemt Tingenes eller Tankernes Orden, men for *Livet*, det ædle virksomme Menneskeliv, lige ædelt i enhver udvortes Stilling, naar det arter sig, ikke efter Stillingen, men efter Aanden, som svæver frit over os alle; — vinde Ungdommen for et saadant Liv og for Lysten til at se dette Liv oplyst og forklaret, for Benyttelsen af Levnedsløbet til at blive klog paa de vidunderlige Love, Livet, hvor regelløst det end i sin Frihed synes, dog ufravigelig følger.“

Det var altsaa samme Aar, 1838, som Grundtvig udgav sit Skrift om „Skolen for Livet“, at han udtalte dette, der tydeligt viser, hvor stærkt han allerede nu, 6 Aar efter at det første Skrift om Højskolen udkom, var inde paa det, der blev det

centrale i den danske Folkehøjskole, den almenmenneskelige Dannelse.

Allerede Aaret efter igen, altsaa 1839, var det, han skrev sit „Aabent Brev til mine Børn“, det Brev, hvoraf Sangen „Et jævnt og muntert, virksomt Liv paa Jord“ er taget, og hvor har man bedre Udtryk for hans Højskoletanker end der? Det er i Virkeligheden Prosatalen fra 1838, der nu er bleven til Poesi. Hvis vi læser blot første Vers — Linje for Linje med Omtanke — saa har vi jo hele Højskolen for os, som den store Seer saa den i sine bedste Stunder:

„Et jævnt og muntert, virksomt Liv paa Jord,
 som det, jeg vilde ej med Kongers bytte,
 opklaret Gang i ædle Fædres Spor
 med lige Værdighed i Borg og Hytte,
 med Øjet, som det skabtes, himmelvendt,
 lysvaagent for alt skønt og stort heneden,
 men, med de dybe Længsler vel bekendt,
 kun fyldestgjort af Glans fra Evigheden.“

*

Det kunde være fristende nu i 100 Aaret efter Folkehøjskolens Fødsel at stille dette oprindelige Program (som vi jo godt kan kalde dette Vers) overfor Højskolen, som den er praktiseret op gennem Tiden, se efter, hvor nøje den svarer dertil eller ikke, men det vil føre for vidt i denne Forbindelse.

Mere frugtbart vilde det da ogsaa være, om vi vilde bruge Jubilæumsaaret til at spørge os selv, om vi er det inderste i Grundtvigs Højskoletanker tro nu, og om vi vil leve og arbejde for dem i de kommende Aar.

Udadtil har Højskolen sejret i vort Folk og langt ud i den store Verden, endog i den Grad, saa det gyser i en, naar man ser, hvordan Højskolenavnet skal pynte næsten alt og alle — en glædelig Undtagelse er det dog, at den nye Andelsskole ikke bruger det.

Efter dette skulde man tro, at Højskolen er svært i Vinden for Tiden, men Sandheden er tværtimod, at den saa godt som noget er med i Tidens Nød. Og dog maa vi sige, at hvis det

kun er det, der er i Vejen med den, saa retter det sig nok igen, saa snart Krisens Tryk lettes for vort Folk.

Men forfærdeligt vilde det være, ikke blot for den danske Bondestand selv, men for hele vort Folkeliv, om Højskolen nu glider denne Del af vort Folk af Hænde, samtidig med at andre Lag og andre Folk tager den i deres Tjeneste.

Om dette skal ske eller ikke, er det alvorlige Spørgsmaal, der nu maa stilles, ikke blot til Højskolens Arbejdere, men til alle, der smykker sig med Højskolenavnet — og mener noget dermed!

Kristen Nørgaard.

Menneske og Gerning.

Jeg har læst et Sted, at Statistiken beregner et Menneskes Værdi i 20—25 Års Alderen til 20—25,000 Kr. Det er jo ikke så lidt. Man kan nok synes, det er vel højt sat for adskillige. Man kan have sine Tvivl, om de nu også kan „forrente“ den Sum. For Resten kan man synes, det i det hele taget er en underlig Måde at opgøre et Menneskes Værdi på. Det er jo den samme Vurdering, som man anvender overfor en Hest eller en Maskine med så og så mange Hestekræfter. Hvor meget kan et Menneske producere? Det er Spørgsmålet, som ligger bag ved en sådan Vurdering. Det er Menneskets Ydeevne kapitaliseret.

Men er det ikke også det, det kommer an på, når man skal vurdere Menneskers Færd? Hvad andet?

Lad os tænke på et lille Barn eller et sygt eller gammelt Menneske. Der er jo ingen af dem, der kan producere eller præstere noget. Tværtimod kræver de andres Pleje og Arbejde. Vil man så sige, at sådanne Mennesker er uden Værdi? En Far og Mor vil dog vist sige, når de holder det lille Barn i deres Arme, at *det* er deres største Skat, intet er for dem så værdifuldt som det, skønt det intet kan udrette, ja endog forøger Fars og Mors Arbejde og Anstrengelse, forvolder dem nye Udgifter. Men alligevel — ingen Glæde er så rig som den, Barnet skænker dem, ingen Sorg kan for dem lignedes med den at miste Barnet. Det har sin Værdi i det, det *er* for dem, ikke i det, det kan *udrette*. Og når en af dem, man elsker, bliver syg og svag og intet kan udrette, er det dog så ikke sådan, at han eller hun får endogså forøget Værdi for en? Ja, man vægrer sig egentlig ved at bruge Ordet Værdi i den Forbindelse; det smager for meget af det, der kan opgøres i Penge, og det kan et Menneskes Betydning slet ikke. Men det vil netop sige, at det afgørende for, hvad det

kan betyde, ikke i første Række beror på dets Ydeevne, på, hvad det kan producere og præstere. Det beror meget mere på, hvad det *er* i sig selv og for andre. Tænker vi på, hvordan han, som var det sande Menneske, „Menneskens Søn“, der havde det *sande menneskelige Syn på Mennesket*, og tillige som Guds Søn havde *det sande guddommelige Syn på Mennesket* — tænker vi på, hvordan han, Jesus Kristus, så på Mennesker, så véd vi jo, hvordan han overfor „de store“ fremhæver netop Barnets Betydning og Værdi, ja det kan næsten se ud, som hans Mening er den, at det barnlige er det bedste Udtryk for *den blivende, den evige Værdi*. At han ikke heller så på syge, svage og gamle Mennesker som værdiløse, er der Vidnesbyrd nok om fra hans Liv. Ja, han siger jo endog, at selv det allerringeste Menneske, det, der synes dygtige og dydige Mennesker ej blot værdiløst, men foragteligt, det har dog Betydning for Gud. (Tænk på Lignelsen om den tabte Søn og den tabte Penning).

Forskellen på det førstnævnte, „videnskabelige“ Syn på Mennesker og Jesus Syn er vist den, at det første udtrykker Menneskets Nytteværdi, dets Arbejds- og Samfundsværdi, det andet udtrykker dets Væsens- og Personlighedsværdi, dets Mulighedsværdi, kan man vel også sige. Det er *Forskellen på det at kunne noget og det at være noget*.

En af Verdens største Digtere har sagt: *At være eller ikke være — det er Spørgsmålet*. Det er det største og vigtigste af alle Spørgsmål, mener han. Vor store danske Digter Paludan-Müller har jo også i Adam Homo rejst det Spørgsmål, hvad det er „at være“. Alligevel kan det godt se ud til, at *det* nu om Dage ikke regnes for det største og vigtigste. Det store og alt overskyggende Spørgsmål synes snarere at være det: Hvad kan man drive det til „at kunne“, at udrette, at præstere og producere. Men det fører tilsidst til, at man betragter Mennesket som en Maskine og vurderer det efter Hestekræfter. Den Måde at vurdere Mennesker på: efter det, de *kan*, og ikke efter hvad de *er*, har vel altid været ret almindelig, men den synes at være mere fremtrædende nu end nogen Sinde før. Det vil jo egentlig sige, at det største og det vigtigste er ikke Mennesket selv, hvad det er og bliver til, men det største og vigtigste er dets Gerning

Dette er hævdet af Digtere som Henrik Ibsen, Bjørnstjerne Bjørnson, J. P. Jacobsen, Jeppe Åkjær og andre. I „Kongs-
emnerne“ lader således Ibsen Bisp Nikolas sige: Den lykkeligste
Mand er den største Mand. Den lykkeligste er den, der gør de
største Gerninger.

J. P. Jacobsen kunde vistnok *ønske*, at Mennesket selv betød
mere end den Gerning, det *øver*, men han tør ikke tro, at Men-
nesket består, om end dets Værk forgår. Nej:

Lad længes, lad græde med Evighedssavn,
der *er* kun en Stofhob, en Dåd og et Navn!

Jeppe Åkjær synes at være glad ved, at Manden dør, når
hans Indsats i Slægtens Liv og denne Slægt blot må leve:

Lad *mig* kun flagre hen som Blad i Høst,
når Du, mit Land, min Stamme frit må leve!

Er det ikke også det største og mest uegennyttige således
at gøre sin Gerning, øve en Indsats for Slægten — naturligvis
ikke for at få gjort sit eget Navn berømt og således få sig gjort
udødelig i Historien — og så forsvinde? Hvad Vægt ligger der
vel på det enkelte Menneske i Sammenligning med Slægten,
det store Hele? Og er det så slemt selv at forsvinde? Viser
ikke vor egen Erfaring, at det: at glemme sig selv, blive helt
optaget af noget, af sit Arbejde f. Eks., blive således grebet af
noget, at man ikke tænker på sig selv — viser vor Erfaring
os ikke, at det er det lykkeligste? Er det ikke vort eget Jeg,
der volder os den største Smerte? Må det derfor ikke være
Formålet for vor Stræben at blive Mennesker, der således går
op i deres Gerning, at man glemmer sig selv deri? Der er dog
også fromme Mennesker både blandt Hedninger og Kristne,
der ansér det, at Jeg'et forsvinder, for det lykkeligste og
bedste.

Jo, det er sandt, at det er lykkeligt at gribes således af noget,
af Ånd f. Eks., at man glemmer sig selv. Og det er sandt, at
Selviskhed og Jegsyge, for ikke at tale om Egoisme, er noget
meget slemt. Men det er dog alligevel så, at hvis man aldrig

„kom til sig selv“ igen, så følte man jo ikke den Lykke, det var at glemme sig selv. Hvis man ikke bag Grebetheden og Op- tagetheden mærkede sig selv og sit eget Jeg, så kunde man ikke tale om personlig Lykke eller Ulykke, Glæde eller Sorg, thi alt dette hænger dog sammen med Selvbevidstheden. *At gå helt op i noget, så ens Personlighed forsvinder deri, det er Fortabelse, og det værste, der kan ske med et Menneske, er dog det at fortages*, hvad det så for Resten fortages i. Arbejdet, Gerningen, man har, vilde jo ellers ikke være det værste at for- tabes i, men Fortabelse vilde det være alligevel.

Det vilde da også være en forunderlig Tanke, om der til allersidst, når al Udvikling er afsluttet, stod tilbage en Række imponerende Værker, men Menneskene, der rejste dem, var forsvundet, havde måske sat deres eget Liv ind i disse Værker, men selv var de døde. — Hvis Gerningen, Værket, bliver sat foran det Menneske, der øver den, så ender det med, at „Men- nesket“ forsvinder, det bliver kun et Væsen, der kan holde en Maskine i Gang eller måske snarere selv en Maskine. Lad mig her anføre, hvad Anker Larsen engang har skrevet: Maskinen har Brug for det Væsen, der engang fik Navnet Menneske, men som man ikke mere véd hvad er, andet end Producent og For- bruger. Forbrugeren er til for Producentens Skyld og Produ- centen for Maskinens Skyld. Så længe der er nok af begge Dele, er vi godt kørende, Tempoet sættes op, og skulde man ende i Grøften, så både Producent og Forbruger brækkede Halsen, er der dog Håb om, at Kulturreultatet, Maskinen, vil kunne bestå og forbedres af nye Bærere af Udviklingen, med hvad Navn man nu vil kalde disse Væsener af Kød og Blod, der afløser hverandre som Udviklingsbærere og muligvis Ligbærere af det Menneske, der en Gang var et egenartet oprindeligt Stykke Liv, i sig selv en stor og skabende Begivenhed, en lykkelig Livs- udfoldelse.

Fordi Mennesket er blevet en Maskine, er Mennesket selv forsvundet, siger Professor Grønbech, og det kan kun udholde Livet ved at male Luxus: det er Frelsen, og det er Ulykken. Luxus skal bringe en Erstatning for Tabet af det menneskelige — legemligt og åndeligt. Vi må dog holde *det* fast: Et Menne-

ske er mer end en Maskine, mere end et Væsen, der blot producerer. Ja, jeg holder for, at *Mennesket* selv er større og mere betydningsfuldt end en hvilken som helst Gerning, det øver. Og her mener jeg, at jeg har „Menneskets Søn“ på min Side, han advarede jo nemlig stærkt mod at sætte sit Liv til i sit Arbejde og Gerning. Det er da det, han vil sige os i Lignelsen om den rige Bonde, der var så dygtig og fik så meget ud af sin Mark, at han ikke kunde få Plads til Afgrøden i den gamle Lade, hvorfor han byggede en ny og større men så også mente, at nu havde han Forråd nok til mange År, nu kunde han slå sig til Ro, æde, drikke og være lystig. Men da Gud så kaldte på hans Sjæl den samme Nat, havde han ingen — den var „sat til“ i Laden. At det gælder at bevare sig selv fri af sit Arbejde og sin Gerning, ligger vist gemt i de kendte Ord af Herren: Giv Kejseren, hvad Kejserens er; Gud, hvad Guds er! Der er også en anden mærkelig Udtalelse af ham, som peger i samme Retning: Da han en Gang har udsendt 70 Disciple for at forkynde Ordet, og de vender tilbage og fortæller, hvor godt deres Foretagende er lykkedes for dem, da siger han til dem: Glæd Jer ikke over dette, at Ånderne er Jer lydige, men glæd Jer over, at Jeres Navne er opskrevne i Himmelen! Og endelig vil jeg nævne det mærkelige Ord: I skal, når I har gjort alt det, som var Jer pålagt, sige: Vi er unyttige Tjenere. Vi har kun gjort en Pligt!

Må jeg i denne Forbindelse nævne noget andet: Det er underligt, at just *de* Mennesker, man regner for de bedste, de nyttigste, de mest uegennyttige, opofrende, de der virker kraftigst og mest energisk for andre — just sådanne Mennesker kaldes ofte bort i forholdsvis ung Alder. Og så hedder det næsten bestandigt om en sådan: Den altfor tidlig bortkaldte! Hvor véd man dog det fra, at det er for tidligt? Jo, for der er ingen anden, der kan gå ind i den bortkaldtes Plads, der er ingen, der kan gøre den Gerning så godt som han! Han er uerstattelig på den Plads! Det er sikkert ikke rigtigt. Intet *Menneske er uerstatteligt i Kraft af den Gerning, han øver*. Derimod er det sandt, at *som Menneske kan han ikke erstattes*. Det ene Men-

neske kan ikke træde i Stedet for det andet hverken for Mennesker eller for Gud. Det ene Barn kan ikke træde i Stedet for og erstatte det andet i Forældrenes Kærlighed. Sådan kan heller ikke de 99 retfærdige erstatte den ene, som er faret vild og kommet bort. Derfor gør Gud så meget for hver enkelt, som det er udtrykt i de 3 Lignelser om det tabte Får, den tabte Penning og den tabte Søn.

I Talen om „den altfor tidlig afdøde“ er det vor Vurdering af Mennesket, nemlig efter dets Ydeevne, hvad det kan præstere og producere, der ligger bagved. Men når Gud kalder Mennesker bort, ser han nok først og fremmest på, hvad et Menneske er, hvor langt det er nået i sin personlige Udvikling, mere end på, hvad det formår at udrette. I Gerningen kan altid en anden træde ind. Men den *personlige Værdi* af et Menneske kan ikke erstattes af nogen anden eller noget andet. Der er *intet, et Menneske kan give som Vederlag eller Igæld for sig selv*. Man kan ikke stille en anden eller noget andet i Stedet for sig selv. Det er mig, Mennesket, der skal svare til, hvad jeg personlig bliver til, om jeg får virkeliggjort mit Livs Muligheder.

C. Hostrup har udtrykt Forholdet mellem Mennesket og Gerningen i de Linjer, hvori han siger Farvel til Digtergerningen for sin Personligheds Skyld:

Nej, Døden er skjult under Drømmenes Slør,
 og lidet båder det den, som dør,
 at han lever på Folkets Stemme — —.
 Så vendte han Ryg til Drømmenes Slot,
 han vilde sig hjem begive,
 og dybt han sukked' til Livets Drot:
 Nu Herre, jeg Din vil blive!
 og giv mig blot hvad de ringeste få,
ja Herrel lad kun mit Værk forgå,
men hold Du mig selv i Live!
 Ej Sangen mer fra hans Læbe lød,
 men Livet åbned sit rige Skød,
 og alle Himle sig klared.
 Og visnede Frugten, som nys var skabt,
 og gik der en Smule Digter tabt,
et Menneske blev bevaret!

Ja, men siger Vorherre dog ikke, at det største er at give sig selv hen? Jo, men det er ikke til Tingene, ikke til Gerningen, men det er til ham, til Gud, til Mennesker, i det hele til en anden Personlighed. Livets Rigdom ligger gemt i det personlige Forhold mellem Sjæle. Det er derfor, han føjer Ordene sådan: *Den, der mister sit Liv for min Skyld*, vinder det. Det er altså ikke heller hans Mening, at et Menneske skal „gå op i“, forsvinde i en anden — også det vilde være at tabe sig selv. For tabelse, og det var just derfor, Jesus Kristus kom til Verden for at frelse Mennesker fra at fortabes — under *enhver* Form: i Nydelse, i Tingene, i Arbejdet, i andre Mennesker, ja endog i sig selv. Men alt det frelses man fra ved at hengive sig selv i Kærlighed.

Men er Kærlighed dette: at hengive sig selv, så er *det* umuligt for den, der har mistet sig selv, thi han har da ikke sig selv at give. Og er Kærlighed også Samfund og Fællesskab mellem Sjæle, så kan noget sådant kun finde Sted, hvor man ikke har sat sin Sjæl til. Fællesskab forudsætter Selvbevidsthed, et Jeg, der kan give sig hen til en anden frit og gerne og mødes af den anden lige så frit. Samfund betyder det, at der er nogle, der finder sammen.

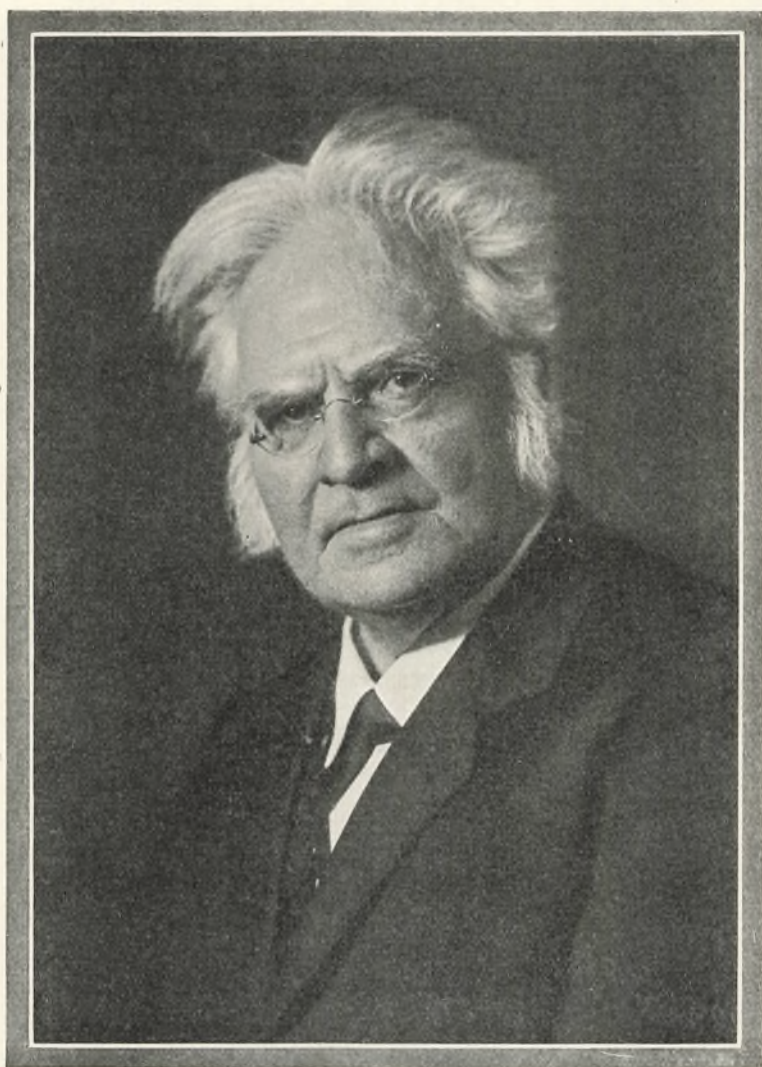
Vorherre kom til Verden, ikke blot for at frelse os fra at fortabes, men også for at skænke os evigt Liv, som Johannes siger: Så elskede Gud Verden, at han sendte sin Søn, den enbårne, for at hver den, som tror på ham, ikke skal fortabes, men have det evige Liv. Men evigt Liv er ikke det at gå op i eller flyde bort som en Flod i Havet og sluges deraf. Det er at blive Barn hos Gud. Et Barn er jo ikke det samme som Faderen. Vel er det Liv af samme Art, men det er dog et selvstændigt Liv, et Barn lever, kun at det er i Samfund og Fællesskab med Faderen.

I det Ord til de 70 Disciple, jeg nævnte før, siger Herren, at det, de skål glæde sig over, er det, at deres Navne er skrevet i Himlen. Dette betyder også, at hvad det gælder om, er, at *Navnet* : Mennesket selv, bevares og vinder et personligt evigt Liv hos Gud. Tænk vi på, *hvordan* det skal ske, så må vi også sige, at det sker ikke ved noget af det, vi gør; ikke ved nogen som helst Præstation, ingen Gerning, selv den største og mest

udmærkede, kan vi sikre os en Plads i Himlen. *At vore Navne skrives i Livets Bog, sker alene af Guds Nåde. Det sker i Dåben, som alene er Guds Gerning.* Deri er intet af vort.

Selv om Mennesket selv er større eller betydningsfuldere end dets Værk, betyder det dog ikke, at vor Gerning er betydningsløs. Nej, så langt fra: *Kun gennem det at arbejde og virke bliver vi rigtige Mennesker.* Men det er dette, jeg vil have sagt: Mennesket er ikke til for Gerningens Skyld, men Gerningen er til for Menneskets Skyld.

Thyge Thygesen.

BJØRNSTJERNE BJØRNSON

Tale ved Hundreedaarsfesten for Bjørnstjerne Bjørnson.

Jeg vil gerne begynde denne Bjørnsonfest med at fortælle en Oplevelse, jeg havde i Oslo nu sidste Sommer.

Det var en af de varmeste Dage, vi har haft i denne ellers meget varme Sommer. Jeg sad under de skyggefulde Lindetræer ved Karl Johansgaten, Hovedgaden i Oslo. Foran mig laa den solbeskinnede Gade og Universitetspladsen, hvor der nu i Middagsstunden var bagende hedt. Ikke et Menneske gad gaa hen over den, men listede af Sted paa Skyggesiden. Man sad under Træerne, drev om i Skyggen, snakkede lidt, alt dog uden at røbe nogen Optagethed eller Energi. Man var bedøvet af Solskin og Sommer. Da skete der pludselig noget, der paa én Gang forandrede Billedet. Ovre ved Universitetet traadte en ung Mand frem mellem Søjlerne paa en af dets graa Fløje. Det var en ægte Nordmand, høj, lyshaaret og blaaøjet. Han bar Norges trefarvede Korsbanner, og med det gik han helt frem i Solskinnet midt paa Pladsen. Øjeblikkelig kom der Liv i Mængden, og før man vidste, hvor de var kommen fra, var Pladsen næsten fuld af ganske unge Mennesker. Nogle af dem saa ud til at være Elever i den højere Skole. De kom ad den brede Gade baade oppe fra den Ende, hvor Kongen bor, og nede fra Banegaardssiden. De kom ovre fra Teatret og inde fra Universitetet. Over denne Ungdomsskare var Sommerdagens Fest og Solskin, men ikke dens Mathed. Nu traadte en sortklædt, graahaaret Mand op paa Universitetets Trappe foran Søjlerne. Med sin vældige Stemme ordnede han Skaren, saa den stillede op i lange Rækker, og meddelte ganske kort, at hele Toget med Flaget i Spidsen vilde gaa op til „Vor Frelzers Gravlund“ til Bjørnsons

Bjørnsons Grav.

Norges største Mænd. Her paa „Vor Frelzers Gravlund“ var det, at Jøderne uden for Norge rejste det mærkelige Gravmæle over Wergeland. Her hviler Henrik Ibsen under sin sorte Obelisk med Hammertegnet, og ved det store Træ midt paa en aaben Plads er Bjørnson begravet. Omkring denne Grav samledes Skaren, der stadig blev større og større. Nu var ogsaa mange ældre med, og den hvide Mikrofon viste, at denne Fest gennem Radioen havde Tusinder af usynlige Tilhørere. Et stort Mandskor indledede med „Brede Sejl over Nordsø gaa“, og Bjørnsonforbundets Formand talte om Bjørnsons store Kærlighed til sit Folk og om al den Rigdom, han havde skænket dets Ungdom til alle Tider. Paa

Grav. Saa satte Toget sig i Bevægelse. Jeg, den fremmede, havde hidtil holdt mig lidt tilbage og set det hele ovre fra Bænken under Lindetræerne; men der var noget saa friskt og tiltalende ved dette Syn, at det rev mig med, og lidt efter gik jeg i det lange Tog, der langsomt arbejdede sig op ad de stejle Gader bag om Kirken og Slotet. Jeg hørte undervejs, at det var Bjørnsonforbundet, der ledede Toget. Denne Ungdomsforening holdt netop i disse Dage et stort Stævne i Oslo. I tavs Forventning fulgte vi Flaget, til det standsede ved Laagen til den Kirkegaard, der gemmer Støvet af

den røde Granitblok, der dækker Graven, lagde Taleren en Laurbærkrans med røde, blaa og hvide Baand, en Tak fra Norges Ungdom til Bjørnson. Saa blev der fremsagt tre af Bjørnsons store Digte:

„Ære det evige Foraar i Livet,
 som alting har skabt!
 Opstandelsens Morgen det mindste er givet,
 kun Former gaar tabt.“

Lidt efter:

„En Ungdom, som er stærk og sund,
 er hele Folkets Æressag,
 er hele Livets Blomstringsdag,
 Opstandelse paa Fædres Grund
 af alle Slægter. Atter blommer
 de gamle i de unges Sommer.“

Og til sidst:

„Syng mig hjem, hvis I kan,
 jeg vil dø i mit Land,
 syng mig frem
 til mit Hjem!
 Jeg vil dø i et Syn
 af dets blaa-hvide Bryn,
 af dets Jord
 hos min Mor.

Jeg vil dø i den Tro,
 at de alle er go',
 at den Kulde, de gav,
 smelter hen paa min Grav,
 at min Sang staar i Vaar
 bag den Barm, som var haard,
 og gør klar,
 hvem jeg var.“

Det var næsten, som om den døde Skjald selv havde sagt sit Digt; det var Profeten, der havde talt, og nu svarede Folket, ikke i løssluppen Begejstring, men dæmpet, alvorfuldt, paa helig Grund. Ledet af det store Mandskor sang Forsamlingen: „Ja, vi elsker dette Landet“. For mig var det, som om hele

Norge sang med. I Nationalsangens Ord var dets Historie, omkring mig stod dets Ungdom, og bag Birkenes lyse Løv skimtede jeg Fjorden og Fjældet, Norge selv i Sommer og Sol.

Langsomt opløste den store Skare sig. Jeg gik atter paa de næsten tomme Gader i den fremmede By; men jeg greb mig selv i atter og atter at gentage disse Vers og Sange. Denne Højtid blev for mig et Møde med den norske Ungdom, og jeg saa, hvilken Magt, Bjørnsonnavnet og Bjørnsons Digte havde over denne Flok.

Hvem var da Bjørnson, at han selv efter sin Død formaar at være Samlingspunkt for Tusinder af sit Lands unge? Det er paa dette Spørgsmaal, jeg i Aften skal prøve at svare, idet jeg vil tegne et Billede af hans Virke og det Sindelag, der laa bag Handlingerne. Jeg skal endvidere prøve paa at gøre det uden at gentage, hvad der allerede er sagt om ham i de to Bjørnson-Foredrag, der er holdt her paa Skolen i det forløbne Aar.

Bjørnson var først og fremmest den store Høvding, den, der bestemte den Kurs, Norge skulde følge. Ikke saadan at forstaa, at hans Folk i sluttet Trop fulgte ham. Ogsaa deri var han den store Høvding, at der altid stod Strid omkring ham; men efterhaanden som Tiden er gaaet, har det alligevel vist sig, at han saa rigtigt, og Sejren blev hans. Som Wergeland var Fører for det norske Folk i den første Halvdel af det 19. Aarhundrede, var Bjørnson det i den sidste. Wergeland var en Mosesskikkelse, en Grundlægger i sit Folk, Bjørnson en Josva, der førte videre i Kampen om det forjættede Land.

Hans Vej førte ofte til et Brud med det gamle. Allerede i Skolen i Molde gjorde han Oprør. I sine norske Stile vilde han ikke skrive dansk Retskrivning, og da han som ung Mand kom til Oslo, fortsatte han denne Kamp mod Danskhedens Overhøjhed i Norges Kultur. Den Gang regerede Heibergs Vaudeviller, f. Eks. „Emilies Hjertebanken“ og „Ulla skal paa Bal!“ paa den norske Scene. Bjørnson vilde have dem bort. Der skulde skabes Plads for et nationalt norsk Skuespil, og med godt Humør gik Bjørnson i Krig med den danske Mode. Et Sted skriver han saadan: „Skulde man ikke saaledes kunne lade den stakkels Emilie slippe for at banke mere med sit Hjerte? Nu har vi hørt

Slutningsreplikken: „Dér er Vognen!“ saa ofte, lad nu den stakels Pige engang faa Lov til at køre af Sted. Ogsaa „Ulla skal paa Ball!“ Lad hende det, lad hende og Emilie more sig paa Ballet, og lad dem saa gaa hen og lægge sig.“ Under hans Ledelse blev det til en hel Teaterkrig mellem dem, der holdt paa de danske Stykker og danske Skuespillere og dem, der vilde fremme den nationale norske Digtning ved at give den Adgang til den norske Hovedscene. Bjørnson troede paa Teatret som en folkeopdragende Magt af høj Rang; men for at blive det maatte Modersmaalet sættes i Højsædet. Derfor førte han an i Kampen mod de danske Skuespillere. Han sad en Aften i Teatret med en stor, skotsk Vægterpibe, og han var Høvding for en Hær, der talte 600 unge, kraftige Lunger. Paa hans Signal blev ikke alene den danske Skuespiller, som det den Aften drejede sig om, men hele den danske Aandsoverhøjhed pebet ud af Landet. Derved var der banet Vej for det store, nye Vaarbrud, der kom med Henrik Ibsens og Bjørnsons egne Dramaer i de følgende Aar.

Denne Kamp førte Bjørnson ikke af ond Vilje mod Danmark og vor Digtekunst. Ingen Nordmand har elsket Danmark højere end Bjørnson. Han regnede det for det herligste i denne Verden at ligge paa Ryggen under et dansk Bøgetræ og læse Oehlenschlägers „Helge“. Her i Danmark og under dansk Indflydelse blev hans første Bondenovelle „Synnøve Solbakken“ skrevet. Af alle Mænd i Norden regnede han Grundtvig for den største, og paa Scenen blev han Fortsætter af Oehlenschlägers historiske Digtning. Sit Brodersind mod Danmark viste han ogsaa i sit Forhold til Sønderjylland. I 1864 skrev han et flammende Digt, hvori han kaldte Norge til Kamp for Nordens Grænse ved Danevirke. Selv var han rede til at gaa med i Krig, men var for nærsynet og maatte blive hjemme. I et Brev til H. C. Andersen, der havde sendt ham en ny Bog, skrev han paa denne Tid: „Selv kan jeg intet bestille, min daglige Tanke er Danmark.“ Efter Nederlaget fulgte han med levende Interesse de danske Sønderjyders Kamp for at bevare Danskheden, og han skrev og talte om Prøjservældets Misgreb, saa det hørtes over hele Europa. Som Digter havde han et stort Publikum

i Danmark. Man læste hans Bøger, saa hans Skuespil og sang hans Sange. Der var en Tid her i Danmark, da den egentlige Vise helt stod i Bjørnsøns Tegn, og naar han kom hertil, flokkedes det danske Folk i Tusindvis om hans Talerstol. — Bjørnson var ivrig for at bygge Bro mellem de to Folk, og netop nu er vi inde i en Tid, da det skal kendes, hvormeget dette Værk kan holde til. Bjørnson var altid en god Skandinav, naar de tre Lande kunde mødes som Ligemænd. Norge havde sin egen Kultur, og den skulde respekteres uden Hensyn til danske Moder. I politisk Henseende var det et selvstændigt Land, og prøvede man fra svensk Side at krænke denne Selvstændighed, var Bjørnson blandt de første, der afviste det. Naar Norge i 1905 skilte sig helt ud fra Sverige og fik sin egen Konge, var han ikke uden Skyld deri. Først naar de tre Lande opgav enhver Tanke om at herske over hinanden, kunde Samarbejdet mellem dem begynde.

Naar Norge og Sverige skiltes uden Blodsudgydelse, var det ogsaa efter Bjørnsøns Lære. Han hadede den raa Magt, der kommer til Orde i en Krig, og hans store Menneskekærlighed gjorde, at han mere end de fleste led med dem, som Krigen ramte. Hans Sang „Der gaar et stille Tog“ vidner derom. I hans sidste Aar gik Fredssagen hos ham frem for alt andet. Som den store Folketaler, han var, samlede han mægtige Skarer om sin Talerstol og forkyndte Fredens Sag for Tusinder og atter Tusinder. Derved pløjede han en af de første Furer i den store Ødemark, der hedder fredeligt Samarbejde mellem Landene.

Ikke blot i æstetiske og politiske Kampe var Bjørnson Hovedingen. Ogsaa de rent personlige Spørgsmaal tog han op til Drøftelse. En af hans store Kampe gjaldt Hjemmets Bevarelse. Han havde i sin Barndom og senere gennem sit Samliv med Karoline Reimers selv oplevet Hjemmets Velsignelse i rigt Maal. Han var derfor som født til at føre denne Kamp og stille Kravet om Engifte baade for Mand og Kvinde. Han gjorde det direkte i et af sine store Foredrag og indirekte gennem sin Digtning. Man har her et Eksempel paa, hvordan Digtningen for Bjørnson var et Vaaben, han kunde bruge i Ideens Tjeneste.

Aulestad.

Mange andre har prøvet det samme, men med det Resultat, at det kun blev Agitation og ikke Digtning. Bjørnson kunde. Hjemmet er den røde Traad gennem hele hans Virke. Tænk f. Eks. paa et Skuespil som „En Fallit“. Det, der giver det sin stadige Spænding, er Angsten for dette Hjems Skæbne, og da Falliten kommer, er den lige saa meget en Fallit for Hjemlivet og Samlivet i den Tjældeske Familie som for Forretningens Økonomi. — I Novellerne har Bjørnson givet herlige Skildringer af Hjem. Det er ogsaa værd at lægge Mærke til, at det her er Hjemmets Livsværdier, der hjælper de unge over Vanskelighederne i deres Liv. Da Synnøve maa opgive Haabet om at faa Thorbjørn, fortvivler hun ikke, men søger Hjælpen der, hvor hendes stærkt religiøse Forældre har lært hende at søge den.

Før jeg nævner det skønneste og største, Bjørnson har skrevet om Hjemmet, tillader jeg mig at fortælle endnu en Rejseoplevelse fra min Norgestur i Sommer.

Sejlende paa den lange smalle Sø Mjøsen kom jeg en Eftermiddag til Byen Lillehammer i Gudbrandsdalen. Paa Hotellet, hvor jeg tog ind, fortalte man mig, at der kun var 15 km ud til Aulestad, Bjørnsons Gaard. Jeg bestemte mig derfor til at

tage derud næste Morgen. Det var en Søndag først i August, og Vejret var vidunderligt. Morgentaagen over Søen var ved at lette, og Solen fik alle Dugdraaberne paa Græs og Træer til at funkke. Paa den ene Side af Vejen havde jeg dybt nede den grønklare Elv, der bred og stærk brusede hen over Smaaklipper og store Sten for til sidst at lægge sig til Ro i Søen bag mig. Paa den anden Side af Vejen skraaned store næsten modne Kornmarker op mod rødmalede Gaarde med hvide Vinduer. Lidt senere blev Dalsiden mere stejl og skovklædt. Inde fra den grønne Skovbund mellem Fyr og Gran hørtes Lyden af Kobjælder, og hist og her langs Vejen brød Kilder klukkende og rislende frem af Fjældet; men bag disse faa Lyde var Skovens Stilhed, den store Fred. Saa svingede Vejen, og det gik op gennem selve Gausdalen. Efter at have kørt i nogen Tid nærmede jeg mig en Kirkebygd. Søndagsklædte Folk baade til Fods og med Vogn færdedes paa Vejen og fik mig til at tænke paa dem hjemme i Danmark, der nok ogsaa gik til Kirke ved denne Tid. Langsomt begyndte Kirkeklokkerne at ringe, og lige med et stod det klart for mig, hvordan alt dette er skildret i første Vers af Sangen om Hjemmet.

„Jeg kører frem gennem Straalefryd
i Søndagsstilhed med Klokkelyd.
Alt løfter Solen, fra Myg til Sæden,
som var den selve Alkærligheden.
Og Folk forbi mig til Kirke køre,
snart stiger Salmen fra aabne Døre.“

„Skønnere Sang til Hjemmets Ære er ikke skrevet, sandere Sang ikke heller,“ har Bjørnson sagt, og i Talen til sin Hustru paa deres Guldbryllupsdag siger han: „Jeg skrev den til dig og din Forherligelse. — Da du, Karoline, kom til mig, slog du dine Arme og dit Brudeslæb om mig. Den Konfirmationsnaal, jeg havde faaet af Mor, den gav jeg dig. Det skulde være Tegn paa, at du skulde fortsætte Mors Indflydelse i mig. Fra mange Vildfarelser og Udflugter er jeg altid kommet tilbage til dig. Mors Opdragergerning fortsatte du. Det bedste i mig har du været med paa.“ Hustruen er det centrale i Hjemmet, derfor

bringer han hende Takken for alt det, som Hjemmet har givet ham. Alt stort maa begynde med Hjemmet. For den enkeltes som for Samfundets Liv er det den eneste sande Grund at bygge paa. — Stærkere Modsætning til moderne russiske Teorier om Hjemmets Opløsning kan næppe tænkes, og det er sikkert hans største Opgave i Dag at være med til at danne Værn om det gamle nordisk-germanske Hjemliv; thi skønt der nu gror Græs paa Havegangene ved Aulestad, og der af de to, der engang skabte et Hjem her, kun er en gammel svag Kvinde tilbage, saa vil det Liv, de levede, leve videre i Digtningens og Poesiens Land og udtrykke en af de mest oprindelige Følelser i alt Menneskeliv.

Bjørnsons Livsvisdom var ikke en Lære om „Blod og Jern“ og den raa Kraft; men i Kærligheden saa han den store Magt, „hele Verdens Løftestang“. Det var Synnøves Kærlighed, der rejste Thorbjørn, saa han blev Herre over sit eget Sind og de mange Kræfter, der boede i ham, og det var gennem Kærligheden til Eli, at Arnes ubestemte Udlængsel blev til frugtbart Arbejde hjemme i Norge. Hele Bjørnsons Livslære er ligesom Baard Skolemesters indeholdt i det lille Vers:

„Elsk din Næste, du Kristensjæl!
Trød ham ikke med Jernskohæl,
ligger han end i Støvet.
Alt, som lever, er underlagt
Kærlighedens Genskabermagt,
bliver den bare prøvet!“

Bjørnson ejede selv et varmt Hjerte, rigt paa Kærlighed til Mennesker. Mest elskede han dog sit Fædreland Norge. Ingen kan med større Ret end han sige „Ja, vi elsker dette Landet“, og denne Fædrelandskærlighed gik som den røde Traad gennem alt, hvad han skrev om det, baade naar han revsede, og naar han priste det. Han sagde selv: „Jeg er intet uden Fædrelandet, det har opdraget mig saa tæt ind til sig, at al min Magt er afhængig af, at jeg er der.“ — I Tider, hvor man bevidst arbejder paa at udslette Nationalitet til Fordel for det fredelige Samliv mellem Folkene, maa det huskes, at International-

ismen aldrig har født nogen stor Aand, — men mange og blandt dem Bjørnson vandt, hvad de ejede af aandelige Værdier gennem deres Fædreland. Men hans Menneskekærlighed var ikke begrænset til Norge alene. Overalt hvor Mennesker led Uret, vilde Bjørnson være med for at skaffe dem Ret. Han kæmpede for den enkelte som for de undertrykte Folk. Ingen forurettet bad forgæves om hans Hjælp.

Til hans store Kærlighed kom hans lyse Tro paa det godes Magt, „at over Lidenskabens Nød maa Kærlighed faa sejr“. Det blev hans Religion, saa han fra Kristendommen med dens Lære om evig Fortabelse gik over til Udviklingslæren, hvor efter det mindre fuldkomne blot er et Led i den store Udvikling mod det ideelle. Den samme Tro og Tillid til Livslovene, der havde affødt hans Syn paa Hjemmet, førte ham ogsaa til at tro paa Livets Selvtilstrækkelighed. Han havde ikke i sit eget Liv følt de nedbrydende Kræfters Magt saa overvældende, at en Frelser med mere end menneskelig Magt var ham en Livs-Nødvendighed. Livstroen blev paa samme Tid Bjørnsons Styrke og Svaghed.

Naar en Digter fylder hundrede Aar, ligger der som Regel Støv over mange af hans Værker. Det gælder ogsaa Bjørnson, men ud af sin Kærlighed til sit Hjem, sit Fædreland og hele den store Menneskehed fik han skabt nogle Digtværker, der vil leve som Menneskeslægtens Arvegods gennem lange Tider. Ikke mindst den danske Højskole, Skolen for Livet, som den jo holder af at kalde sig, skylder denne Livsbekræfter meget. Den Ungdom, han tegnede, blev for Højskolen et Ideal, den gerne vilde naa. Hans paa samme Tid dybe og friske Sange har hidtil hørt til dens bedste, og er den end uenig med Bjørnson i nogle af de Spørgsmaal, han rejste, saa vil den dog ogsaa lade de Ord, der er sagt om Grundtvig, gælde for ham:

„Et Stridens Emne endnu han staar,
og bli'r han det end i Hundredaar,
det viser, hvor dybt han rammed.“

Rasmus Jeppesen.

Brorson og hans Salmer.

Et 200 Aars Minde.

II nd under Jul 1732 udkom der nede i Tønder et lille Hefte Salmer under følgende Titel: „Nogle Julesalmer, Gud til Ære og kristne Sjæle, især sin elskelige Menighed til Opmuntring; til den forestaaende *glædelige Julefest* enfoldig og i Hast sammenskrevne af H. A. B.“

Heftet indeholder kun ti Salmer, men deriblandt finder vi saadanne Perler som: „I denne søde Juletid“ og „Den yndigste Rose er funden“, og Heftet slutter med den skønne enfoldige Salme til Børnene „Her kommer, Jesus, dine smaa“. En skønnere Julegave har Menigheden i Tønder næppe faaet hverken før eller siden.

Det var den anden af Danmarks tre store Salmedigtere, der her satte ind. Aaret efter fulgte: „Nogle Adventssalmer“, siden „Paaskesalmer“, „Himmelfartz og Pinsesalmer“ o. s. v., efterhaanden en hel Række, som han tilsidst, i 1739, kunde samle i „Troens rare Klenodie“, en Bog paa 257 Salmer.

Det blev ikke blot en Begivenhed for den danske Menighed, men for hele det danske Folk, idet denne Indsats af danske Salmer fik afgørende Betydning for dansk Sprog og Kultur i Sønderjylland paa en Tid, da det tyske ellers skød sig frem alle Vegne. Ja, naar Grænsen i 1920 blev sat ved Skelbækken, saa kan det for en stor Del føres tilbage til Brorsons Salmer, som netop blev brugt saa langt mod Syd.

Der er da god Grund til for os nu i 200 Aaret efter, at Brorson begyndte at udgive sine Salmer, at dvæle lidt ved denne Begivenhed, og jeg vil da her prøve at sige lidt om, hvordan de Salmer kunde blive til, og om hvordan vi har brugt dem i de forløbne 200 Aar.

Det aandelige Liv, som disse Salmer er runden af, og som de er det skønneste Udtryk for, er Pietismen, der kom ind over vort Land i Begyndelsen af det 18. Aarhundrede. Den kom Syd fra, kom da først til Sønderjylland, og det blev vel ogsaa der, den kom til at virke friskest og stærkest.

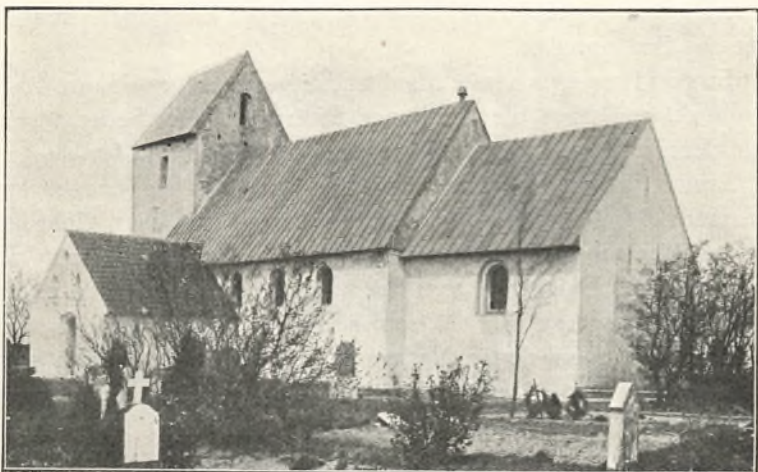
En morsom Skildring af dette Røre finder vi i Biskop Erik Pontoppidans Bog „Minoza“, som udkom 1743. Han var en Tid Professor og er især kendt for sine „Forklaringer til Luthers Katekismus“, som endnu bruges hos „de stærke Jyder“.

Den Bog, der her sigtes til, er en Slags historisk Roman eller Rejse-skildring, og den handler om en asiatisk Prins, Minoza, der rejser Verden rundt for at finde Kristne, men det meste af det, der fortælles i Bogen er sikkert taget lige ud af Virkeligheden.

Fra Tyskland, hvor jo Pietismens Vugge stod, kom Prinsen her op gennem Sønderjylland, bl. a. til Flensborg, som han kaldte „et lidet Hamborg“ paa Grund af dets Købmandsskab, men det var Kristne, han søgte, og af dem var der ogsaa nok nogen i Flensborg, men ikke saa mange som i Tønder, „hvor disse Folk skulle ret have hiemme,“ sagde hans Vært, og det skyldtes især den meget nidkære Provst Schrader, som paa den Tid var den førende Pietist i Tønder.

Det var en Mand, der ikke var bange for at sige sin Mening. Engang ved en Begravelse, da han stod og læste Personaliet om den afdøde, „en riig, men uretfærdig“ Mand, brød han pludselig af og udbrød: „Hvad er det, jeg her læser? Lutter Løgn, dertil er hele Byen Vidne.“ Han fortalte om den nye Vækkelse, men „en good Del Opvakte synes at sove ind igien, efterat den første Kierligheds Hede er forbi“. Saa han maatte ofte gøre den Erfaring, at det kristne Sindelag viser sig ofte stærkest to Gange i Folks Liv, „i deres første Omvendelses Dage, og siden, naar det kommer mod Døden med dem“.

Hos denne Provst var Prinsen et Par Maaneder og drog rundt med ham i Vestslesvig paa Visitatsrejser, og han var meget betaget af det rige kristelige Liv, han saa røre sig alle Vegne, især paa Landet. Ikke blot gav det sig Udslag i store Gudstjenester om Søndagen, men ogsaa paa forskellig Vis paa Hverdage. „End-

Randrup Kirke.

ogsaa paa Marken, naar Bønderne spendte fra deres Plove, for at lade Hestene hvile, sankedes Naboerne til felles Opmuntring ved Lof-sang, Bøn og Guds Ords Læsning," fortæller han.

I denne Bog har vi med andre Ord gode Udtryk for det rige Liv, som Pietisterne vakte til Live, især i Sønderjylland. Den skønneste Frugt af dette Livsrøre, og vel den eneste, vi ret kan nyde den Dag i Dag, er Brorsons Salmer. Men inden vi gaar over til at se paa disse Salmer, maa vi se lidt paa Manden, der skabte dem.

*

Hans Adolf Brorson er født 20. Juni 1694 i Randrup Præstegaard mellem Ribe og Tønder, helt ude ved Marskengene mod Vest. Baade Faderen og Farfaderen var Præster i Randrup, mens Oldefaderen var Bonde i Nabsognet Døstrup. Det er altsaa en gammel sønderjysk Slægt, vi her staar overfor.

Sammen med to ældre Brødre voksede Brorson her op i et godt, men fattigt Præstehjem. Faderen betegnes som en from Kristen, men han døde, da Hans Adolf var 10 Aar gl. Moderen, der var Datter af Godsforvalteren paa Trøjborg, var bekendt som en særlig god og from Kvinde. Hun opdrog sine Drenge

„med Bønner, Formaninger og et opbyggeligt Eksempel“, hedder det hos Pontoppidan.

En god Huslærer havde disse tre Drengene i en ung Mand, Oluf Holbeck, der siden blev Faderens Eftermand i Embedet og tilslige deres Stedfar, saa han fik ogsaa stor Betydning for dem.

Endnu findes det gamle Dige, der engang har værnet om Brorsons Barndomshjem, tæt ved Randrup Kirke, men Gaarden er der ikke mere. Fra denne Plads har man en god Udsigt ud over de vide Marskenge ved Bredeaa. Her har Drengen gaaet „blandt Blomsterne i Enge“, som han siden synger om det i sin herlige Lovsang til denne Natur. Ja, Freden og Evigheden, som maaske især kunde være over denne Egn en Vinteraften, naar „Stjerneflokken blinker — og op til Himlen vinker“, har været med til at præge hans Sind og stemme hans Harpe.

Men denne skønne fredelige Natur kunde til Tider vende en helt anden Side til, som det kunde ske en Efteraarsdag eller en Vinternat, naar Stormen rasede og drev de store Vandmasser fra Vesterhavet ind over Engene. Da var det ofte, før de store Digers Tid, baade Dyres og Menneskeliv om at gøre. Hvor meget Brorson har oplevet af den Slags, véd jeg ikke, men at han lærte de store Naturmagter at kende, kan der ikke være Tvivl om. Stedfaderen paadrog sig sin Dødssygdом i en saadan Stormnat, da Vandet trængte ind i Præstegaarden.

Ogsaa denne Side af Hjemegnens Natur genfinder vi i Brorsons Liv og i mange af hans bedste Salmer, f. Eks. i en Kampsalme som „Jeg gaar i Fare, hvor jeg gaar“.

*

I 1709, da Brorson var 15 Aar, blev han sammen med sine to Brødre sendt op til Ribe for dér at gaa i Latinskolen, „Pinestedet“, som man den Gang kaldte den, og det var sikkert ikke uden Grund. Ramseriet i Græsk og Latin var i hvert Fald det, som det særlig gik ud paa i Skolen, og udenfor skal Raaheden blandt Kammeraterne have været slem i disse Aar, saa særlig gode Aar for den unge Mand blev det nok ikke. Men det tjener ham til Ære, at han fulgte den to Aar ældre Broder gennem Skolens Klasser og tre Aar efter ind til Universitetet i København, hvortil den ældste Bror var kommen allerede to Aar før.

I København kunde Hans Adolf dog ikke følge den ældre Bror, ikke fordi det skortede paa Flid eller Evner, nej, snarere fordi han bestilte for meget. Han kunde nemlig ikke nøjes med Teologien, som ellers var hans Fag, men læste ogsaa Naturkundskab, Sprog, Filosofi og Historie, og det vil vist nok sige, at han forgæves søgte rundt til de forskellige Mænd og Fag for at finde noget, der var lidt aandelig Føde i. Det var nemlig endnu den tørre Ortodoksi, der sad til Højborgs i Hovedstaden, saa der var meget lidt for en tørstende Sjæl. Pietismen var nok ved at gøre sig gældende ogsaa dér, men det var først senere, efter at Enevold Evald, Digterens Fader, i 1727 var bleven Præst ved Vajsenhuset, at det pietistiske Røre ret tog Fart i København.

Muligvis har Brorson været en Del optaget af Holberg, som netop tog fat i disse Aar. Og disse to Mænd, der ellers skulde komme til at virke saa uhyre forskelligt, saa Samtiden slet ikke kunde bruge dem begge paa samme Tid, havde dog ogsaa en Del fælles.

Men Resultatet af Brorsons Universitetstid blev saa vidt vi véd kummerligt. Efter fire Aars Forløb maatte han i 1716 rejse hjem til Sønderjylland uden at have faaet sin Eksamen, fordi hans Helbred var nedbrudt af Overanstrengelse, der ogsaa havde „forstyrret Ligevægten i hans Sind“, føjer A. D. Jørgensen til i sin Beretning derom.

*

Men blev Brorsons Studieaar i Ribe og København en gold Tid for ham, saa skulde de følgende Aar blive saa meget rigere. Først opholdt han sig en Tid i Bedsted hos sin ældste Bror Nikolaj, som nu var bleven Præst dér, og en Tid var han hjemme i Randrup hos sin Stedfar, som han hjalp noget i Embedet, men i Aarene 1717—21 var han Huslærer hos sin Morbror i Løgumkloster, og her levede han sine rigeste Ungdomsaar. Han boede i det store Hus, Slottet, der endnu ligger ved Siden af den skønne Klosterkirke, og vi tør tro, at han har haft mange stille, men gode Stunder under denne Kirkes smukke Hvælvinger, saavel som i den skønne Natur, der omgiver den lille By. Arbejdet med de faa Børn kunde ikke tage hele hans Tid, men „han søgte at anvende sin Ensomhed til en inderlig Omgang

Kirken og Slottet i Løgumkloster.

med Gud i Kristus, i hvilken Aandens Skole han under mange Prøvelser erfarede Guds Troskab, ja ret fornåm og saa, hvor venlig Herren er mod dem, som haaber paa ham“, siger E. Pontoppidan i sin gamle Beretning, og Dr. L. J. Koch føjer til i sin nye Bog om Brorson, at det altsaa ikke var ved en pludselig Omvendelse, at Brorson blev et nyt Menneske; nej, det skete gennem lange Brydninger og tunge Kampe, som vi kender det saa godt fra hans Salmer, at „det af Gud skabte, ny, levende Hjærte“ fødtes, som det hedder i en af disse. Vi véd da heller ikke noget om, at Brorson var kommen bort fra sin Barnetro, men nu vandt han frem til at leve i den som et selvstændigt, voksent Menneske; nu var han bleven voksen i aandelig Hensende.

En stor Hjælp til dette kristelige Gennembrud havde Brorson sikkert i det stærke nye Liv, der nu rørte sig i denne Egn. Der var kun en god Mil til Bedsted, hvor Broderen var Præst, og om ham hedder det ligefrem, at han var „den første, som med en ret Iver og Nidkærhed antog sig Kristendommens Sag.“

Han holdt „gudelige Forsamlinger“ med Bøn og Sang i sit Hjem, og han indførte den Skik Lørdag Morgen at holde en lille Guds-tjeneste med Skriftemaal for dem, der vilde til Alters om Søn-dagen. Det faldt i saa god Jord, saa det har været brugt flere Steder i Sønderjylland helt op til vore Dage.

I et andet Nabosogn til Løgumkloster, nemlig i Ø. Højst, var der ogsaa stærkt Røre, idet det var her, at E. Evald paa den Tid var Hjælpepræst hos sin Far. Og om hans stærke Vidnesbyrd samledes der efterhaanden saa mange, ogsaa udensogns Folk, saa Myndighederne begyndte at skride ind, og Sagen løstes tilsidst ved, at Kongen kaldte Evald til København, hvor han som nævnt skulde blive den første egentlige Talsmand for Pietis-men. Siden fulgte flere af de andre unge sønderjyske Præster efter, bl. a. Nikolaj Brorson.

Ogsaa paa anden Maade blev Løgumklostertiden afgørende for Brorson. Inden han rejste derfra, blev han forlovet med den ældste af sine Elever, sit Søskendebarn, den 16-aarige Katrine Clausen. Og det er sikkert ogsaa i disse Aar og som Følge af de store Oplevelser, at hans Digterevne nu begynder at folde sig ud. I 1718 skrev han et Digt i Anledning af en Vens Død, og et andet skrev han til sin Svigerindes Død og Begravelse i Bedsted i 1721. Det første er gaaet tabt, men det sidste viser, at han allerede da kunde sine Ting, og allerede her bruger han sit Yndlingsbillede, Rosen.

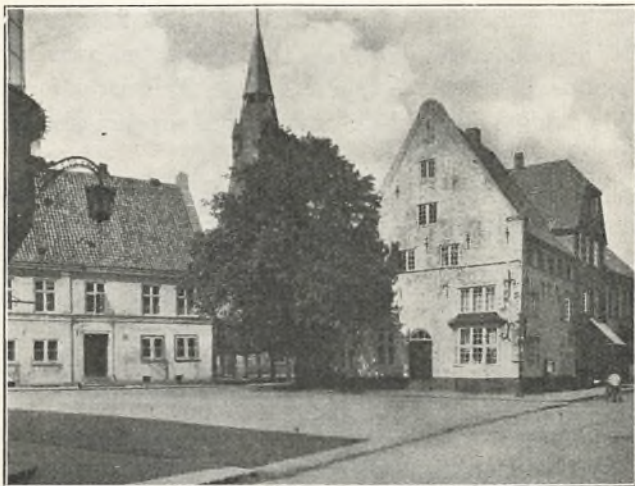
*

Det var i Aaret 1721, at Brorsons Stedfar døde, og nu blev han kaldet til hans Eftermand som Præst i Randrup. Han havde ganske vist ingen Eksamen, men han rejste til København, og nu viste det sig, at det var en forholdsvis nem Ting for ham at faa den Sag i Orden. Ved den Tid blev han ogsaa gift med sin unge Kusine, og saa begyndte han som ivrig Pietist sin Præstegerning i det gamle Hjem og Sogn, og de otte Aar i Randrup blev vist de lykkeligste, i hvert Fald de lyseste, som de kom til at opleve sammen.

Brorsons Mor levede endnu i det gamle Hjem, der var ogsaa en ung Halvsøster, og i Nabosognet Mjolden var Broderen Broder Brorson Præst i de samme Aar, saa ofte var det meste af

Familien samlet i det gamle Hjem i Randrup, hvor det var dem ret en Lyst at hvile ud, især ved Sang og Musik. Brorson selv sang og spillede Luth til. Det hedder ogsaa om ham, at han havde megen Sans for Folkeviser og Folketoner, saa her staar vi nok ogsaa ved en af Kilderne til hans skønne Salmer; vi véd i hvert Fald, at han senere „satte gudelige Vers til de tiltalende verdslige Melodier.“

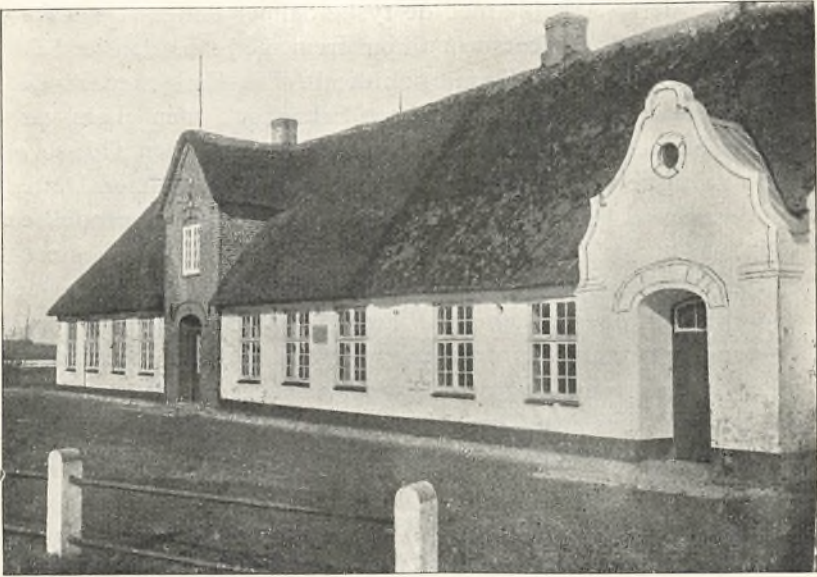
De lærde strides ellers om, hvorvidt Brorson var Salmedigter

Parti fra Tønder. Torvet og Kirken.

allerede mens han var i Randrup; at han fra denne sin Hjemegn hentede mange gode Billeder til sin Salmesang, er allerede antydet, men ellers har L. J. Koch nok Ret i, at „Tønder er den Brorsonske Salmesangs Vugge“, mens A. D. Jørgensen sikkert har Ret i, at det var Brorsons Digterevene, der var Skyld i, at han blev kaldet og modtog Kaldet som Diakon eller „dansk og tredje Præst“ i Tønder i 1729. Han sad jo ellers som selvstændig Sognepræst i sit Fødesogn.

Det var den før omtalte Provst Schrader, der i sin Nidkærlighed fik Brorson til Tønder. Der plejede paa den Tid kun at være to tyske Præster, men nu fik han det ene Embede delt, saa der ogsaa blev en beskedent Plads for en dansk Forkyndelse. I selve

Bedehuset i Emmerske.

Tønder maatte Brorson dog holde den danske Gudstjeneste tidligt om Morgen, men da Folk fra Landsognet ikke kunde komme saa tidligt og ikke forstod den tyske Prædiken, saa fik Brorson ogsaa den Opgave at holde Gudstjeneste paa Landet. Det lykkedes endda at faa bygget et „Bedehus“ i Emmerske til det Brug. Det staar der endnu og bruges fremdeles som i Brorsons Dage, et smukt Minde om de to Mænds Indsats for dansk Kirkeliv.

Mest virkede Schrader og Brorson dog nok for Salmesangen. I 1731 udkom førstnævntes store tyske Salmebog med ialt 1157 Salmer, hvoraf 23 var af ham selv, deriblandt en Kærnesalme som den, vi har i Brorsons Oversættelse: „Vor Tro er den Forvisning paa, at vi Guds Naade have“.

Da denne Salmebog først udkom to Aar efter, at Brorson var kommen til Tønder, kan vi sikkert gaa ud fra, at han har hjulpet til med Udgivelsen og maaske ogsaa været fristet til at skrive tyske Salmer, men det eneste, vi véd, han har skrevet paa tysk, er et Mindedigt om Provst Schrader.

Men i dette Arbejde med de tyske Salmer finder vi maaske Anledningen til, at Brorson nu kom frem med sine danske Salmer. Der kunde være Grund nok dertil. Paa Østkysten havde man nok den saakaldte „Flensborg Salmebog“, men ellers var danske Salmer næsten ukendt i Sønderjylland paa den Tid; selv ved de danske Gudstjenester sang man kun tyske Salmer. Dette kunde maaske være omtrent Hip som Hap i den gølge ortodokse Tid, men nu, da der var Liv og Røre, da Folk samledes i store Skarer i Kirkerne for at faa aandelig Føde, nu maatte det virke underligt før og efter en god dansk Prædiken at istemme en Lovsang, som man knap forstod et Ord af. Saa det var sikkert ud af en dyb indre Trang, at Brorsons Salmer nu blev til. Det var det nye Livs rige Lovsang, der naturligt maatte fødes hos en Mand, der levede midt i det hele, og som havde Digterevenen i sig.

Og saa kom da til Julen 1732 „Nogle Julesalmer — — af H. A. B.“, der som foran omtalt snart blev efterfulgt af mange andre skønne Salmer. Men inden vi ser nærmere paa Brorsons Salmer, maa vi følge ham til Ribe, hvor han kom til at leve og virke til sin Død 1764.

*

I 1737 blev Brorson nemlig Stiftsprovst i Ribe og fire Aar efter Biskop samme Sted, kaldet dertil af den pietistiske Konge Kristian VI. Denne Mand skal have sagt: „Det volder mig ikke saa megen Uro, naar jeg skal underskrive en Forbryders Dødsdom, som naar jeg skal sætte mit Navn under en Præsts Kaldsbrev.“ Givet er det i det mindste, at det var en meget alvorlig Sag for ham, hvem der blev sat til at tjene det kristelige Liv i Landet. Som nævnt satte han efterhaanden de fleste af de dygtige unge pietistiske Præster i Sønderjylland i større Stillinger i København eller andre Steder. Ogsaa „det rare Kløverblad fra Randrup“ kom der Bud efter. Nikolaj Brorson var bleven Præst ved Nikolaj Kirke i København, Broder blev Biskop i Aalborg, og nu blev Hans Adolf altsaa Biskop i Ribe.

Der er sagt, at det var Salmen „Op al den Ting, som Gud har gjort“ med sit Vers om Kongerne, der ikke kan sætte et Blad

Parti fra Ribe, Bispegaarden og Domkirken.

paa en Nælde, som gjorde Kristian VI opmærksom paa Brorson. Sikkert er det vel, at det var hans Salmer, han især blev kendt ved, skønt han var en dygtig Præst. Det skulde nu ogsaa vise sig, at han besad de Evner, der kunde gøre ham til en dygtig Biskop.

Brorson gjorde sig megen Umage for saa tit som muligt at komme rundt i det store Stift paa Visitatsrejser, og Folk vilde gerne høre ham, ligesom de strømmede til i store Skarer, naar han prædikede hjemme i Domkirken. Han var meget nidkær i at overvaage, om det var den rette kirkelige Aand, der blev

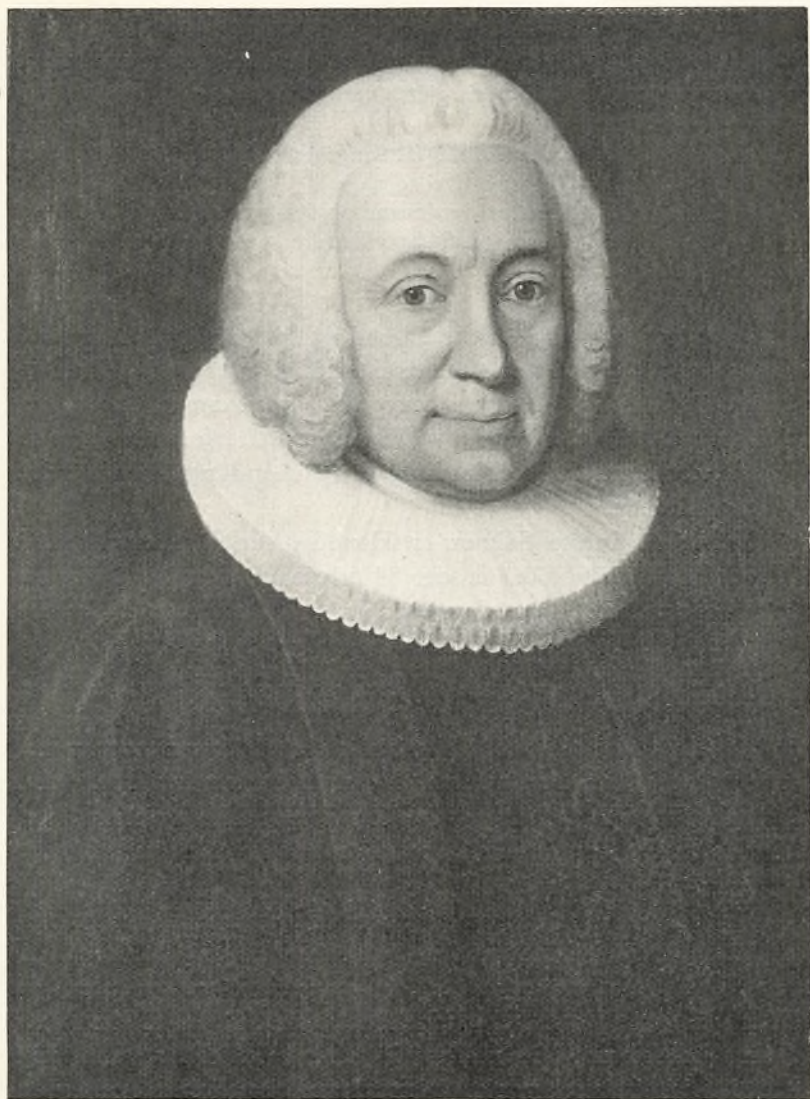
vakt omkring i Sognene. Da han ofte fandt Præster, der af Magelighed lod Degnene prædike for sig eller gik uforberedte paa Prædikestolen, fik han det lavet saadan, at Præsterne skulde føre Protokol over deres Prædikeners Indhold, saa han deraf kunde faa Besked, naar han kom paa Visitation. Den Slags skaffede ham ikke saa faa Bryderier med en Del Præster, men Brorson stod som oftest paa Menighedens Side, naar der var Strid mellem den og Præsten.

Ogsaa for Ungdomsundervisningen og Konfirmationens Indførelse var Brorson ivrig, og med stor Dygtighed tog han Kampen op for Indførelsen af „Pontoppidans Forklaringer“, som enkelte Præster modsatte sig. Alt dette gik han meget stærkt op i, saa det tog haardt paa ham. Han tog sig det personlig nær, naar han maatte staa andre imod, ja han kunde endog komme til at frygte for, at han paa den Maade kunde komme til at stride mod Helligaanden.

De sidste Aar blev i det hele taget strenge for Brorson, Sygdom og Sorg fik han sin Part af. Ikke mindre end 10 af deres 13 Børn døde som smaa, og hans første Hustru døde, da han stod og skulde overtage Bispeembedet. Mest Sorg havde han dog nok af sin ældste Søn, der var sindssyg fra sit 12. Aar og til sin Død i 1791; ham havde Brorson efter den Tids Forhold i sit Hjem i 30 Aar. Engang, fortælles der, fik han Besøg af en Mand, der bl. a. sagde, at Brorson jo sagtens kunde sidde og skrive smukke Salmer her i sin hyggelige Bispegaard. Brorson sagde ikke noget til det, men gik hen og lukkede op for den sindssyge Søn — og Manden forstod noget af Alvoren i Biskoppens Salmer.

Brorson blev dog snart gift igen, og hans anden Hustru skænkede ham tre Børn, og trods al Modgang blev han ved at have det bedste Hjem til sin Død. Han var ret tilpas, naar han ved Sang og Musik kunde hvile ud i Familiens Skød. Den yngste Datter har fortalt, at han var „i Almindelighed munter“, men han „blev undertiden overfalden af Tungsindighed, og Sorger virkede meget heftigt paa hans Sind“.

I sin Bispetid skrev Brorson ca. 70 Salmer, der efter hans Død blev udgivet af Sønnen under Navnet „Svanesang“. Men

HANS ADOLF BRORSON

de sidste tre—fire Aar blev meget svære for ham med stadige Sygdomsanfald.

Den 3. Juni 1764 døde han og blev begravet i Ribe Domkirke. Paa Hundredaarsdagen efter hans Død blev der indsat en Minde-tavle over ham med det saa betegnende Vers:

„Lad Verden mig al Ting betage,
lad Tornene rive og nage,
lad Hjærtet kun daane og briste,
min Rose jeg aldrig vil miste.“

*

Hvor stor Betydning Brorson end fik som Biskop, saa er den dog væsentlig begrænset til hans egen Tid. Men som Salmedigter har han haft den største Betydning indtil denne Dag og vil forhaabentlig faa det langt ind i Fremtiden. Derfor maa vi nu se lidt nærmere paa hans Salmer og den Behandling, de har faaet gennem Tiderne.

Blandt de første Salmer er Hovedparten Oversættelser. I „Troens rare Klenodier“ er der 84 originale, men 190 Oversættelser, mens kun en af „Svanesangen“s 70 er oversat. Til alle Oversættelser findes Originalen i Schraders Salmebog, som Brorson altsaa har brugt meget, men det maa fremhæves, at det langt fra altid er slaviske Oversættelser, snarere Fordanskninger, med hjemlige Billeder o. s. v., og Kendere siger, at flere af dem er betydelig bedre end Originalerne. En af de bedste turde vel være den nævnte af Schraders egne: „Vor Tro er den Forvisning“ og „Op, I Kristne! ruster eder“, som man før har ment var af Brorson selv.

Men selv om der er mange ypperlige Salmer blandt Brorsons Oversættelser og Fordanskninger, saa er de originale dog de bedste. Vi kan tænke paa en Del af dem, vi holder mest af: „Den yndigste Rose“, „I denne søde Juletid“, „Her kommer, Jesus, dine smaa“, „Op al den Ting, som Gud har gjort“, „Jeg gaar i Fare, hvor jeg gaar“, „Her vil ties“ og „Den store, hvide Flok vi se“; de er alle af Brorson selv.

Hvad Formen angaar, saa er Brorson paa Højde med de største. Brandes nævner ham som en af vor Litteraturs allerstørste,

siger bl. a., at han „ikke staa synderligt tilbage for Bellman i smidig, legende Kunst“.

Et enkelt Vers kan vise, at han magtede Bogstavrim, Nutidsrim, Rytme og det hele som ingen anden:

„Som Kjøbte og Døbte vi bære
Sønne — det skønneste Navn.
Hvad vilde os spille den sære
Lykke og Smykke og Gavn?
Hvi mukker og pukker den Drage
os truer, som Fluier, at jage
og sprede Guds Hvede som Avn?“

Men Brorson var en saa levende og frodig Personlighed, saa der var ingen Fare for, at det kun blev skønne Former eller klingende Rimsmederi. Der var Indhold nok til de skønne Former. Paa et jævnt, men kraftigt dansk Sprog siger han de dybeste Ting, især maa fremhæves de malende Billeder, som vi aldrig glemmer, hvad enten det nu er „Rosen“, „Turtelduen“ eller Kongerne, der ikke magter „det mindste Blad at sætte paa en Nælde“. Og Brorson var ikke bange for at sige selv de stærkeste Ting til sine Medmennesker; tænk f. Eks. paa en for ham saa betegnende Salme som:

„Skal Kærlighed sin Prøve staa,
da maa den til din Fjende naa,
at du er mild, naar han er vred,
det er en kristen Kærlighed.

Der gælder her slet intet Nej,
saa sandt du vil den rette Vej;
at elske dem, som elske dig,
det kan en Hedning lettelig.

Men siger du: jeg gerne vil,
men finder ingen Kraft dertil,
i Tro til Jesu Kors da ty,
saa tændes Kærlighed paa ny.

Naar Aanden gør os dette klart,
da tændes udi Sjælen snart
den stærke Kærlighedens Brand,
at man sin Fjende elske kan.“

Ja, „saa luestærk en Kærlighed“.

Brorson har i sin Salmebog Salmer til hele Kirkeaaet, saa der er næsten nogen af alle Slags, men der er dog tre Arter, som især griber os, nemlig Julesalmerne, Kampsalmerne og Svanesangen, og de bunder alle i noget af det, der er mest betegnende for Digteren selv, den fromme Barnetro, den Kristnes Kamp og Strid, og saa Hjemlængselen eller Himmelglæden.

Julesalmerne findes især i det første lille Hefte, hvis 200 Aars Fødselsfest vi i Aar kan fejre. Ni af de ti findes stadig i vor Salmebog, deriblandt de tre nævnte, som vi ikke kan tænke os nogen Jul foruden: „Den yndigste Rose“, „I denne søde Juletid“ og „Her kommer, Jesu, dine smaa“.

Den allerførste Salme i Heftet er af en egen Art, men den er nok værd at lægge Mærke til. At den pietistiske Digter tager Afstand ikke blot fra Drik, men ogsaa fra Dans og Legestue er ligetil. Men lærerigt for os er det at se, hvordan han fejrer alt det forstyrrende bort af „Hus og Sind“ for helt at kunne samle sig om det at holde Jul. Hvad enten de forstyrrende Ting er syndige eller ej, saa gør de jo Skade, hvis de optager os, naar vi skulde samle os om noget andet.

Derfor siger Brorson:

„Bort Verdens Juleglæde
af hvert et Hus og Sind,
hver følger nu og træde
til Barnet Jesus ind.
Bort syndig Legestue!
Vi vil i Stalden gaa,
i Bethlehem at skue
vor Jesu Hvilevraa.

Hvor kunde nogen mene,
som har naturlig Sans,
at vi vor Gud kan tjene
med syndig Drik og Dans?
Skal Julefesten være
til Jesu Lov og Pris,
saa lad ham faa sin Ære
paa lovlig Kristen-Vis.“

I den almindelige Salmebog finder vi kun de to sidste Vers af denne Salme. Brorson maatte have det første med, have fejret

alt det forstyrrende til Side for ret at kunne give sig hen i Juleglæden, og saa kan han synge om „Den yndige Rose“ eller

„I denne søde Juletid
bør man sig ret fornøje
og bruge al sin Kunst og Flid
Guds Naade at ophøje.“

Ja

— — —
„blandes end min Frydesang
med Graad og dybe Sukke,
saa skal dog Korsets haarde Tvang
mig aldrig Munden lukke.
Naar Hjærtet sidder mest beklemt,
da bliver Frydens Harpe stemt,
at den kan bedre klinge,
og knuste Hjærter føle bedst,
hvad denne store Frydefest
for Glæde har at bringe.“

*

Til Salmerne om Kristenlivets Kamp hører saa afgjort den nævnte Oversættelse: „Op, I Kristne! ruster eder“, men ogsaa en Salme som „Det koster ej for megen Strid en himmelsindet Kristen-Sjæl at blive“. Men bedst har vi nok Brorson selv i: „Jeg gaar i Fare, hvor jeg gaar“. Det ses alene af de første Linjer i Versene. Næste Vers begynder: „Jeg gaar i Trængsel, hvor jeg gaar“ og tredje: „Jeg gaar til Døden, hvor jeg gaar“. Det er Kampen og Trængslerne, men Brorson bliver ikke, som nogen har ment, staaende ved det, nej de tre sidste Vers begynder: „Jeg gaar blandt Engle“, „Jeg gaar med Jesus“ og „Jeg gaar til Himlen, hvor jeg gaar“. Der kunde snarere være Grund til at indvende, at Tonerne er taget saa stærke, saa der er bleven en uforenelig Modsætning mellem de tre første og de tre sidste Vers. Man kan da ikke i samme Salme synge: „Jeg gaar til Døden, hvor jeg gaar“ og „Jeg gaar til Himlen, hvor jeg gaar“? Jo, ældre erfarne Kristne vil give Brorson Ret. Det er netop saadan, at Livet føles i den virkelige Verden.

Betegnende for Brorson og hans Maade at tage Trængslerne paa er ogsaa Salmen: „Vor Trængsel, hvor besværlig“, hvori det bl. a. hedder:

„Vor Trængsel er en Gave
af Jesu milde Haand,
et Tegn, som de skal have,
der drives af Guds Aand;
vor Trængsel er en Ære,
som Gud os dertil gav
vor Jesus lig at være,
det rose vi os af.“

Videre hedder det: „Vor Trængsel er vor Fare“ og „Vor Trængsel er vort Vaaben og adelige Skjold“. Det er jo stærke Ord, og det er et Spørgsmaal, om det er rigtigt at tage alle Trængslerne som „Gave af Jesu milde Haand“, men vi ved jo, at hvis vi gaar til Gud med det, der gør os ondt, saa kan han „vende det til det gode“, faa noget godt ud af det for os, og saa bliver det jo nærmest en Formssag, om man vil sige det som Brorson eller med en nyere Digter, Hauch, sige:

„Smærten er kun Vrangen
af Salighedens Dragt.“

Saadan var det i hvert Fald, Brorson kæmpede sig gennem al den Modgang, der blev ham til Del, og saa kunde han barneglad udbryde:

„Det er en liden Tid,
saa har jeg vunden,
saa er den ganske Strid
med et forsvunden;
saa kan jeg hvile mig
i Rosensale
og uafadelig
min Jesum tale.“

*

Brorsons „Svanesang“ er, som Navnet antyder, stærkt præget af, at det gaar mod Døden, han er i Færd med at tage Afsked med Verden, men han gør det i Tryghed og Glæde, for han er „Jesu Lem“.

„Min Død er mig til Gode,
thi Jesus er min Ven,
saa dør jeg vel til Mode
fra Verdens Jammer hen.“

Ja, hans Hjemlængsel og Himmelglæde er saa stor, saa han ligefrem kan udbryde:

„Jeg dør med Frydetanker,
thi jeg er Jesu Lem.
Jeg letter glad mit Anker
og sejler trøstig hjem.“

Af Brorsons Svanesang vil jeg især nævne to:

Højest naar han maaske i „Den store hvide Flok vi se“, hvor han i de prægtigste Ord og Billeder svinger sig helt op i Himlen. Aabenbaringsbogens 7. Kapitel (Vers 9—17) har næppe paa noget Sprog opnaaet skønnere Form end her paa Brorsons Dansk:

„Den store, hvide Flok vi se
som tusind Bjerger, fuld af Sne
med Skov omkring
af Palmesving
for Tronen, hvo er de?“

— — —
„Her gik de under stor Foragt,
men se dem nu i deres Pragt
for Tronen staa
med Kroner paa
i Himlens Præstedragt!“

— — —
„Der holder de nu Kirkegang
med uophørlig Jubelklang
i høje Kor,
hvor Gud han bor
blandt alle Engles Sang.“

Men naar Brorson højest i denne Salme, saa har vi de inderligste og dybeste Toner i den anden, jeg her tænker paa: „Her vil ties“, men faa Salmer er desværre bleven saa misforstaaet og mishandlet som denne, tænk blot paa den Form, som den har faaet i den almindelige Salmebog, og den skal endda være lavet af Ingemann. Det bedste Vers er helt udeladt, fordi det skulde være helt uforstaaeligt, at

„Kulden den svækkes, Blomsterne dækkes,
Blomsterne dækkes, jo mer det sner.“

Det er dog let forstaaet af enhver Landmand, og man skulde ogsaa synes, at enhver anden, der har nogen Kendskab til Naturen, ved, at et godt Lag Sne over Rug eller Blomster netop er den bedste Beskyttelse for Frost og Kulde.

Brorson har aabenbart følt, at det bedste i ham paa tilsvarende Maade blev bevaret gennem hans Livs Vinterfrost og Kulde. Vi forstaa den maaske bedst, hvis vi tænker os Brorson en Vinteraften i sin Bispegaard. Dagen har maaske været streng; han havde jo nok at kæmpe med paa mere end en Maade, og nu sidder han træt og mismodig i sin Stue. I sin Nød søger han Hjælp i Bønnen, og saa former Salmen sig som en Samtale mellem Kristus og Menneskesjælen:

Kristus: „Her vil ties, her vil bies,
her vil bies, o svage Sind!
Vist skal du hente, kun ved at vente,
kun ved at vente, vor Sommer ind.“

Mennesket: „Trange Tider langsom skrider,
langsom skrider, det har den Art.
Dagene længes, Vinteren strenges,
Vinteren strenges, og det er svart.“

Kristus: „Turteldue, kom at skue,
kom at skue! Bag Gærdet hist
der skal du finde Forsommers Minde.
Forsommers Minde alt grøn paa Kvist.“

Mennesket: „Eja, søde Førstegrøde,
Førstegrøde af bliden Vaar!
Lad det nu fryse, lad mig nu gyse,
lad mig nu gyse, det snart forgaar.“

Kristus: „Due, kunde du begrunde,
du begrunde, hvad der nu sker!
Kulden den svækkes, Blomsterne dækkes,
Blomsterne dækkes, jo mer det sner.

Kom, min Due, lad dig skue,
lad dig skue med Oliveblad!
Se, nu er Stunden næsten oprunden,
næsten oprunden, som gør dig glad.“

Det er ikke Brorson selv, men A. D. Jørgensen og efter ham L. J. Kock, der sætter Salmen op som en Vekselsang, men Brorson har ikke selv udgivet den; han brugte ellers ofte den Form, Vekselsang mellem Brud og Brudgom f. Eks. Og det er først paa den Maade, at Salmen bliver forstaaelig. Vers 1, 3, 5, og 6 har „du“ og maa være Jesu Tale til Mennesket, mens Vers 4 har „jeg“, Menneskets Udtryk, som Kock gør opmærksom paa det, og det er derfor hans Opstilling, der her er fulgt, men Omkvædene er udeladt. Læg ogsaa Mærke til, at det da er i de Ord, der tillægges Kristus, Vers 3, 5 og 6, at Ordet „Due“ (eller „Turteldue“) bruges som hans Tiltale til Mennesket, saadan som vi f. Eks. har det i Højsangen.

Paa den Maade begynder Salmen da med, at Mennesket faar at vide, at her skal ties og her skal bies, og det klager over, at det er trange Tider, der langsom skrider. Men saa siger Kristus:

„Kom at skue! Bag Gærdet hist, der skal du finde Forsommers Minde — — alt grøn paa Kvist.“ Se om paa Sydsiden af Gærdet, der er de grønne Spirer allerede ved at komme frem som Tegn paa Foraar.

Mennesket finder sig da trøstet og siger: „Lad det nu fryse, lad mig nu gyse — — det snart forgaar.“ Han venter snart sin Udløsning.

Og saa kommer de herlige Ord om Kulden, der svækkes, og Blomsterne, der dækkes, jo mer det sner. Og snart skal den Stund oprinde, „som gør dig glad“.

*

Det var altsaa denne skønne Salmeskat, der begyndte som en Julesalme i 1732 og endte med disse Svanesange i 1764, der blev Brorsons enesteaaende Gave til den danske Menighed, og vi vil da til Slut se lidt paa, hvordan vi har brugt denne Gave.

Det er allerede nævnt, at de fleste Julesalmer blev modtaget med stor Glæde af hans egen Menighed i og ved Tønder, og snart bredte hans Salmer sig ud over hele Sønderjylland, ja ud over hele Landet. Brorson fik Mod paa at udgive det ene Hefte

efter det andet, og allerede i 1740 kom 87 af Brorsons Salmer med i den almindelige Salmebog (Pontoppidans Udgave), der dog især blev brugt i Sønderjylland. Her har hans Salmer da ogsaa været afholdt og brugt helt op til denne Dag og fik som nævnt foran ikke blot kristelig, men ogsaa stor national Betydning.

Vi har ogsaa mange Eksempler paa, at Brorsons Salmer har været brugt af Menigmand udover det ganske Land op gennem Tiden. Jeppe Aakjær nævner den Rolle, de spillede for hans Forældre, og blandt „de stærke Jyder“ har de stadig haft en stor Plads ved Siden af Kingos. Men snart efter Brorsons Død sank hans Salmer i Kurs hos de ledende Kirkemænd, og da den rationalistiske Salmebog saa Lyset i 1798, var kun ganske faa af Brorsons Salmer med. Det var nu efter den strenge Fornuft, at selv den kirkelige Poesi skulde skæres til, saa det er ikke helt ueffent, naar man har sagt om denne Bog, der hedder: „Evangelisk-kristelig Salmebog“, at den hverken er evangelisk, kristelig eller Salmebog.

Behandlingen af de faa af Brorsons Salmer, der blev værdiget Plads i den, er typisk for Rationalisterne. Det kendte Vers med det herlige Billede af Kongerne og Nælden blev lavet til dette flade:

„Og kom end alle Kongerne
i deres Pragt og Vælde,
ej mindste Straa frembragte de,
et Vink dem selv kan fælde.“

Man fandt det aabenbart ikke værdigt nok for Kongerne at komme „frem paa Rad“, og noget saa simpelt som at sætte Blade paa Nælder giver de sig i alle Tilfælde ikke af med. Havde det endda været Roser!

Værre endnu var dog den Behandling, Rationalisterne gav Salmen „Jeg gaar i Fare, hvor jeg gaar“. „Fare“ tænkte de vel, her er ingen Fare, vi har jo ingen Ulve i Danmark mere! og saa strøg de hele første Vers. Ligeledes andet, der begynder „Jeg gaar i Trængsel, hvor jeg gaar“. Her er jo Plads nok, mente de vel? Ogsaa Verset om Englene blev strøget. Dem

kendte de ikke noget til. Ja, selv Verset „Jeg gaar med Jesus, hvor jeg gaar“, blev strøget. Kristus var jo for dem kun et Menneske, om end nok saa stort, og ham kunde man ikke gaa og spadsere med i den rationalistiske Tid. Resultatet var, at der kun blev to Vers af denne Salme tilbage, og de blev endda fælt ændrede. Det var Versene „Jeg gaar til Døden“ og „Jeg gaar til Himlen“. Det var Ting, som selv Rationalisterne, der dog vilde kalde sig kristne Mennesker, maatte lade staa.

Nu er den egentlige rationalistiske Tid heldigvis forbi, og Brorsons Salmer er kommen frem igen. I de nye Salmebøger finder vi mange af dem, men Behandlingen, de har faaet, kunde ofte have været bedre. Endnu mangler der f. Eks. et herligt Vers af den store Lovsang „Op al den Ting, som Gud har gjort“. Brorson ser sig om efter Sammenligninger for at prise Guds Skabermagt, og lige efter Verset om Kongerne udbryder han saa, da han ikke kan finde noget større paa Jorden:

„Ja, alle Engles store Kraft,
som Himmelscepter føre,
har ingen Tid den Evne haft
det mindste Støv at gøre.“

Grundtvig har gjort meget for at faa Brorsons Salmer i Brug paany, men den Behandling, han har givet dem, er dog ikke altid særlig heldig. I Nutiden bruges de vel nok mere og mere i den danske Menighed, men vi kan dog sikkert faa endnu mere ud af dem i Fremtiden. Vi har nok to andre store Salmedigtere, der er paa Højde med Brorson eller staar over ham: Kingo og Grundtvig, og vi har i det hele taget den rigeste Sang- og Salmeskat, men derfor kan vi ikke undvære Brorson med hans enfoldig-barnlige, men dog for Alvor prøvede Salmetone. Og det er skønt at erfare, at Nutidsmennesker Søndag efter Søndag, naar de i Kirken bekender deres Tro, kan istemme de skønne Ord af Brorsons „Salme for Børnene“ af det første Hefte Jule-salmer:

„Lad Verden ej med al sin Magt
os rokke fra vor Daabes Pagt,
men giv, at al vor Længsel maa
til dig, til dig alene staa!

Saa skal det ske, at vi engang
blandt alle Helgens Frydesang
i Himmels søde Paradis
skal prise dig paa Englevis.“

Kristen Nørgaard.

De vigtigste Kilder til ovenstaaende er følgende Bøger: A. D. Jørgensen: Hans Adolf Brorson, H. Graversen: Salmedigteren H. A. Brorson, Carl Koch: H. A. Brorson, Jørgen Bukdahl: Aaret i Ribe og L. J. Koch: Salmedigteren Brorson, som er udgivet i Anledning af 200 Aaret for Julesalmerne, og som særlig anbefales. Fra denne sidste Bog har Lohses Forlag velvilligst overladt os Klicheerne til Billederne paa Side 33, 39, 41 og 43.

K. N.

H. N. Andersen.

II disse Krisetider kommer det an paa, om der findes Mænd og Kvinder, som ikke alene tænker paa sig selv, men paa hele Samfundet, — ja som vil være med til at opbygge Landet. Det er dog ikke altid nok at vende Blikket indad i et Land; det gælder ogsaa om at se udefter i den store Verden.

En af de Mænd, der gør det, er Etatsraad H. N. Andersen; han har ikke alene haft Blikket vendt indad, men ogsaa rettet det udefter. Han er en Mand, der kender Tiden, og han véd, at der er to Ting, som har stor Betydning for et Land, og det er Arbejde og Udsyn.

H. N. Andersen er født i et Daglejrhjem i Nakskov, og i sin Barndom færdedes han daglig ved Havnen. Det Liv og Røre, der herskede paa Havnen, og som han daglig havde for Øje, har sat dybe Spor i hans Sind og har øvet Indflydelse paa hans senere Livsgerning. Det, som han ønskede, var at komme til Søs — komme ud at se den store Verden, som han længtes efter at lære at kende. Efter at Andersen i et Par Aar havde faret til Søs, kom han som ganske ungt Menneske med et Skib til Kina; det havde været hans Barndomslængsels Maal at komme til Østens Lande.

Ude paa det store Ocean, hvor „Blæst paa Sejlet trommer“, og hvor den lune, bløde Vind stryger gennem den maanelyse Tropenat, dér lærte Andersen at forstaa de dybe Minders Magt og den dybe Længsel efter Fædrelandet, der aander gennem Poul Martins Møllers skønne Digt: „Glæde over Danmark“:

„Rosen blusser alt i Danas Have,
lifligt fløjter vist den sorte Stær,

Bier deres brune Nektar lave,
 Hingsten græsser stolt paa Fædres Grave,
 Drengen plukker af de røde Bær.“

Men Andersen har ogsaa gennemlevet Tropenætter, hvor Gravmørket kløvedes af flammende Lyn, og Sydens Blæst trommede paa Sejlet med saa voldsom Kraft, at Skib og Mandskab truedes med Undergang og Død. Her ude i Østens rige Lande lærte han den store Verden at kende, — nu kunde han forstaa, hvor sandt det var, naar Digteren skrev:

„Danmark er et lidet, fattigt Land!
 Det forsikrer Javas rige Sønner,
 selv Batavias skrantne Kræmmer stønner:
 Danmark er et lidet, fattigt Land!“

Da Andersen havde været Sømand i nogle Aar, havnede han i Siam, der for driftige og aandsvaagne Mænd som Andersen bød saa mange Chancer. Her begyndte den Udvikling, der siden har fundet Sted. Han stod alene med en lille Kapital, men med Tillid til Fremtiden. Han vidste godt, at det, der i daglig Tale kaldes at skabe, ikke er andet end at sammenstille. Naturens store Husholdning er rigelig forsynet; af Forstaaelsen heraf og af Udnyttelsen af Forsyningen afhænger Resultaterne. Fra en ganske beskeden Begyndelse oparbejdede han der den Virksomhed som Købmand og Skibsreder, der skulde blive Spiren til et kæmpemæssigt Foretagende. I 1884 stiftede han Firmaet „Andersen og Co.“ i Bangkok. Nu havde han altsaa faaet Fodfæste paa Landjorden, og nu begyndte en arbejdsrig Tid for ham. Det var en Tid fuld af anstrengende Arbejde, hvor Evner og Kræfter maatte anspændes for at vinde frem. Det Udsyn og Dristighed i Anlæggelsen af Planerne sammen med Oversigt og Udholdenhed i Udførelsen af dem blev de Hovedegenskaber, der lige fra første Færd prægede Andersens Virksomhed. Uden Flid og Paapasselighed vilde det ikke have været muligt for „Andersen og Co.“ at arbejde sig frem til den Stilling, det kom til at indtage. 1892 satte Andersen sig i Forbindelse med Etatsraad Glückstadt, Direktør for Landmandsbanken, og C. F. Tietgen, som var Direktør for Privatbanken, og paapegede Ønskeligheden af, at Danmark tog større Del i

Verdenshandelen og Verdensskibsfarten, og da særlig paa Østasien. Det førte ikke til noget Resultat, Tietgen vilde ikke have noget med det at gøre. Men i 1896 blev der paany optaget Forhandling med Glückstadt og Landmandsbanken, og det førte til, at „Østasiatisk Kompagni“ blev stiftet den 20. Marts 1897, og Sjælen i hele dette mægtige verdensomspændende Foretagende er H. N. Andersen. Ved Kompagniets Stiftelse havde det i Østen kun Bangkok Filialen med de der under i Siam sorterende Virksomheder. Efterhaanden som disse udvikledes, og Handelen og Skibsfarten voksede, anlagdes Filialer i Singapore og op ad Kinas og Sibiriens Kyster. H. N. Andersen viste, at for et Land som Danmark med særlige Betingelser for Søfart knytter sig ogsaa Betingelse for Handel og Udvikling af industrielle Virksomheder, selv om Landet ikke har de dertil fornødne Raastoffer.

Under Nutidens Former for Verdenshandel omdannes store Masser af Raastoffer, som tilføres fra oversøiske Lande, gennem Industrien til det, der i daglig Tale forstaas ved Handelsvarer. Gode Havne med Arealer til industrielle Anlæg er de vigtigste Betingelser for, at et Samfund kan oparbejde en Verdenshandel i Nutiden. Han var ogsaa klar over, at hvis „Ø. K.“ (som det populært kaldes) skulde naa frem til en Masseomsætning, som er en uundgaelig Betingelse for Storforretninger nu til Dags, var det et Spørgsmaal om Magt, og dens Styrke laa i Skibsfart og selvstændig Handel. I de 35 Aar, Kompagniet nu har arbejdet, er der bygget eller anskaffet til dette og Datterselskaberne 120—130 Damp-, Motor- og Sejlskibe med en samlet Lasteevne omkring 600 Tusinde Tons og til en Anskaffelsesum mellem 160—200 Mill. Kr. Sammen med Skibsfart og Handel driver „Ø. K.“ en stor Industrivirksomhed til Bearbejdelse af de Produkter, Kompagniets Skibe sejler med, f. Eks. Teaktræ, olieholdige Frø, Gummi og meget andet. „Ø. K.“ beskæftiger ca. 20,000 Mennesker foruden mange Tusinde, som finder midlertidig Beskæftigelse ved Losning og Lastning af Skibe og paa anden Maade.

Paa „Ø. K.“s Hovedkontor i København strømmer talrige Telegrammer ind saa vel fra Evropa som fra andre Verdens-

dele; derinde løber Traadene fra de vidtfor-grenede Virksomheder sammen; dér træffes de væsentligste Dispositioner, og dér udarbejdes Forslag til Arbejdets Gang.

Gennem mere end en Menneskealder har H. N. Andersen arbejdet under et umaadeligt Højtryk, han har sat sine Kræfter ind paa at hjælpe Samfundet frem ved at sætte de store Foretagender i Gang, som bringer vort Fædrelands Navn ud til de fjerneste Kyster. „Den røde Dug med det hvide Kors vajer nu ude i den fjerne Verdensdel.“ Vistnok kan man sige, at det er hans utrættelige Virkedrift, der tilskynder ham til at optænke stedse nye Veje; han kan ikke slaa sig til Ro med det vundne; det er hans virksomme Aands Glæde at sætte nye Foretagender i Gang til vort Fædrelands Gavn og Ære. Andersen siger, at Arbejde og Pligter hører med til Livets bedste Goder. Han arbejder og har Viljen til at arbejde, og derfor er han naaet frem — ja langt frem; faa Mennesker har dreven det saa vidt som Andersen. Det er saadan her i Livet, at de, som har Viljen, skal nok komme frem, medens de, som har gode Kundskaber, men mangler Viljen, ikke naar frem.

Enhver, som har Evne til at udrette noget blandt Mennesker, og som ønsker at udfylde sin Plads, vil af sin Natur tilskyndes til at gøre sig sine Tanker om det Maal, han skal stræbe efter, og om den Vej, ad hvilken han skal naa dette Maal. Udvortes set kan de Maal og Veje, Mennesker saaledes tænker sig, være højst forskellige, men indvortes er Maalet det samme: de higer efter at naa den Hjærtets Lykke, som kaldes Tilfredshed med sine Kaar i Livet. Det kan da ske, at Mennesket naar det, hans Hjertes Tanke stundede til, men det kan ogsaa ske, sker maaske langt tiere, at den Vej, Mennesket tænkte sig, viser sig ufremkommelig; trods al Stræben og Strid kan han ikke naa, hvad han attraaede. Da føler han sig skuffet, bliver maaske bitter i sit Sind og fristes til at knurre mod Gud og imod Samfundet. Men da har vi vist alle erfaret, maaske mere end en Gang, at det netop var vor sande Lykke, at det ikke gik, som vi havde tænkt, og at den Udgang, der syntes os en bitter Skuffelse, tværtimod havde ført os nærmere til Maalet: Hjærtets Tilfredshed. H. N. Andersen har ogsaa i sin Livstid tænkt sig

sine Veje, og der blev givet ham Lykke til at vandre frem ad dem og naa, hvad han derved sigtede paa, saaledes at det førte til Beundring blandt hans Landsmænd, ja ogsaa udenfor vort Fædreland. Hans store, klare Tanker naaede langt ud over hans egen Kreds, langt ud over Danmarks Grænser. Han besidder den beundringsværdige klare Tanke til at udrette, hvad han attraar, og den snare Tanke, som forstaar at gribe det rette Øjeblik til at handle. Hertil kommer hans Viljes utrættelige Energi, hvormed han vedbliver at forfølge sit Maal trods alle Hindringer.

H. N. Andersen har i Aar naaet den høje Alder af firsindstyve Aar, og han fik Beviser for de Følelser, hvormed hans Landsmænd gennem alle Samfundsklasser omfatter hans Livsværk og hans Person; der strømmede en varm og kærlig Deltagelse gennem Befolkningen, fordi han har skabt den store Virksomhed „Ø. K.“, og fordi han i Krigstiden brugte sine store Evner i vort Fædrelands Tjeneste.

Af hans Arbejde, Vilje og Geni er der noget for den danske Ungdom at lære.

B. Berthelsen.

Næste Slægt.

Det er en kendt Sag, at en Bevægelse eller Strømning i Folkelivet sjælden er livskraftig i mere end eet Slægtled; fortsætter den, vil den i Reglen afsvækkes i det næste for helt at dø hen i det tredje. Det gamle Testamentes Beretning om de tre Patriarker er i saa Henseende typisk: Abraham er den mægtige og lydige Troshelt, Isak lever helt i Skyggen af ham, og Jakob gaar sine egne Veje for endelig gennem dybe Fald og haarde Kampe at naa frem til Gud, men da ikke saadan, at han gaar videre i Abrahams Spor.

J. Skjoldborg har givet et noget lignende Billede fra vor egen Tid i Romanen „Bjerregaarden“. Den gamle Jens Bjerre har levet og lever stadig et rigt og ægte grundtvigsk Aandsliv. Ud fra hans Aftægtsstue lyder de gamle grundtvigske Sange og Salmer: „Jeg saa ham som Barn“, „Har Haand du lagt paa Herrens Plov“ osv. Sønnen Christen Bjerre lever tilsyneladende i det samme; han er Medlem baade af Valgmenighed og Friskole og gaar stadig til Kirke og til Møder. Men i Virkeligheden lever han slet ikke deri; det er bare noget løst paahængt; han lever i sin Politik, i Andelsbevægelse og Kvægavlsforeninger m. m. — Den gamle udtrykker det skarpt i den Bemærkning, at i hans Tid talte man om Birkedal (den bekendte grundtvigske Præst), mens man nu taler om Munkedal (en berømt Hingst).

Fra Historien kender vi det samme. Den lutherske Reformation gik som en livsfrisk Bevægelse over flere nordeuropæiske Lande. Men kun kort Tid efter laa Retroenheden som Andemad hen over Vandene og kvalte enhver Strømning. Endelig kom Pietismen; men ogsaa den er næsten som uddød i det

næste Slægtled for at blive afløst af Rationalismen, som igen efter et kort og kraftigt folkeligt Virke allerede er hensygnende, inden Romantiken afløser den paa Digtningens og Videnskabs Omraade, og Grundtvigianismen i folkelig og religiøs Henseende.

Og naar Grundtvigs Tanker synes at have en længere Levetid i vort Folk, skyldes det dels, at han var en saa mægtig Aand, at der skulde flere Slægtled til at udmønte alt det Guld, han skænkede sit Folk, og dels, at der droges stadig nye Folkelag ind i Bevægelsen. Thi ogsaa for denne Bevægelse kunde det opleves, at hvor den havde været frisk og kraftig i et Slægtled, dér kunde den synes uddød i det næste.

Det kunde tænkes, at hver Slægt har sin Opgave at løse, muligvis nok saadan, at Efterslægten høstede Gavn deraf. Men naar Opgaven var løst, kunde man ikke blive ved at tærse Langhalm derpaa, en ny Slægt maatte tage fat paa en ny Opgave. Saaledes lærte Pietisterne i en død Retroenhedens Tid, at Kristendom er Liv. Rationalisterne omsatte denne Livsforestaaelse i Handling. Stavnsbaandets Løsning staar som det straalende Midtpunkt i en Række udmærkede Reformers, der blev deres historiske Indsats. Men lige saa lidt, som Rationalisterne kunde øvet deres Gerning, om de ikke havde faaet Kraften dertil gennem den forrige Slægts religiøse Selvfordybelse, havde Romantikerne fundet Genklang for deres Forkyndelse af Menneskelivets Rigdom, hvis Rationalisterne ikke først havde rystet Befolkningen ud af gammel Vanelivs Dødvande.

— Det er derfor en af Historieundervisningens store Opgaver at belyse, hvad vi har faaet givet gennem, hvad „Fædrene har kæmpet, Mødrene har grædt“, saa Nutidsslægten maa føle sig i Taknemlighedsgæld til Forfædrene og derigennem vækkes til at løse sin Opgave til Gavn for kommende Slægter.

Men selv om vi forstaaer, at en Strømning med et særligt Præg maa og vil være tidsbegrænset og maa afløses af en anden, naar den har løst sin historiske Opgave, saa bliver tilbage den sørgelige Kendsgerning, at der ofte efter en stærk og livsfrisk Bevægelse kommer aandeligt Dødvande.

Nu kunde man saa mene, at det var Naturens Orden: vaagen Tilstand og Søvn maa skifte. Og vi kender sikkert alle fra vort eget Liv, at det ogsaa gælder paa Aandslivets Omraade. Efter en Tid under stærk aandelig Spænding kommer ofte en aandelig Dvaletilstand. Vi kan ikke være paa Aandslivets Højder hele Tiden.

Men denne Regel gælder ikke for Slægternes Liv. Fordi en Fader har været stærk aandelig vaagen, betyder det ikke, at Sønnen aandelig skal sove, tværtimod!

Vi maa blot gøre os det klart, at aandeligt Liv ikke kan gives i Arv. Naturligvis er det af uvurderlig Værdi for et Menneske at opvokse i et Hjem, hvor der leves et rigt og smukt Menneskeliv. Havde den tabte Søn i den bibelske Fortælling ikke haft et saadant Hjem, da var han blevet hos Svinene og havde nøjedes med Svineføden. Nu drev Minderne ham tilbage til Hjemmet. Men Aandslivet kan ikke gives i Arv saadan som Penge og Bohave. Hvert Menneske og hvert Slægtled maa selv gøre sine Erfaringer og selv træffe sit Valg.

Men selv om vi er enige om, at den næste Slægt maa kæmpe sine Kampe, løse sine Opgaver og synge sine Sange, saa vilde vi dog gerne se, at den gjorde det med „det bedste frelst“. Og da melder det Spørgsmaal sig for os: Hvad kan vi gøre, for at det maa ske?

Jeg tror, vi ofte bebaar den Fejl, at vi vil hjælpe de unge uden om Livets Kampe. Og ingen virkelig Rigdom vindes og bevares uden Kamp. Alle de store Livssandheder er fundet gennem Kamp. Men saa vil man give dem til de følgende Slægter blot som en Meddelelse. Luther erfarede gennem sine Livskampe den bitre Sandhed, at „vi synder daglig meget og fortjener idel Straf“. Man gav derefter Børnene det for som en Lektie; naar de kunde den, vidste de jo Besked. En saadan Leg med det hellige hævner sig. Her gælder det, at vi kun kan tale med Sandhed om, hvad vi har erfaret.

Vil vi hjælpe de unge til at faa Livets Rigdomme i Eje, da gælder det om, at vi viser dem, hvor de findes, og vækker deres Lyst og Trang til dem, at vi kan male det bedste saadan for

dem, at de finder det Kampen værd at vinde det. Her kan vi især gennem Digtning og Historien vise dem, „hvad ædle kaldte Livets Lyst“, og vi maa gøre det, saa vi derigennem vækker Viljen til at „kæmpe med de bedste og vove kækt mod Død en Dyst“.

Det var det, Grundtvig tænkte paa, naar han sagde: „Menneske først, saa Kristen!“ Vi maa altid have det ægte og sande menneskelige for Øje i vore Ord og Gerninger, da bliver vi de bedste Opdragere for den næste Slægt.

Her ligger da Højskolens Opgave, og her har den altid ligget.

Kr. Kolding.

Parti fra Schweiz. Vierwaldstättersøen.

Schweiz.

Blandt Evropas store og smaa Stater er der en, der danner en særlig Undtagelse, og det er det lille Land Schweiz. Det har det gjort, saa længe det overhovedet har eksisteret som Stat eller Nation, og det gør det den Dag i Dag.

Der har været sagt om Schweiz, at det er et Land, hvor Modsætningerne mødes og forenes, og dette er meget betegnende. I intet andet Land — i hvert Fald inden for Evropas Grænser — mødes saa mange Modsætninger som i det lille schweiziske Statssamfund.

Som Landets Natur frembyder saa store Forskelligheder som vel mulig, lige fra de høje, vilde Alpepartier til den flade og frugtbare Højslette, saaledes findes der i Folket udprægede Raceforskelligheder, udprægede sproglige og kulturelle Modsætningsforhold, som er enestaaende indenfor saa snævre Grænser. Oprindeligt er Befolkningen en Bondebefolkning. En Blanding af romanske og germanske Racer, der fra Oldtiden og op gennem den første Del af Middelalderen har slaet sig ned

i de forskellige Egne af Landet og tilkæmpet sig Magten. Efterhaanden som Tiderne er skredet fremad og Statsdannelsen i Evropa har taget Fart, har disse Egenes Befolkning imidlertid fundet fælles Berøringspunkter ogsaa uden for Slagmarken.

Den væsentligste Grund til dette maa sikkert søges i „Trykket udefra“, som Landets geografiske Beliggenhed, omgivet af de mange Storstater, efterhaanden affødte, og som har bøjet de forskellig prægede Befolkningslag mod hinanden i fælles Værn og Kamp mod ydre Fjender, men det skyldes ogsaa i særlig Grad Schweizernes stærke Tilknytning til Jorden — om man vil — Kærligheden til deres Land.

Mange Gange op gennem Historien har det lille tapre Schweizerfolk aflagt Prøver paa, at naar det gjaldt Frihedens Sag og Landets Selvstændighed, saa faldt de mange Forskelligheder og Særinteresser i Folket til Jorden for dette ene. I Grunden er hele det schweiziske Folks Udviklingshistorie Led for Led et Vidnesbyrd om, hvorledes et Folk, der føler sig knyttet til sit Land, ikke alene betragter det som det Sted, hvor man bor, men som sit Hjem, hvorledes et saadant Folk trods alle Forskelligheder i Opkomst og Kulturpaavirkninger dog kan være stærkt nok til at modstaa ydre Tryk saavel som indre, stærke modstridende Kræfter uden at sprænges. Ja, tvært imod knyttes stærkere og stærkere sammen op igennem Tiderne.

Blot et enkelt historisk Eksempel, som fik afgørende Betydning derved, at det samtidig kom til at danne Indledning til den nationale Sammenslutning i Schweiz:

I det 13. Aarhundrede vilde de østrigske Hertuger „Huset Habsburgerne“ tiltvinge sig de schweiziske Bønders Lydighed og bøje dem ind under en større Centralmagt. Dette førte til, at de forskellige Dales Befolkning vaagnede op, sluttede et fælles Forbund, og en lille Skare af tapre Bjergbønder fordrev de fremmede Tyranner og frigjorde Landet for Overmagten. Denne Begivenhed har den tyske Digter Schiller behandlet i digterisk Form i sit Skuespil Wilhelm Tell paa en saadan Maade, saa det er kommen til at staa som et af de smukkeste historiske Vidnesbyrd om Frisind og Fædrelandskærlighed, noget Land ejer. Men denne Bøndernes Frihedskamp blev til mere end et

Mindesmærket for Wilhelm Tell.

Digterværk eller en for-
bigaaende historisk Epi-
sode; thi det Forbund,
som disse Mænd dan-
nede, blev Kærnen i det
schweiziske Edsforbund,
som endnu den Dag i
Dag kendetegner det
schweiziske Styre.

Den schweiziske Na-
tion bestaar saaledes af
22 Kantoner (smaa selv-
stændige Landomraader),
der alle har udstrakt
Frihed; men som holdes
sammen af det schweizi-
ske Edsforbund, hvortil
Grunden lagdes i 1291,
da Bønderne første Gang
sluttede sig sammen.
Dette har udvidet og
forbedret sig op gennem
Tiderne og vokset sig
stærkere og stærkere.

Særlig har det op gen-
nem det 19. Aarhundrede gennem svære Forfatningskampe, dels
hidført fra de moderne Erhvervslivs Krav, dels paavirket af
de enkelte Kantoners Krav om udstrakt Frihed for alle Sær-
interesser, som Folket stadig rummer inden for sine Grænser,
grundet paa saavel sproglige som kulturelle Afvigelser, for-
staaet at tilpasse sig derefter, ikke mindst paa det kirkelige
Omraade, hvor Protestantisme og Katolicisme en Tid omtrent
stod lige højt; det har ført til mange Stridigheder, som har
kostet Blod.

Men gennem det schweiziske Folkestyre, som er uden Side-
stykke, er ogsaa Tolerance bleven raadende paa dette Omraade.

Det schweiziske Styresæt er Folkestyre i Ordets bedste Be-

tydning. Grunden er bleven lagt af den jævne Bonde selv, idet han først satte Livet ind for det, han havde kært: Hjem og Frihed, og ud fra dette voksede et Forbund, som bygger paa Frihed til alle, men Sammenhold om det, der er fælles. Grundlaget var ægte nok. Det stammede ikke fra politiske Fuskere, der fra oven af vinkede med en Ide, som var pyntet med smukke Navne, men som ellers viste sig at være hul, og derfor har det ikke alene været stærkt nok til at holde, men det har ogsaa vokset med sin Opgave.

Hver af disse 22 smaa Kantoner har nu udstrakt Frihed til at ordne deres egne Forhold, saaledes som det er foreneligt med de fælles Anliggender, uden at disse krænkes.

Hver har sin egen selvstændige Regering, som selvfølgelig vælges inden for det paagældende Omraade, og som varetager de lokale Interesser saaledes, at Forbundet kun behøver at beskæftige sig med de strengt taget fælles Anliggender: Udenrigs-politik, Hærvæsen, Trafikvæsen, saasom Post, Jernbaner, Anlæggelse af Bjergveje og Alpetuneller, hvilke to sidste er et stort Projekt i Schweiz.

Forbundsregeringen vælges af hele Folket.

En Ting som f. Eks. Skoleordningen er lagt i de forskellige Kantoners egne Hænder. Der er ingen obligatorisk Skoleform for hele Landet. Man maa derfor ikke tro, at Oplysningen derfor skulde staa paa et lavt Stade her i Pestalozzis Fædreland, tværtimod staa Oplysningen i Schweiz meget højt. Man kan med Hensyn til de højere Skoler nævne, at man i dette lille Land alene har ikke mindre end 7 Universiteter, medens man til Sammenligning med Danmark (Danmark er en lille Smule større end Schweiz) endnu kun herhjemme har to. Forøvrigt er Zürich, som er den største By i Landet, blevet et internationalt Lærested i de sidste Tiaar.

Man maa for at forstaa Befolkningens Livsvilkaar skelne mellem Slette- og Bjergboere.

Schweiz er med Hensyn til Landomraade en lille Smule mindre end Danmark. Den sydlige Del, ca. de to Trediedele af Landet, er dækket af Bjerge og Alper, medens den nordlige Trediedel, en lang, frugtbar, flad Højslette, væsentligt er Landbrugs-

Typisk Landsby paa Højsletten.

jord og Græsgange, hvor de fleste Mennesker bor, og hvor tillige alle de største Byer findes.

Man forstaar, at denne Del af Landet ikke alene maa være meget tæt befolket, medens det modsatte er Tilfældet i Bjerg-egnene, men ogsaa, at de Livsvilkaar, der bydes henholdsvis paa Sletten og i Bjerglandene, selvsagt maa være meget forskellige. Men ogsaa Erhvervslivet har i de sidste Aartier gennemgaaet en større Forandring. Saavel Bjergboerne som Sletteboerne var tidligere Bønder. Nu er dette for Sletteboens Vedkommende i høj Grad forandret, idet de mange Byer har udviklet en ikke ringe Industri. Det bør nævnes, at ogsaa her har Udviklingen været sundere end i de fleste andre Lande, idet Udstykningen af Jord var saa gennemført paa et meget tidligt Tidspunkt, at næsten hver Mand ejede et større eller mindre Stykke Jord. Saaledes har mange Fabriksarbejdere endnu den Dag i Dag et lille Stykke Jord, saa de kan holde nogle faa Kreaturer. Dette har bevirket, at Schweiz til Dels har undgaaet det saakaldte Proletariat.

Bjergbondens Liv er for saa vidt uforandret gennem Tiderne. Hvor ikke Turiststrømmen har grebet forstyrrende ind, fører han endnu den samme Tilværelse i Naturens Ensomhed, som

Bøndergaarde i Bjergene.

han har gjort det igennem mange Generationer, og et Besøg hos ham er en Oplevelse af Rang.

Man mødes her med et Menneske, hvis Oprindelighed og Naturpræg enhver civiliseret Evropæer maa misunde ham. Baade aandeligt og legemligt afviger han meget fra Sletteboen; medens denne er let kendelig paa den lyshaarede, kraftige Type, en fuldgyldig Afstamning fra de gamle Germanere, der i sin Tid rykkede ind i Landet fra Nord, viser Bjergboen sig som den noget mindre, sorthaarede, mørkøjede, lidt brunlige Type, der tydeligt kendetegner Slægtskabt med Middelhavslændenes Folk.

Foruden det let kendelige Racepræg kan nævnes en anden Forskel, der grunder sig i den Aarhunderde gamle forskelligartede Levevis: Hjemstedspræget. Medens Sletteboen mere og mere præges af den saakaldte Vestevropas Kultur, er dette ikke i samme Grad Tilfældet med Bjergboen. Livet i de store Højder, omgivet af Naturens Ensomhed i al dens Barskhed og Vildskab, udsat for alskens Farer, hvor han maa friste sin Skæbne enten som Kvæghyrde, Høsamler, Skovhugger eller Bjergfører og bjerge Føden til sig og sine, udvikler ham til et udpræget Na-

turmenneske. Han er en snarraadig Mand, der hurtigt maa tage en Beslutning og hurtigt og sikkert skride til Handling.

Trods de mange Farer, der daglig lurer paa ham, er han en Mand med godt Humør og en sund Sans. Han hærdes i Kampen mod de vilde Elementer og priser sig lykkelig ved den fatige, beskedne Lod, Livet har levnet ham her i det vilde Øde, hvor kun Landet gi'r karrigt Brød. Men han har tilpasset sig efter sin Natur og faar rigelig Erstatning for de Nydelser og Forlystelser, som Slette- og Byboerne har, i den storladne og vældige Natur, som omgiver ham.

Med sin bredskuldrede, men slanke og smidige Krop, med sit frie, men bestemte Blik, med et Ansigt sammenbidt af Energi bevæger han sig med sikre og elastiske Skridt scenevant op i de største Højder og paa de mest farefulde Steder, som kun den, der har levet hele sit Liv i Bjergene er i Stand til at gøre det. Det udvikler hans Mod og skærper alle hans Sanser. Kun faa Steder taler Naturen sit stærke Sprog til Menneskene med saa stor en Magt som i de vilde Bjergegne. Og Bjergbonden har igennem mange Generationer lyttet dertil. Han føler sig som et med Naturen, som en Del af den, er fortrolig med dens ubarmhjertige Vildskab, nyder dens vidunderlige Skønhed og lukker Sindet op for dens Storladenhed.

At give en fulgyldig Karakteristik af et Folk med saa mange Forskelligheder og Ejendommeligheder er ikke let. Men maaske der dog kan fremhæves et Par Stykker, saadanne, som skriver sig fra fælles Aarsag og Forhold, saaledes maa i første Række særlig nævnes to, nemlig: en udpræget Selvstændighedsfølelse og en stærk Hjemfølelse.

Det aarhundredgamle Selvstyre har i politisk Henseende udviklet denne Selvstændighedsfølelse, som ikke er fri for at grænse op til Patriotisme. Bonden føler sig i høj Grad som medbestemmende Medlem af Samfundet, ikke alene som betalende. Han har selv været med til at bygge det op fra Grunden af, dets Love og Institutioner. For ham betød Landet det samme som Hjemmet, blot i udvidet Betydning, derfor blev Hjemfølelsen tillige saa stærkt udviklet hos alle Schweizere.

Matterhorn, det næsthøjeste og mest ejendommelige Bjerg i Alperne.

Før Industriens Opblomstring var Schweiz i Lighed med andre Bjerglande ikke i Stand til at brødføde sig selv, og mange unge Mænd maatte da drage ud i fremmede Lande for at finde Eksistensmuligheder baade ved fredelige Haandteringer, men ogsaa i fremmed Krigstjeneste. Men Hjemmet blev de dog altid tro; lykkedes det dem at tjene en lille Kapital sammen, gik Rejsen tilbage mod de fjerne Bjerge eller Dale.

Der fortælles saaledes fra de franske Militærregimenter, hvor Schweizerne i sin Tid gjorde Tjeneste, og for øvrigt var berømt baade for deres Mod og deres Tapperhed, men ogsaa for deres Trofasthed, et baade morsomt og karakteristisk Træk om Schweizeres Hjemfølelse, idet det her var forbudt at synge den saakaldte „Kosang“, da det bragte Soldaterne til at desertere i Massevis tilbage til deres hjemlige Græsgange og Bjerge.

Nu maa man derfor ikke tro, at Schweizeren skulde være særlig følelsesbestemt, thi dette er langt fra Tilfældet. Der er snarere over hans Væsen noget nøgternt, noget koldt beregnende. Han er „praktisk“ indstillet over for Livet i sin Helhed. Han har paa dette Omraade noget til fælles med vores Vestjyde.

Parti fra Genève, det internationale Arbejdsbureau.

Han er ikke let at begejstre og indlader sig meget nødig paa nye Foretagender uden først at have gennemtænkt alt ud til de mindste Enkeltheder. Men indser han paa den anden Side en Sags eller et Foretagendes Berettigelse, er han heller ikke bange for at sætte al sin Vilje og Energi ind paa dens eller dets Gen-nemførelse.

Hvor mange Folkeslag er sammensmeltet til en national En-hed, maa selvsagt herske rummelig Frihed for de enkelte Ejendommeligheder.

Naar schweizisk Styreform derfor er en særegen, og har været det gennem Aarhundreder (man kan godt betegne Schweiz som Verdens ældste Republik), er dette kun en Følge af en nødvendig Udvikling, der i sin videre Udførelse har medført en dybere Forstaaelse mellem Menneskene.

I et Bjergland, hvor Naturen tillige er uskaansom og ofte truer sine Indbyggere med Fare for at miste baade Liv og Ejend-om, bliver denne Forstaaelse parret med Hjælpsomhed. Der findes saaledes i Schweiz en Mængde Stiftelser eller Foreninger, alle med humanistiske Formaal, hvoraf en Del allerede har faaet international Betydning.

Af disse maa i første Række nævnes „Internationale Røde Kors“; det stiftedes 1864 i Genf (eller Genève) for at modvirke og mildne Krigens Grusomheder.

Det staar som et Symbol paa Schweizernes Hjælpsomhed og menneskekærlige Sind.

Siden har Genf opnaaet større international Betydning, idet Folkeforbundet her fik sit Sæde. Det forholder sig med Schweiz som med mange andre smaa Nationer, at i Staternes indbyrdes Forhold, hvor Magt var det afgørende, fik det ringe eller ingen Betydning. Men Schweiz har gennem en aarhundredlang Udvikling samstemt forskellige Folkeelementer til en harmonisk Enhed indenfor sine egne Grænser, samtidig med at det midt i et krigerisk Evropa har holdt sig strengt nevtral i Stormagternes Stridigheder. Det er derfor kun naturligt, at Schweiz er bleven udset til Arnested for de Bestræbelser, der gaar ud paa at skabe Forstaaelse mellem Evropas Folkeslag.

Aug. Hansen.

„John C. Campbells Folkehøjskole“ i Amerika.

Mange af vore gamle Elever vil huske Mrs. *Olive Campbell*, Miss *Marg. Buttler* og deres Rejsfæller, der et Par Gange har opholdt sig hos os her paa Højskolen, og deres Arbejde for at indføre den danske Højskolebevægelse blandt deres Landsmænd i North Carolinas Bjerg-egne, det Skolearbejde, som tidligere har været omtalt her i Aarskriftet.

Vi føler stadig, at vi har „nogen Part“ i dem og deres Gerning og vil derfor gerne gøre vort til, at gamle Elever ogsaa kan følge med i dette Arbejde for Højskolens Sag ude i den store Verden. Til dette Hefte havde jeg derfor bedt om en Artikel derom af *Georg Bidstrup*, som har været Lærer her en Vinter, men som siden har været knyttet til Skolen derovre. Den er desværre ikke kommen, men saa har til Gengæld Fru *Leila Lange*, Husbandskolen ved Odense, velvilligst overladt os et udmærket Stykke, som hun har skrevet om den amerikanske Højskole i „Sorø Amtstidende“. Som man ser, er vore Venner nu godt i Gang med Højskolen blandt deres Landsmænd.

K. N.

Paa en lille Sidevej, der drejer fra en ikke meget imponerende Landevej, som fører en ind i Alleghanybjergene i North Carolina, hænger et meget beskedent Vejskilt, hvorpaa staar: *John C. Campbells Folkschool*. Dette Skilt har hængt der, fra Skolen var bare en lille Farm, som alle de smaa Farme her i Bjergene, hvor Mrs. Campbell, Enke efter Skoleinspektør John C. Campbell begyndte saa smaat at lære Bønderne at dyrke deres Jord bedre, at høre om deres Lands Historie og synge dets Sange.

John C. Campbells Folkehøjskole.

Hvis en Dansker var kommet dengang og hørt, at her laa en Højskole, oven i Købet oprettet efter dansk Mønster, havde han nok kigget sig om og ikke kunnet finde den Skole. — Lidt mere af Skole var der, da vi kom der i 1927 for at være med at indvie den første egentlige Skolebygning. Men ogsaa dengang kunde en Dansker blive forundret. — Det var ikke en Skole, men et Forsamlingshus, der her var bygget, et Forsamlingshus, for at Egnens Folk kunde samles og være med at arbejde paa den Skole, Mrs. Campbell drømte om.

Nu kom vi hertil igen 4 Aar efter. — Vi vidste, Skolen havde faaet flere Bygninger, at der nu var regelmæssig Skolegang for unge Mænd og Kvinder, men hvordan mon det var?

Ved et Tilfælde havde Mrs. Campbell ikke faaet Besked om Tidspunktet for vor Ankomst, saa vi kom kørende fra Stationen i en lejet Bil. — Ja, nu var vi paa de kendte Steder igen, som for 4 Aar siden havde mødt os, ladet med Frodighed, Skønhed og Forventning. Vi kendte Elven igen, den støvede Landevej, og langs den Vildvin og Saurwood med sit skinnende røde Løv. —

„De skal vel ind paa Skolen?“ spurgte vor Chauffør. Nu saa vi igen det store, smukke Forsamlingshus, saa Klokken uden for Hovedindgangen, som danske Venner havde givet Mrs. Campbell, men til Forsamlingshuset var bygget endnu en Bygning, og ud ad Døren vrimlede en hel Flok unge. — „Er det Lange,“ spurgte en ung Pige og traadte lidt frem foran de andre. „Vær saa god at komme indenfor.“ „Lad os tage jert Tøj.“ — Omringet af hele Flokken traadte vi ind i den store Fælles-Dagligstue. — Endnu stærkere mødte man her igen det, der betog mig saa stærkt, sidst jeg var her, det simple og jævne Udstyr, men med saa gennemført Skønhed og Smag.

For os danske er det, som føres man tilbage til en nordisk Fortid. En egen Hygge og Lunhed faar Stuen ved at være beklædt med gulbrunt Træværk, midt for Væggen det store Ildsted, muret op af Egnens graa Skiffer, og foran Ildstedet de smukke, hjemmelavede Stole, som findes i hvert Hjem i Egnen her, i det ene Hjørne en fast Bænk med Bord foran, ind i Væggen nogle simple Boghylder, det var alt, og dog er det saadan, at alle, naar de kommer ind i Stuen, maa udbryde: „Hvor er her smukt. Hvor er her hyggeligt.“

Jeg saa paa de unge omkring os og kunde ikke lade være med at smile, de talte Engelsk, selvfølgelig, der er vist faa Egne i Staterne, hvor Racen er saa udpræget amerikansk gennem mange Generationer som her, men de saa saa danske ud, deres frimodige, taktfulde, men ligefremme Væsen, mindede mig i den Grad om vore egne unge hjemme paa de danske Skoler.

Paa Forhaand vilde jeg tro, det var umuligt at overføre den naturlige Dannelse, den folkelige Tone, der er det bedste og ejendommeligste ved vore Højskoler, og som virker stærkt selv paa den Udlænding, der intet forstaar af vort Sprog. — Men det er lykkedes her. Ja, jeg synes somme Tider med større Ægthed og Inderlighed, men det er vel fordi, denne Skole endnu i saa høj Grad har Ungdommens Charme over sig.

Der er egentlig ikke Skole paa denne Tid af Aaret (Oktober), men der er 16—17 unge her alligevel, det er unge, som var Elever sidste Vinter, og som nu tjener deres Skoleophold af ved at arbejde paa Skolens Farm.

Det er en af de brydsomme Ting ved Skole herovre, der er ikke noget, der hedder Statstilskud, hverken til Skole eller Elever, derfor maa Mrs. Campbell idelig ud paa store Foredragsrejser og samle Penge ind ved at fortælle om sin Skole, og til Eleverne, der kommer, maa hun finde Arbejde bagefter, saa de paa den Maade kan betale det væsentligste af deres Skoleophold, her findes nemlig endnu stadigvæk de gammeldags Landboforhold, hvor man fra sin Ejendom har til Livets Ophold, men ingen rede Penge, saa selv om der programmæssigt kun er Skole om Vinteren, nogle korte Kursus om Sommeren, saa er her Skole altid.

Det er lige i Dagningen, Solen, der ellers er varm her sydpaa op paa Dagen, kan ikke mærkes endnu. Der ligger Rimfrost henover det rødgyldne Løv, da vi ved Halvsyvtiden om Morgenen samles om det aabne Ildsted i Dagligstuen og staar og venter paa, at Madklokken skal ringe. I Spisestuen i Kælderen samles alle om Morgenmaaltidet, synger en Sang sammen, spiser sammen og gaar saa hver til sit Arbejde. Nina, Husholdningslærerinden, tager nogle Stykker med sig i Køkkenet. Nattefrosen er begyndt, og det gælder om at faa saa meget reddet fra Have og Mark som muligt og faa henkogt, saa Forraadet kan være stort til Vinterskolen. To raske Piger har allerede været med ovre at malke de 24 Jerseykøer, Farmens Pryd og Stolthed. Nogle skal ud at høste Majsen ind, og en Flok er travlt beskæftiget i Vævestuen, hvor der væves til Salg og Udstilling. Ovre ved Møllen, som maler Vandet rundt til alle Bygningerne, er Værkstedet, her sidder Mr. Ficher, han gaar ved Krykker og kommer ikke langt, men naar han sidder midt i Værkstedet med Ungdommen omkring sig og lærer den at snitte, er han i sit Element. Udskaarne Lampefodder, Lysestager og mange andre snart nyttige, snart morsomme Ting forfærdiges her, overalt er Virksomhed Dagen igennem.

Der er ikke mange af de forskellige arbejdende, at Mrs. Campbell ikke kigger ind til i Dagens Løb, snart med en opmuntrende, snart med en anerkendende Bemærkning.

Vi gaar rundt og ser paa Bygningerne, det er utroligt, hvad her er skabt i disse Aar. Stalden, som kan rumme 35 Køer,

Fra Indvielsen 1927.

Fra venstre: Miss Buttler, Mrs. Campbell, Holger Bennike, Georg Bidstrup, Fru Lange og Forst. Lange fra Odense.
I Baggrunden endnu en Dansker: Chr. Christensen.

staar som et smukt Eksempel for hele Egnen, Vandmøllen malerisk med sit store Hjul og det hyggelige Værksted; over Værkstedet findes Værrelser til de mandlige Elever.

Men mere end Evnen til at skabe smukke Omgivelser beundrer jeg Mrs. Campbells Evne til at samle om sig Hjælpere af den rette Slags, det er, som hendes blotte Nærværelse faar enhver til at yde det bedste, de har. Der er først de gamle Hjælpere,

som vi kender fra sidst, Mrs. Buttler, der er Pertentlighed selv og sørger for, at alt er paa Plads, men stærkere end ved sin Sirlighed og Orden virker hun ved sin frejdige Sang, hun er som en vandrende Sangbog, altid parat til at stemme i, altid med, trods sine graa Haar, naar der leges Sanglege eller gøres Gymnastik. Georg Bidstrup, Danskeren, som ved Siden af at undervise i Gymnastik og anden Sport, har faaet et Mønsterlandbrug paa Benene her i den utrolig gammeldags Egn. Mr. Deeshan, Belgieren, som ved Egnens primitive Byggemateriale og ved Elevernes Hjælp fremtryller de smukke, stilfulde Bygninger.

Men ogsaa nye Hjælpere kommer her, for Skolen begynder at blive kendt viden om. Og Hjælpere melder sig, ikke for Løn-

nens Skyld, men for at lære noget. En ung teologisk Kandidat, lige færdig paa Universitetet, Musikmenneske, af gammel formuende Slægt, meldte sig og kom for 4 Uger siden. Han skal i Vinter undervise i Religionshistorie, Sang og Musik, men foreløbig bliver han sat til at plukke Æbler, binde Roser op o. s. v. Han tager med to Hænder om en Hammer og er i det hele yderst kejtet, men det bliver bare taget som en Selvfølge, at han skal arbejde med, hvad der ligger for i Øjeblikket. Her skelnes ikke mellem Aandens og Haandens Arbejde. Vi overværede en Aften en Time i Musikundervisning. I et Hjørne, endnu lidt stiv og højtidelig, stod den unge Teolog og Musiklærer, paa Rad paa Langbænken sad Ungdommen med hver sit Instrument, fra Violin og Fløjte til Triangel og Grydelaag, alvorlig stirrede de ned i deres Noder og spiller langsomt og forsigtigt c—d—e o. s. v. Man mærker den Begejstring, der efterhaanden greb Eleverne ved at mærke, at det, de var med i, kunde komme til at lyde af noget, var saa inspirerende, at den stive Hr. Lærer tøede fuldstændig op og senere paa Aftenen, da man tyede over i den store Gymnastiksal og svingede sig i de gamle Sanglege, fo'r han rundt i Skjortæærmer med en Iver, som om han i sit Liv aldrig havde bestilt andet end svinge Høj-skolepiger i Runddans. Sanglegene spiller en stor Rolle i Livet her paa Skolen. Folkedansen, som de pietistiske Bjergboere først mødte med Ængstelse og raadede Mrs. Campbell fra at beskæftige sig med, hvis hun vilde være her, er nu blevet et fast Led i det hele, saa naar de gamle Mænd og Koner har deres Mødeaften paa Skolen, saa ender den gerne med, at unge og gamle samles, og de snart lystige, snart sørgmodige Folkemelodier faar Forsamlingen til at smelte sammen og udløse deres bundne Følelser.

Naar det at samles om Morgenen, blaafroste ved et aabent Ildsted og varme Hænder og Fødder i de røde Flammer og at samles om Aftenen i den store Bjælkehal har det forunderlig samlende ved sig, er det, fordi det her er bygget paa ægte Folkelighed, som altid, hvor den findes, bringer Fællesfølelse og Arbejdsmod med sig.

Leila Lange.

Elevmødet og Afsløringen af Grønvald Nielsens Mindesten.

Det var med megen Spænding, vi i Aar forberedte os til Skolens største Fest, Elevmødet. Vilde der komme nogen saadan en Krisetid? og hvordan vilde det gaa nu, da vi for første Gang ikke havde Grønvald Nielsen iblandt os ved denne Lejlighed?

Lad det være sagt straks: det blev en stor og god Elevfest, som blev os her paa Skolen til megen Opmuntring, og vi haaber, at de mange, der kom trods de store Vanskeligheder, fandt Hjælp og Glæde til Hverdagen der hjemme. Jeg synes, vi fandt et godt Stykke ind i det Fællesskab, som er vort dyreste Eje, som bærer Højskolegerningen her, og hvor igennem de gamle Elever kan vedblive at være i en frugtbar Forbindelse med Skolen her.

Et særligt Præg fik Mødet bl. a. ved Afsløringen af den smukke Mindesten, som Elever og Venner har rejst over vores gamle Forstander, Grønvald Nielsen. Derfor skal Elevmødet da ogsaa i Aar have sit eget Kapitel her i Aarsskriftet, endda i tre Dele: Afsløringsfesten, selve Mødet og saa nogle Betragtninger derover, som Boghandler Andreas Back har sendt os. Det første Stykke er taget af fyldige Referater i „Fyns Tidende“, „Horsens Folkeblad“ og „Højskolebladet“.

1. Afsløringsfesten.

Grønvald Nielsens Navn har i Dag været paa manges Læber. Stor var Skaren, der paa Oktoberdagen i Fjor fulgte ham paa hans sidste Rejse, større var Forsamlingen, der i Dag var mødt op paa hans gamle Skole for at overvære Afsløringen af det Mindesmærke, der er blevet rejst af gamle Elever.

Midsommersolen skinnede over alt det grønne, som omgiver Højskolebyen, og Dannebrog var hejst ved Gaarde og Huse. Flere Hundrede Elever fra Landets forskellige Egne var Lørdag og Søndag stævnet til Vestbirk for at deltage i Skolens aarlige Elevmøde, og i de første Eftermiddagstimer i Dag gled en ny Strøm af Mennesker mod Højskolen. Gæstfrit havde Højskoleforstander Kr. Nørgaard og Hustru aabnet alle Døre, et „Velkommen“ lyste fra Indgangen til Skolen Deltagerne i Møde, foran Højskolens Hovedbygning mellem to prægtige Træer stod Billedhugger Niels Hansen-Jacobsens Mindesmærke indhyllt i et stort Dannebrogslæg og ventede paa Afsløringen.

Der var, da Højtideligheden ved Tretiden tog sin Begyndelse, samlet ca. 2000 Mennesker ved Højskolen. Det blev en indholdsrig og uforglemmelig Sammenkomst, et smukt og gribende Møde med Fortid og Nutid her paa denne mindeværdige Plet.

Højtideligheden indleddes med en af Grønvald Nielsens kæreste Sange, hvorefter Seminarieforstander Kr. A. Lange, Vejle, bød velkommen paa Indsamlingskomiteens Vegne. Saa sang man Grønvald Nielsens Sang „Der blev spurgt os engang“, og Højskolelærer *Holger Budde-Lund* holdt følgende Tale:

Grønvald Nielsen var et af de mest levende Mennesker, jeg har kendt. Det var han i hele sit Væsen. Stærkt modtagende, stærkt givende.

Han var det ikke mindst som Taler. Om hver og én i denne Forsamling tænkte tilbage paa de Talere, de havde hørt, er jeg vis paa, han vilde staa for Dem som en af de mest levende.

En af hans kvindelige Elever har givet Udtryk for det i følgende Form:

Alt, hvad dine Ord berørte,
laante Varme af din Ild,
og vi fulgte, hvor du førte,
for du førte stærk og mild.

Det er vist et godt Udtryk for, hvad hans Elever følte under hans Talerstol, lige fra det første Hold til det sidste, som han ikke fik Arbejdet færdigt med. Skønt han var svag i de sidste Par Aar, var det dog vist næsten altid saadan, at naar han stod paa Talerstolen i Elevernes Kreds, saa var Fortryllesen der.

Det var en Fest at sidde der, ikke bare en Nydelse, en Fornøjelse, der var noget igangsættende i det, et Skub fremad og opad.

Han hævdede sig som fremragende Taler i enhver Kreds, ogsaa blandt de mere fordringsfuldt og kritisk indstillede. Jeg har set det ved flere Lejligheder. I 1915 hørte jeg ham holde en Række Foredrag om Carlyle inde paa Universitetet ved Højskolelærernes Universitetskursus.

I Eftersommeren 1918 var jeg sammen med ham i en halv Snes Dage til et stort Højskolemøde i Askov. En Aften skulde han tale. I flere Dage havde vi hørt en Række dygtige, solide og ind imellem ogsaa virkelig beaandede Foredrag af forskellige Universitets- og Højskolemænd, bl. a. Thomas Bredsdorff. Nu stod Grønvald Nielsens tætte, brede Skikkelse paa Talerstolen. Saadan en Forsamling af øvede Talere er paa Forhaand kritisk, vel ikke mindst, naar det gælder en Kollega. Hvor jeg ønskede i det Øjeblik, at han maatte klare sig godt. Men der var ikke mindste Grund til Bekymring. Det var ganske tydeligt, at han havde dem med det samme. Han talte med et gnistrende, spillende Liv, kørte dem, som en øvet Kusk kører et Spand vælige Heste. Der var dér, som næsten altid, naar han talte, det mest umiddelbare Forhold mellem ham og hans Tilhørere. Derfor vilde han heller ikke tale i Radio; han paastod, at *han* ikke kunde tale, uden at han saa Tilhørerne.

To Gange har den grundtvigske Studenterkreds holdt Sommermøde i en Ugestid paa Vestbirk Højskole. Ogsaa Studenterne tog han øjeblikkelig. Hans frodige Lune, hans komiske Kraft — faa kunde fortælle en Historie som han — fangede dem straks. Og snart efter opdagede de Alvoren, som laa inde bagved, og droges imod ham. Han var en Fortryller, en Erobrer saa rent umiddelbart af Menneskers Kærlighed. Han kunde skabe det Klima, som Mennesker aandede op i, foldede sig ud i, trivedes i. Han kunde slaa Gnister af den, som var mest indesluttet; det har jeg set ikke faa Eksempler paa i Elevkredsen i Aarenes Løb.

Mest holdt han vel af at tale hjemme, hvor han kunde folde sig helt frit ud; men faa har talt saa mange Steder i vort Land

som han, i Forsamlingshuse og Kirker, ved Møder paa aabne Festpladser, ved de store Skolemøder og Grundlovsmøder. De formelig kappedes om at faa ham som Taler; de vidste, at om de fik ham, var Festen skabt.

Højdepunktet for ham ved de Lejligheder var sikkert de Øjeblikke, hvor de gamle Elever flokkedes om ham for at hilse paa ham.

Men denne lyse Vennesælhed, som vist alle vil huske hos ham, var ikke den hele Grønvald Nielsen. Han kunde være dybt melankolsk, havde jo de tunge private Sorger med Sindsygen i sin hjemlige Kreds. Han kunde være meget utilfreds med sig selv, og selv om han jo nok vidste noget om, hvem han var, og hvad han havde udrettet, kunde han til Tider synes, at det var meget, meget lidt. Da kunde det ydmyge i hans Sind være stærkt fremme.

Han var en Mand med stærke Kræfter i sig, ildfuld, heftig af Natur, noget, som vel først og fremmest var en Styrke, en drivende Kraft, som glødede i hans Sind og luede i hans Tale, men som han ogsaa havde sin Strid med at tøjle og mestre.

To Gange med en halv Snes Aars Mellemlum bragte vi ham Fakkeltog. Det var der god Mening i. Der var noget af en Flamme over hans Liv. Han havde det, som gnistrede, lyste og varmede.

Han havde rige Evner. Men hvad var saa Generalnævneren, det, som samlede dem.

Apostlen Paulus siger et Sted i sit første Brev til Menigheden i Korinth: „Om jeg taler med Menneskers og Engles Tunger, men ikke har Kærlighed, er jeg som et lydende Malm eller en klingende Bjælde. Og har jeg profetisk Gave og kender alle Hemmelighederne og al Kundskaben, og har jeg al Troen, saa jeg kan flytte Bjerge, men ikke har Kærlighed, da er jeg intet.“

Det var ogsaa den inderste og afgørende Hemmelighed i Grønvald Nielsens Liv; det, som midtsamlede alle de andre Evner og gjorde dem frugtbare, det var hans Kærlighed til Mennesker, hans dybe Medfølelse med dem, hans Lykke ved at være paa Siden af dem og hjælpe dem. Den lyttede hans Elever sig til i hans Stemme, den mærkede de inderst inde bag alt det andet.

Han vil leve i sine Elevers Kærlighed, og i det, de fik fra ham og førte videre i deres Hjemliv, det, de — som der staar i hans Sang — fik „draget ind paa en virkelig Grund“.

Atter sang Forsamlingen en af Grønvald Nielsens Sange: „Skønne Vestbirk med din vide, frie Horisont“, og Forstander Lange holdt den egentlige Afsløringstale:

I de svundne Aar har Grønvald Nielsen ofte samlet os til Fest paa dette Sted og har været det levende Midtpunkt ved sin Personlighed og ved sit Ord.

Ogsaa i Dag er han — om end paa anden Maade — Midtpunktet i Festen. Igen en Gang har han, saaledes som det var hans Lyst og Glæde, mens han levede, samlet en Skare af Elever og Venner om sig. Om lidt vil Dækket falde fra Stenen, og vi skal se Mindesmærket, saaledes som det herefter skal tale til os og til kommende Slægter om, hvad han var, og hvad han vilde. Men før det sker, skal der lyde en Tak til alle dem, der har bidraget til, at dette Mindesmærke har kunnet rejses her paa dette Sted.

Paa Udvalgets Vegne takker jeg de mange Bidragydere for det store Pengebeløb, de har skænket til dette Formaal. Det har overtruffet vore Forventninger. Vi var ængstelige ved at sende Opfordringen ud; Tiderne var vanskelige, og der var ingen Lysning at øjne. Vi var klare over, at enhver Mand havde nok i sit eget, og at man overalt havde Brug for at regne med Smaa-beløbene i det daglige og til de nærmeste Krav. Men alle vore Betænkeligheder blev paa den glædeligste Maade gjort til Skamme. Hele den økonomiske Side af Sagen har uden Vanskeligheder kunnet ordnes. Derfor siger jeg dem alle Tak og ikke mindst dem, der har samlet ind.

Jeg takker Kunstneren, Billedhugger Hansen-Jacobsen, fordi De paatog Dem den Opgave at udføre Mindesmærket, og fordi De har løst den paa en saa udmærket, smuk og storstilet Maade.

Hansen-Jacobsen er en af Grønvald Nielsens gamle Elever fra Københavns Højskole. Han har kendt ham, da han stod i sin Ungdoms fulde Kraft og med levende Begejstring hengav sig til Arbejdet for Folkehøjskolens Sag inde i vor Hovedstad, og de har haft Forbindelse med hinanden ogsaa i de senere Aar.

Jeg har Indtryk af, at han var glad ved at faa Lejlighed til at forme Mindesmærket for sin gamle Lærer, og vi andre var glade ved, at det ikke alene blev en Kunstner med et kendt Navn, men at det ogsaa blev en af Grønvald Nielsens gamle Elever, der gav sin Kunst til vort Formaal og skabte det skønne Værk.

Jeg takker Højskoleforstander Nørgaard og Frue, fordi De har skænket denne Plads til Mindesmærket. Det er den bedste Plads, det kunde faa — her ved den alfare Vej gennem det skønne jyske Land, ved Vejen, hvor Strømmen gaar, og dog hævet over den, med Skolen som Baggrund, den Skole, som er Grønvald Nielsens Værk, som han elskede af hele sin Sjæl, og som han med saa stor Dygtighed og Glæde gav sin Arbejds-kraft, saa længe han kunde.

Tak, fordi De straks var enig med os om, at her skulde Ste-nen staa, og fordi De saa villig skænkede Grunden dertil, og Tak, fordi De paa Skolens Vegne vil overtage Mindesmærket, vogte og værne det, hygge og hæge om det.

Endelig vil jeg takke Dem alle, fordi De er kommen til Stede for at være med til at kaste Stemning over Festen og Glans over Dagen og særlig Tak til dem af Familien, som er kommen til Stede. Den nærmeste af Familien, Grønvald Nielsens Datter, kan ikke være med. Langt bort i det fremmede tænker hun paa os og véd, hvad der foregaar her, og jeg udbeder mig Mødets Tilladelse til at sende hende en telegrafisk Hilsen.

Men bag det altsammen ligger vor Taknemlighed med vor afdøde Lærer og Ven. Det er ham, der har samlet os. Det er for at hædre ham, mindes ham, vi er stævnet hid, og det er om ham, vore Tanker kredser i denne Stund. Grønvald Nielsen var en Mand med rige Minder, og han forstod, hvad Minder er værd. Han havde lært af Ludvig Schrøder, at det at leve et historisk Liv er det samme som at komme til at sige Tak for Fortiden.

Vi har hørt ham Gang paa Gang fremsige Verset:

„Mindet vel lader som ingenting,
er dog et lønligt Kildespring.“

Gid alle gode Minder om ham maa gøre denne Stund rig for os, styrke os til Dagens Strid og under Vandringens Møje,

hjælpe os til at kunne øve Livets vanskelige Kunst i Tiden, der kommer.

Mange Ting kommer frem for os paa en Dag som denne. Lad os et Øjeblik tænke paa, hvorledes han adlede sin Personlighed ved at leve sit Liv i en Idé's Tjeneste.

Digteren Goldschmidt har sagt et Sted:

„Fornemhed er at leve i en Idé's Tjeneste.“ Og det er jo rigtigt. Det er ikke Klæderne, ikke Pengene, ikke Embedet, der er det afgørende; men det er Sindelaget, Viljen, den personlige Indsats. Arbejdet adler Manden og giver den ægte og egentlige Fornemhed.

Grønvald Nielsen tjente Folkehøjskolens Idé med Ydmyghed og Troskab gennem et langt og stærkt bevæget Liv. Fra sin tidlige Ungdom ønskede han at komme i Tjeneste hos noget stort og stærkt.

„Aa, brug mig, brug mig, Gud!
Stød mig ikke ud!“

Saaledes følte han Trang til at sige med Bjørnson. Og det var Højskolemand, han vilde være. Og det forberedte han sig til med Alvor og Dygtighed, frit og efter sit eget Sind, og i Askov klared det sig for ham, at det højeste, et Menneske kan drive det til, er at blive en god Sags trofaste Tjener.

Og da han saa kom ind paa sin Bane, tog han Opgaven op i Følelsen af at have et Bud at gaa, et Kald at røgte, og han gav sig hen i Arbejdet med Glæde og af yderste Evne, fuld af Ærbødighed for Opgavens Storhed, ydmyg over for Gud, som havde givet ham Kaldet og Kræfterne, ydmyg over for sit Folk, som fandt ham værdig til at tjene noget af det største, der var oppe i hans Tid, og taknemlig mod alle dem, der havde hjulpet ham til at finde sin Plads.

Højskoletanken var noget stort for ham, og naar Grundtvig i sin Verdenshistorie havde skrevet, at Nyaarstidens Størværk maa udspringe af en Skole med guddommelige Tanker, som giver baade Staten og Kirken og derved hele Menneskelivet en forklaret Skikkelse, følte Grønvald Nielsen, at „den gamle“ havde Ret; og det var netop den Skole med guddommelige Tanker, han

vilde tjene; Folkets Oplivelse og Oplysning blev det Maal, han maatte sætte sig, den Sag, der var ham betroet.

„Vi har set det saa skønt, vi har drømt det saa lyst, dette Fremtids forjættede Land“ — — saadan sang han i sin Ungdom. Men det er Helheden i hans Liv, det er den lige Linje i hans Historie, at han ejede Synet og Drømmen til sin Død. Det laa bag hans enestaaende Flid og udholdende Begejstring i Arbejdet for Folkehøjskolens Sag. Dette skønne Syn og denne lyse Drøm gav Lidenskab og Varme i hans Røst, naar han talte denne Sag, og naar han løftede denne Idé op over Døgnets smaa Sager. Det laa bag den store Kærlighed, hvormed han omfattede sit Folk og især den danske Ungdom. Det gjorde ham saa hidsig i Arbejdet, mild som Ven, forstaaende som Raadgiver, munter og menneskelig i al sin Færd.

Hans Gerning lykkedes i rigt Maal. Han blev til stor Velsignelse og Hjælp for mange Mennesker, og megen Glæde spredte han om sig.

Dette hænger sammen med, at han tog Gerningen som noget stort, der var ham betroet, og søgte Kraft til at øve den hos ham, der havde taget ham i sin Tjeneste. Her fyldtes han med den Visdom, som Ydmyghed er Sjælen i, og hvorved ej Hovmod hæfter, og her fik han Hjælp til at bære tunge Prøvelser, saa at de trykkede ham i Højden.

Derfor blev hans Livsglæde saa skøn og hans Munterhed saa smittende — paa den stærke Baggrund.

Det var som Solskin, der bryder gennem Regnskyer, som det Smil gennem Taaren, der er saa ejendommeligt for vort Landskab og vort Folkesind.

Ja, det, at Grønvald Nielsen paa den Maade levede sit Liv i en stor Idé's Tjeneste, det er mere end noget andet hans Historie som Højskolemand og Menneske. I Ærbødighed for, hvad han her har øvet, og i Taknemlighed for, at vi fik den Lykke at lære ham at kende som Lærer og Ven, vil vi samles i et Ære være hans Minde.

Derefter faldt Dækket fra Mindesmærket, en stor Natursten, hentet fra Egnen omkring Askov. Paa Stenens øverste Halvdel

Grønvald Nielsens Grav.

findes i Bronzerelief et vellignende Brystbillede af den gamle Forstander og neden under følgende Indskrift:

GRØNVALD NIELSEN
1857—1931
FOLKEHØJSKOLENS YDMYGE TJENER
OG ILDFULDE TALSMAND

DET LIFLIGSTE SOLSKIN
FRA VUGGEN TIL BAAREN
ER SMIL GENNEM TAAREN

Paa Stenens Bagside staar:

ELEVER OG VENNER SATTE MINDET VED DEN SKOLE,
HVOR HAN VIRKEDE FRA 1886 TIL 1931

Forstander Lange overgav Stenen til Højskolen med det Ønske og Haab, at den altid maatte have et frit og folkeligt Skoleliv som Baggrund.

Det vedtoges at sende et Telegram til Grønvald Nielsens eneste Datter, Ingeborg Grønvald, som er bosiddende i Amerika.

Forstander Kr. Nørgaard modtog paa Højskolens Vegne Mindesmærket, som det havde været Skolen en kær Pligt at give Plads for. Vi skal værne og frede om Grønvald Nielsens

Minde. Taleren bragte sluttelig en Tak til alle, der havde bidraget til Mindestenens Rejsning.

Endelig takkede Skuespiller Hjælm paa Familiens Vegne.

Mange af de gamle Elever var i Løbet af Elevmødedagene ovre paa Østbirk Kirkegaard for at lægge Blomster paa Grønvald Nielsens Grav. Derover har Datteren rejst en smuk Sten, en stor Obelisk til Minde om sine Forældre. Paa Foden staar et Vers af Ibsens Digt „Terje Vigen“:

„Stort har jeg mistet, men stort jeg fik,
bedst var det, kan hænde, det gik, som det gik,
og saa faar du ha'e Tak da, Gud!“

2. Elevmødet.

Selve Elevmødet begyndte som sædvanligt Lørdag Aften i Gymnastiksalen med, at vi sang „Skønne Vestbirk“, og jeg bød Velkommen. Derefter holdt Pastor Thygesen en Tale, som her gengives i en meget sammentrængt Form:

Jeg har engang hørt sige, at man skulde kunne karakterisere det danske Folk med 3 m'er, som saa skulde betyde: Munter, mild, modig. Jeg har dog ogsaa set en anden Forklaring af de 3 m'er: Melankolsk, misundelig, middelmaadig. Begge Dele kan jo ikke være rigtig. Men her gælder jo som i alle Forhold: Det sete afhænger af de Øjne, der ser, og det Sind, hvormed der dømmes. Maaske kunde det tænkes, at „Tiden“ og al dens Pinagtighed havde forandret vor Folkekarakter? Nej, *det* kan ikke tænkes. Derimod kan det ikke nægtes, at der i Tiden nu træffes mange melankolske Mennesker, der før havde et godt Humør, ogsaa mange misfornøjede og utilfredse, misundelige Mennesker er det heller ikke vanskeligt at træffe, ligesom man nok kan kalde mange, der i en saa vanskelig og ond Tid er lystige og lystne efter Nydelser og Fornøjelser, for middelmaadige Sjæle, for ikke at sige noget stærkere. Men dette gælder dog ikke i højere Grad *danske* Mennesker end andre.

Det vilde være slemt, om vi Danske, som vist *af Natur* er muntre, milde og modige — hvad vor Historie og vore Digteres Spejlbilleder af os synes at vise — skulde drives ud af vort

gode Skind af Tidens Uaander. Det er dog vel ikke „Tiden“, der skulde være Herre over os, men vi skulde vel kunne magte den og forme en ny Tid, hvis denne er for daarlig. Ikke Tidens Aand skulde vi bøje os for, men kun for vor egen Folkeaaand, den danske Aand, som virkelig er munter, mild og modig, og saa for Guds Aand, Menighedens Aand, som er Glædens Aand, der i Stedet for misundelige og utilfredse vil gøre os til taknemmelige Mennesker, der skønner paa det, vi har, i Stedet for at klage over det, vi ikke har.

Ikke mindst skulde vi, der hører den grundtvigske Højskoles Kreds til, ikke blot synges, men efterleve Grundtvigs Ord om det jævne, muntre og virksomme Liv paa Jord som det helligste af alt. Og lad os mindes hans Ord fra 1842 om „den muntre Tone, som er den eneste, der — efter mine Tanker — passer til Hverdagsbrug, og som jeg ønsker maatte til Hverdagsbrug blive den herskende i hele mine Landsmænds Liv“.

Aftenen sluttede med en fornøjelig Opførelse af Heibergs „Nej“, hvori Lærerne viste sig som fortrinlige Skuespillere: Berthelsen optraadte som Justitsraad, Aug. Hansen gjorde megen Lykke som Klokker Link, Jeppesen var den lykkelige Frier, og Karla Jørgensen variede sit bedaarende „Nej“ i alle tænkelige Tonearter.

Derefter gik man „til Ro“ i det duftende Hø, paa de haarde Madrasser eller omkring i Byen og Egnen hos vore gæstfri Venner for at faa nogle Timers Søvn i den lyse Sommernat.

Søndagen oprandt ligesom Lørdagen med det herligste Sommervejr, som vi nød godt af under hele Mødet. Folk stimlede sammen om Skolen, og efter Morgenmaden samledes vi atter i Gymnastiksalen, hvor vi begyndte med Grønvald Nielsens Morgensang: „Nu samler vi vort spredte Sind“, med at bekynde vor Tro, bede et Fadervor og med at bede om Guds Velsignelse over Dagen.

Derefter talte jeg om Højskolens Stilling for Tiden, nu i 100 Aaret efter, at Grundtvig fremsatte sine Tanker om denne Skole. Først talte jeg om Højskolen i Almindelighed, tilsidst særlig om vor egen. Første Del gengives her i korte Træk, det sidste, omtrent som det blev sagt.

Højskolerne er i højeste Grad med i Tidens Nød, og det er paa en Maade godt, idet vi da bedre forstaar den Befolkning, hvorfra vi faar vore Elever.

Den vanskelige Stilling ser vi blot ved et Blik paa Tallene. Ikke blot har der været en stor Nedgang i Elevtallet i de sidste 10 Aar, men vi er ogsaa nu under Tallet fra før Krigen med ca. 500. Og tager vi de grundtvigske Højskoler for sig selv, saa er Nedgangen endog paa mellem 1000 og 1500. Naar det samlede Elevtal er holdt nogenlunde oppe, saa ligger det i, at vi der regner Arbejderhøjskolerne o. l. med, men de har jo især deres Elever fra nye Kredse i Byerne. Det er kun godt, at de kommer med, men alvorligt er det, at Tallet fra de gamle Kredse paa Landet er gaaet saa meget stærkere ned.

Dette ses ogsaa ved et Blik paa Antallet af Skoler. Før Krigen havde vi ca. 60 grundtvigske Højskoler, nu kun 40, og mens tidligere en Del havde 200 eller endnu flere Elever, saa er der i denne Sommer ingen, der har over 120; 7—8 har 100 eller godt det, men dobbelt saa mange har kun 10—15 Elever. Resten ligger der imellem.

Gaar vi derfra over til det indre, saa synes jeg nok, Billedet bliver betydelig lysere. Nok har man mange Steder givet for meget efter for Tidens Krav om Fagdannelse og Underholdning, men det er mit bestemte Indtryk, at der de allerfleste Steder øves et virkeligt Højskolearbejde, og det er et Spørgsmaal, om Højskolen før har haft bedre eller dygtigere Folk i sin Tjeneste. Endelig er det givet, at Eleverne ikke møder daarligere forberedt nu, da de maa ofre noget for at komme paa Højskole, end i de gode Aar efter Krigen, da det var en forholdsvis let Sag at faa et Højskoleophold. Men desværre er der flere Egne, hvorfra der før kom mange paa Højskole, som nu næsten ingen sender. Og skal den paabegyndte Tilbagegang fortsættes, saa kan den Tid snart komme, da vi maa spørge: kan den danske Landbefolkning undvære Højskolen, nu da Byerne og Udlandet begynder at bruge den?

Jeg regner med, at alle vi, der er samlede her, har oplevet noget af vort det bedste paa Højskolen eller i Hjem, der har faaet deres Præg deraf. Vi kan jo saa prøve at tænke paa, om

vi kunde være dette foruden. Hvis jeg skulde tænke mig mit Hjem uden det, Højskolen, og hvad der staar i Forbindelse dermed, har givet det, saa vilde det være som et tomt og aandelig fattigt Hjem. Det var paa Højskolen, Far og Mor hentede Liv og Kraft i de unge Aar, og det var dertil, de tyede tilbage som ældre, ja selv Fars Deltagelse i at holde en Højskole oven Vandt gav sit til Hjemmets Rigdom.

Det var ligeledes det, der udstraalede fra Højskolen, der samlede os unge, naar vi mødtes med vore Kammerater.

Desværre har man nu mange Steder slaæet sig til Ro med, at en økonomisk daarlig Tid nødvendigvis ogsaa maa være en daarlig Tid i aandelig Henseende. Men det turde dog være en stor Fejltagelse. Saavel vort eget som andre Folks Historie viser os, at det modsatte endda ofte har været Tilfældet, ikke sjældent er de aandelige Gennembrud netop begyndt i de daarlige Tider, ud af Tidens Nød.

Det bliver Guds Sag, om han ved sin Aand vil skabe nyt Liv blandt os, og hvornaar det skal ske; men vi maa være rede, være os vort Ansvar bevidst og gøre, hvad vi kan, for at de unge kan faa Sans for andet end det nyttige og det underholdende, og hvis vi ikke mener, vi kan undvære Højskolen, da ogsaa arbejde for, at de kan faa Lyst til at komme der.

I en tidligere Tid var det meget ofte saadan, at gamle Højskoleelever levede saa rigt i det, de kom i Forbindelse med paa Højskolen, saa det nødvendigvis maatte brede sig. Børnene og de unge, de havde i Huset, fik derigennem Lyst til ogsaa at komme der.

I mange Tilfælde var det saadan, at Præster, Lærere og flere andre arbejdede direkte for at give de unge Lyst til det, og ikke faa unge er ad den Vej bleven til gode Højskoleelever. Ligeledes kunde en god og forstaaende Husbond eller Husmor være saa levende med i det, saa det blev en Opgave for dem at faa de unge, de kom i Berøring med, paa Højskole.

Dette sker lykkeligvis ogsaa i vore Dage — jeg kunde nævne gode Eksempler derpaa — men det kunde ske meget oftere.

Paa denne Baggrund maa jeg tilsidst sige lidt om vor egen Skole. Vi vil jo alle denne Skole det bedst mulige, saa jeg regner

med, at jeg kan tale om den i al Fortrolighed, at intet deraf kommer offentlig frem (heller ikke nu efter Aarsskriftet).

Stillingen er saa alvorlig, saa jeg tænker, I alle kan se, der er Fare paa Færde. Vi har saa godt som nogen Højskole været inde i de urolige Forhold, stadig Stigning i Elevtallet indtil 1923 (med Undtagelse af Krigsaarene), men fra da af Tilbagegang, omend med nogle Svingninger. Det er altsaa ikke noget nyt; det har staaet paa i 9 Aar, og det er kun Resultatet, vi ser nu.

Grundene til denne Tilbagegang er det haabløst at komme ind paa. Det sidste Slag var vel nok Grønvald Niensens Død. Meget kan ellers se tilfældigt ud, ja ofte synes man, at selv smaa Ting betyder saa uhyre meget. Men jeg skal være den første til at indrømme, at Hovedsagen er den, at vi (og det vil vel især sige jeg) har været for smaa til den store Gerning. Bag efter kan jeg nok se, vi er Skyld i store Fejl og maaske i endnu større Forsømmelser.

Men som sagt til Bunds i dette kommer vi ikke. Nu maa vi blot erkende Nederlaget og saa prøve at tage fat paany, hvis der skal ske en Genrejsning.

Det værste ved Stillingen nu er, at vi har haft denne Nedgang i en Aarrække, og at det nu er en lille Skole, mens det før var en stor. Men derfor kan Skolen heldigvis være mindst lige saa god.

Det er saa tragisk, at de unge holder sig tilbage, fordi der er saa faa. Jeg er f. Eks. sikker paa, at hvis det ikke var Krisen og saa det, at det lille Tal skræmmer, saa havde vi i Sommer haft mindst dobbelt saa mange Elever, og saa var det dog ikke saa faa endda.

Med Vinterskolen er det gaaet en Del bedre; hvorfor véd jeg ikke. Jeg synes, vi har det mindst lige saa godt om Sommeren. Og mærkelig nok er Udsigterne til Vinter betydeligt bedre i Øjeblikket, end de har været paa samme Tid de sidste 4—5 Aar.

Økonomisk er Stillingen endnu til at holde ud. Skolen er nok købt i Dyrtiden, men vi har jo haft nogle gode Aar, da vi kunde faa Gælden bragt godt ned. Men i disse Aar maa vi køre med Tab, og det kan jo ikke blive ved.

Det er dog ikke især Penge, men nogle flere Elever, vi træn-

ger til, blot en halv Snes mere hvert Halvaar. Vi har nok været glade for de smaa Hold, ogsaa i Sommer, men skal vi fortsætte, have det fornødne Humør til at holde Skole paa forsvarlig Vis, saa maa vi have en Stigning igen.

Dertil har vi faaet god Hjælp af flere trofaste Venner, af enkelte ogsaa økonomisk, og det siger vi Tak for. Dette gælder ogsaa Elevforeningen, og dermed alle gode gamle Elever, der har været os en god Hjælp i de vanskelige Aar. En stor Tak skylder vi ogsaa de mange dygtige Lærere, vi har haft, ikke mindst de nuværende, baade de lidt ældre og de helt unge. Tak allesammen!

Dette er altsaa saa godt, saa jeg slet ikke tvivler om, at det kan lade sig gøre at genrejse Skolen, hvis vi alle staar trofast sammen om det, sætter alle uvedkommende Hensyn til Side og tager fat med godt Humør.

Vi siger ogsaa Tak for mange gode Raad. Dem maa vi altid lytte til, og Højskolen er en levende Ting, som kan ændres efter Forholdene, men skal den have nogen Fremtid for sig, saa skal det være en ægte Højskole. Det gælder baade denne og Højskolen i det hele taget. Og kan der ikke holdes Højskole her i dette Ords bedste Betydning, saa maa i alle Tilfælde min Kone og jeg gaa. Vi føler os ganske vist knyttet hertil med de stærkeste Baand, og vi har ikke tabt Lysten og Modet til at fortsætte, hvis vi stadig maa faa Kraft dertil. Vi kan i Virkeligheden ikke tænke os noget andet. Men det er jo ikke os, men Skolen, det drejer sig om, saa hvis det er bedst, der kommer nye Folk til, saa gaar vi. Og vi siger endda Tak til, Tak fordi vi har faaet Lov til at leve og virke her i disse henholdsvis 12 og 16 Aar.

Jeg kan da ikke se rettere, end at der nu kun er tre Muligheder:

For det første den, at det maa lysne saa meget for os, at vi maa faa saa megen Hjælp, saa vi kan fortsætte — og gøre det med Lyst og Humør, saa der virkelig kan blive en god Skole her ogsaa i Fremtiden.

Hvis dette ikke sker, saa er der den Mulighed, at I, gamle Elever, Egnens Folk, Skolens Venner i det hele taget, tager fat, enten ved simpelt hen at overtage Skolen eller ogsaa ved at

tegne en Støttekapital og skaffe en ny Mand, da jeg ikke kan tænke mig, at der i Øjeblikket findes en Højskolemand, der baade kan og tør overtage en saa stor Skole uden Hjælp.

Men hvis ingen af de to Ting sker, saa synes jeg, at vi maa være frit stillet til at gøre med Skolen, hvad vi vil og kan. Vi vil da gøre hvad vi kan for at bevare den som Højskole, men hvis dette ikke kan lade sig gøre, saa maa vi jo sælge den til hvad og hvem som helst.

Det er disse tre Spørgsmaal, som Forholdenes Alvor tvinger os til at tage Stilling til, og I faar tilgive, at det er saa alvorlige Ting, vi fører frem ved Elevmødet, men I forstaar ogsaa Nødvendigheden deri, og ingen føler Alvoren i det stærkere end vi selv, min Kone og jeg.

Det er da ogsaa saa store Spørgsmaal, saa vi slet ikke venter, at I skal tage Stilling til dem i Dag; det egentlige Svar venter vi først at faa i Løbet af den kommende Tid.

Men herved haaber jeg, at vi har lagt Sagen frem for jer saa ærligt og redeligt, som vi kan gøre det, og saadan, at I, vore gamle Elever, véd noget om, hvad der muligvis kan ske.

Selv véd vi, hvad vi vil, nemlig blive saa længe, vi kan og maa faa Kræfter til det, eller til vi indser, at det er bedst for Skolen, at der kommer nye Folk til.

Paa denne Tale ventede jeg altsaa ikke noget egentligt Svar ved selve Mødet, men vi var glade for den Maade, den blev modtaget paa, saavel som over den gode Stemning, der herskede ved hele Mødet. Der var et rigt Fællesskab, der bar det hele.

Noget af dette fik vi straks et godt Vidnesbyrd om, idet Sognepræst Gelting-Hansen fra Langeland, som mange vil kende fra hans Lærertid her ved Skolen, tog Ordet lige efter mig, takkede os, fordi vi havde ført Sagen frem, for at Skolens Elever og Venner maatte være med i det, og saa fortsatte han omtrent saadan: Jeg vil gerne som en af dem, der kender Vestbirk Højskole under Nørgaards Ledelse, sige lidt nu med det samme. Jeg véd noget om, hvor godt det er at have Nørgaard og hans Kone til Venner. Det er noget privat, men jeg véd ogsaa, at det er deres Liv og Lyst at holde Højskole. Det har

været trangt for dem i de sidste Aar, naar det gik smaat med Indmeldelserne, men det glemmer de helt, naar Skolen begynder; saa viger Trykket for Glæden over Arbejdet.

Jeg har kendt en Del af Nørgaards Elever, ikke blot fra den Tid, jeg var Lærer her, men ogsaa fra de sidste Aar, og jeg véd, at de har været glade for at være her og synes, at de har haft godt Udbytte deraf.

Højskolen kan ellers nok kritiseres, ogsaa denne. Men det er en daarlig Skole, der ikke kan det, og vi, Skolens Venner, maa ikke hænge os i det, ikke blæse det op til det egentlige. Al smaalig Kritik maa vi vide at skære igennem eller feje bort. Enhver Højskolemand maa have Lov at arbejde paa sin Maade og efter sin Natur; det maa ogsaa gælde Nørgaard og hans Hustru. Og det er min Overbevisning, at de er Mennesker, som er i stadig Udvikling, som har Vilje og Evne til at lære af Livet, og som har det Tjenersind, hvormed Vestbirk Højskole altid er blevet ledet, og hvor derfor ogsaa dens Fremtidsmuligheder maa ligge. Og som deres Venner maa vi hjælpe dem, ogsaa med at skaffe Elever til Skolen. Vi skal og kan ikke *sende* dem, men vi kan gøre noget for at give de unge Lyst til at komme her, komme her paa en saadan Maade, at de kan blive gode Elever. Det kan vi gøre med god Samvittighed, for vi véd, at de bliver glade ved det.

Hvis vi ikke gør noget i den Retning, saa har vi ikke Lov til at bede Nørgaards om at fortsætte, for saa slider det for meget paa deres Kræfter — og paa deres økonomiske Forhold. Vi maa sige til dem: Tab ikke Modet, og saa maa vi gøre, hvad vi kan. Og hvis nogen synes, at han har allerede gjort, hvad han kunde, saa vil jeg minde ham om det Udtryk, som Grønvald Nielsen ikke saa sjældent brugte: „Jeg skal gøre, hvad jeg kan — og *lidt till!*“

Ved Middagsbordet blev der af flere talt i Tilknytning hertil, især af nogle af dem, der kender os bedst. Hans Ventzel, der baade har været Elev her og Bestyrer af Landbruget i 3 Aar, sagde Tak for disse gode Aar og var overbevist om, at Nørgaard og hans Kone havde de bedste Betingelser for at øve en virkelig

god Gerning for de unge her paa Vestbirk Højskole, som vi maatte støtte af bedste Evne.

Otte Hansen fra Hedensted fremhævede det gode Forhold og nære Samarbejde, der altid har været her paa Skolen mellem Nørgaard og Grønvald Nielsen og ønskede en god Fortsættelse af Arbejdet i de kommende Aar.

Direktør Daugbjerg og Forstander Lange talte i Tilslutning hertil, paa deres særegne Maade, i en herlig Blanding af Spøg og Alvor. I det hele taget gik det fornøjeligt til ved Middagen i Teltet. Særlig festligt blev det i Aar derved, at nogle af sidste Vinters Elever under Lærer Jeppesens Ledelse underholdt os med en Række dejlige Musiknumre.

Efter Bordet havde vi en morsom „Opstilling“ af de gamle Elever oppe paa den store Plæne. Vi maatte dog tage 5 Aar-gange paa hvert Hold, for at det ikke skulde blive altfor lang-sommeligt med de mange Hold, ialt 90.

Kl. 3 samledes vi med alle de mange flere Deltagere, der efterhaanden var kommen til, foran Skolen til Afsløringsfesten, som er omtalt foran, og Kl. 4 fortsattes Mødet paa den store Plæne, der nu næsten var fuldt optaget af de mange Mennesker.

Her talte først Direktør *Daugbjerg*, en af Grønvald Nielsens første Medarbejdere. Han mindedes i jævne og hjertelige Ord den gamle Forstander som Rydningsmanden, der havde banet Vej for noget af alt det bedste i vort Folkeliv. — Der fulgte med Folkehøjskolen en aandelig og økonomisk Opgangstid for det danske Folk. Naar et Folk staar splittet, er det viet til Undergang. Naar det staar samlet, er det uovervindeligt. Desværre er mange i vor Tid ved at glemme disse Ord. Der er meget, der tyder paa, at det, som de to sidste Slægtled har oparbejdet, skal ødelægges i Splid og Tvedragt. Vi lever i en aandelig og økonomisk Nedgangstid, hvor Idéerne er blegnede. Grønvald Nielsen var en aandelig Fører, trofast i Arbejde og trofast i Ven-skab. Faa har som han forstaaet at komme i Pagt med det bedste i vort Folk. Han havde en klippefast Tro paa Danmarks Fremtid og paa Danmarks Ungdom. Tusinder af danske Mænd og Kvinder følger os i Dag i Tankerne. De rige og varme Min-

der, vi alle har her fra Vestbirk Højskole, vil vi bevare, og vi vil i en alvorlig og trang Tid, ogsaa for Vestbirk Højskole, hver paa sin Vis yde Skolen vor Støtte. Derved bevarer vi paa den smukkeste Maade Mindet om Grønvald Nielsen, vor fælles Ven.

Derefter talte den yngste af Skolens nuværende Lærere, *Rasmus Jeppesen*. Han indledede med at sige:

Naar jeg skal tale her, efter at saa mange udmærkede Mænd har haft Ordet, kan jeg ikke lade være at tænke paa, hvordan det gamle Ord bekræfter sig, det Ord, der siger, at det tynde Øl kommer til sidst. Naar jeg alligevel vover det, er det, fordi jeg gerne vil sige rigtig Goddag til den store Familie, Kredsen af Vestbirkelever, jeg er kommen ind i. Jeg staar her som Frieren, der beder om Svigermors Tilladelse til at træde ind i Familien; men før han faar Lov, maa han gøre Rede for, hvem han er, og hvad han vil. Jeppesen tegnede derefter et Billede af Ungdommen af 1932, en Efterkrigstidens, Spekulationernes og Krisernes Ungdom med udpræget Sans for det reelle. Dens Fare var Materialisme og Mekanisering. Overfor det var det Højskolens Opgave — som altid — at gaa den historiske Vej, at vise Oprindelsen og Aarsagerne til Samfundets Ulykke. Teknikkens Magt over Mennesker vilde mildnes, hvis de saa, hvordan Mennesker lidt efter lidt selv havde skabt den, og Troen paa det mekaniske vilde brydes, naar de bag Naturens og Menneskeslægtens lovbundne Liv fik ane Underet.

Dermed sluttede det store Møde. Jeg bød, som en Slags „Svigermor“, Jeppesen og de andre „Frier“ (= Lærere) velkommen til Huset og Fællesskabet i Arbejdet. Og jeg kunde i Sandhed sige Tak for det gode Møde, vi fik Lov at opleve med hinanden. Vi følte det som et godt og kraftigt Haandslag af hele den store Elevkreds.

Efter Aftensmaden begyndte Biler og Cykler at snurre for at føre de mange unge og ældre — for der var ogsaa mange af de ældre Aargange i Aar — ud i Landets forskellige Egne. Men en stor Flok blev her nogle Timer endnu. Vi samledes da i den lyse Sommeraften paa den store Plæne. Her saa vi først en rask og kvik Gymnastikopvisning af sidste Vinters Karlehold, hvoraf de fleste var mødt frem. Aug. Hansen var

ret i sit Es ved igen at faa Lov at tumle med sine flinke Gymnaster, og stort var Bifaldet, da de sluttede. Derefter sang „Vestbirk Sangkor“ under Jeppesens Ledelse en Række gode Sange for os, og tilsidst gik Legen lystigt i det grønne.

Ved Solnedgang sluttede vi omme ved Flaget, tog det ned og sang Aftensang. — Et af vore store — og virkelig gode — Elevmøder var forbi.

K. N.

3. Tanker ved Elevmødet.

Det er sikkert gaaet adskillige gamle Vestbirkelever, som det gik mig, at de i Dagene forud for Elevmødet har sendt mange Tanker til Vestbirk med et stille Ønske om at kunne være med i Festen, atter at se deres gamle Skole, hvor de maa- ske for første Gang fik en Anelse om, hvad det egentlige Liv er, faa Lov til atter at hilse paa Lærere og gamle Kammerater og være med til Mindestensafsløringen for deres kære gamle Lærer og Forstander. Til alle disse Tanker og Ønsker kom for mit eget Vedkommende dette, at jeg vidste, at Skolen og dens nuværende Forstanderpar Kristen Nørgaard og Hustru havde Brug for os gamle Vestbirkelever, og jeg vilde gerne være med til alene ved min Nærværelse at udtrykke, at jeg havde Tro til dem og Tillid til, at de forstaar at holde Højskole paa rette Maade.

Men allerede længe før Mødet havde jeg opgivet at komme med til det. Vakilende Helbred gjorde det umuligt for mig at yde en positiv Indsats, og vanskelige økonomiske Forhold forbød mig at rejse til Elevmødet for min egen Skyld. Men Lørdag Morgen da jeg var ude paa min sædvanlige Morgentur, slog det ned i mig, at jeg *maatte* til Vestbirk, ikke for at yde noget positivt Bidrag til Mødet, men for min egen Skyld.

Da jeg kom hjem, talte jeg med min Hustru om det, og hun var straks enig med mig om, at vi paa Trods af alt maatte rejse til Vestbirk, og lad mig sige det straks, vi fortrød det ikke.

Søndag Morgen Kl. 6 startede vi Køretøjet, og vi var ikke naaet ret langt, før vi havde vor første Oplevelse: En ældre Mand, der var taget med os for at besøge sin Datter, der var

Elev paa Skolen, fortalte os en lille Oplevelse om moralsk Mod, som gjorde et meget stærkt Indtryk paa os.

Da vi naaede Christiansfeld, samlede vi et Par unge Mænd op, som havde været Elever i Vestbirk sidste Vinter, det var et Par rigtige Kærnekare, som det var os en hel Fornøjelse at gøre Bekendtskab med. Kan de tages som Gennemsnitstype paa Ungdommen af 1932, ser det godt ud for Danmarks Fremtid. Under den fortsatte Køretur bad vi dem om at synge for os. De spurgte om, hvad de skulde synge, hvortil vi svarede, at det maatte de selv vælge. Og saa sang de et Par af de yngste Højskolesange, af dem, som endnu ikke var skrevet, da vi noget ældre var paa Skole. Nye og maaske nok for Nutiden rigere Sange, men alligevel de gamle kendte Toner, som for mig blev et nyt Udtryk for, at de evige Livsværdier altid er de samme.

Da vi kom til Vejle, skulde vi se, om Langes Bil holdt for Døren rede til at køre til Vestbirk. Det gjorde den ikke, men til Gengæld stod Lange selv i Vinduet og nikkede smilende ned til os, da vi kørte forbi. Nu ved de yngre slet ikke, hvad Seminarieforsøger Lange i Vejle betyder for den ældre Generation af Vestbirkelever. Men de faar en lille Anelse om det, naar jeg fortæller, at noget af det, der var stærkt medvirkende til, at vi kørte den ca. 150 km lange Vej til Vestbirk, var dette, at jeg vidste, at Lange skulde tale ved Mødet. Derfor maatte vi selvfølgelig ogsaa standse Køretøjet og ud og trykke hans Haand med et „paa Gensyn“ i Vestbirk en Timestid senere.

Vi naaede Skolen netop et Kvarter, før Mødet skulde begynde, saa der lige kunde blive Tid til en Kop Kaffe forinden. Vi havde dog næppe sat os til Bords, før der kommer en Mand, som slaar mig paa Skulderen og siger: „Vi to maa da vist kende hinanden.“ Og straks vi havde hørt hinandens Stemmer, kendte vi hinanden, skønt det var 20 Aar siden, vi sidst havde set hinanden. Og skønt vi paa Skolen ikke havde saa meget med hinanden at gøre, fordi han var Haandværker og jeg Landmand, saa var de fælles rige Minder tilstrækkelige til at gøre Gensynet hjerteligt imellem os.

Nu er det selvfølgelig ikke Meningen at referere alle mine Oplevelser ved Elevmødet. Jeg vil kun sige, at medens jeg i

de yngre Aar var en aarlig Gæst ved Elevmødet, hændte det ofte, at Glæden over Samværet med de gamle gode Venner blandedes med Savnet af de mange, som ikke var til Stede. Nu derimod, efter at jeg i en halv Snes Aar ikke havde været til Elevmøde, saa var der kun udelt Glæde og Taknemlighed over hver gammel Ven og Bekendt, man mødte. Og jeg tror, at dette, at de allerfleste af de ældre lider under Tidens forvirrede Forhold, som de for en enkelt Dag havde revet sig løs fra, satte sit eget Præg paa Samværet. Til Hverdag gaar vi jo alle mere eller mindre med Maske og gemmer os for vore Omgivelser, men her kunde vi tale frit ud, Ven med Ven, om alt hvad vi til daglig gemmer dybest inde i vort Sind, og selv om det paa Grund af den knappe Tid kun blev ganske enkelte, der blev Tid til en længere Samtale med, saa kan faa aabenhjertige Sætninger mellem Venner ofte betyde mere end timelange Samtaler.

Jeg vil derfor gerne saa indtrængende, som jeg formaar det, sige til gamle Elever, som ikke mener, de længere har nogen personlig Tilknytning til Vestbirk Højskole, tag alligevel til Elevmøde engang imellem. I vil altid finde gamle Venner, som det vil være eder en Glæde igen at tale med. En af mine Venner ude fra Vestjylland udtrykte dette paa den Maade, at dette, at han hos mig fik nogle Oplysninger om en fælles Ven, som han i nogle Aar havde tabt af Syne, var for ham Rejsen værd til Vestbirk.

Og alle Deltagerne i Elevmødet vil jeg spørge, synes I ikke, Forstander Nørgaards Redegørelse for Vestbirk Højskoles Stilling i Øjeblikket og sit eget Forhold til Skolen var god Højskoletale. I den ydre Form saa stilfærdig, at vi i Hjørnerne af Salen maatte anspænde os for at høre ham, men med en indre Kraft, som greb os alle, saa vi lyttede i aandeløs Stilhed. Her var ingen Vaklen eller Tvivl, alt dette var overvundet. Han kunde endnu bære nogle Aar i trange Kaar, saa længe han kunde bevare Tilliden til sig selv som Højskolemand, men svigtede denne, eller mærkede han, at Højskolens gamle Venner havde mistet Tilliden til ham, da var han færdig med det samme.

Jeg var glad for, at Nørgaard ikke forlangte nogen Afklaring med det samme, noget saadant kunde jo heller ikke gives i Øjeblikket. Jeg var ogsaa glad for, at han mod Slutningen af Mødet udtalte, at han havde opfattet dettes Forløb som et Haandslag fra Venner. Uden at det blev nævnt, vilde jeg gerne have det opfattet saaledes for mit eget Vedkommende, og jeg tror, at de allerfleste af de tilstedeværende vilde have deres Nærværelse opfattet paa samme Maade.

Men til alle I mange gamle Vestbirkelever, som ikke var til Stede, vil jeg gerne sige: Vær med til i den økonomisk trange Tid at vise Nørgaard og hans Hustru Tillid, paa hvilken Maade I nu bedst kan det, saa de kan bevare Modet og Selvtilliden, til der igen bliver lysere Tider.

Jeg vil ogsaa sige til Mødedeltagerne: Lagde I Mærke til den unge Lærer Jeppesen og hans Tale. En ren Yngling at se paa, men i sin Tale visende, at han havde sin Haand fast paa Tidens Puls, som Grønvald Nielsen saa ofte udtrykte det, og at han forstod Ungdommen af 1932 meget bedre, end de fleste af vi lidt ældre gør det. Det var Ungdommen selv, der gennem ham talte til os. De gamle Toner i den nye Tids Form.

Siden har jeg hjemme i min Dagligstue lært den anden af Skolens unge Lærere August Hansen at kende, men længe forinden jeg traf ham personlig, havde jeg hørt Tale om den gode Maade, han kan omgaas Ungdommen paa. Jeg vil i denne Forbindelse ikke minde om Skolens gamle Støtter: Pastor Thygesen, Frishøi og Berthelsen. Men jeg tror, at med de nye unge Lærere, som stadig er blandt Eleverne, er Nørgaard vel hjulpen; de har de Evner, som han til Dels mangler: at komme paa umiddelbar Talefod med baade unge og gamle paa deres Vej. De vil efterhaanden kunne gøre det ydre Rydningsarbejde, og paa den Maade gøre det muligt for Nørgaard at koncentrere sig om det, der er hans Styrke i Forholdet til Eleverne: den indre Fordybelse i Stoffet.

Andreas Bach,

Boghandler, Tinglev. Elev 1911—12 og 1916—17.

FRA AFLØRINGSFESTEN

ET HJØRNE AF LÆSESTUEN MED GRØNVALD NIELSENS MINDEROGSAMLING

Ved Vintertide.

Aaret 1932.

Kære gamle Elever!

Dette Hefte kalder vi „Vestbirk Højskole“. Meningen dermed er, at det skulde være en lille Vestbirk Højskole, som kommer ud til jer, naar I ikke mere kan være her som Elever, for at alle vi, der hører denne Skole til, og som har faaet noget af det bedste for vort Liv her, kan blive ved at være i Fællesskab om det, som Ordet Folkehøjskole rummer.

Hvert Aar sender vi Heftet ud med Bud fra den gamle Skole til dens Elever rundt om i Landet. Men foruden at være Bindeled mellem Skolen og de gamle Elever vilde jeg gerne, at det ogsaa skulde være Budbringer mellem tidligere Elever og Lærere indbyrdes, og derfor vilde vi gerne i Fremtiden have flere Bidrag til Aarsskriftet fra tidligere Lærere og Elever. I Aar er der, som I ser, foruden Elevmøde-Taler, et Stykke af Boghandler Andreas Bach, Tinglev, og et af Højskolelærer Kr. Kolding, der nu er ved St. Restrup Husmandsskole.

Nu tilsidst i Heftet skal der fortælles lidt om, hvordan vi har haft det her paa Højskolen i det Aar, der nu snart er forbi. Men det kniber med Pladsen, saa jeg maa fatte mig i Korthed denne Gang.

Som meddelt i Fjor fik vi til Novbr. 1931 to nye Lærere, Rasmus Jeppesen og August Hansen, som straks tog godt fat, fik det rette Tag paa Arbejdet og nu forlængst er som hjemme i Skole og Hjem.

Eleverne fandt sig ogsaa hurtigt hjemme hos os, tog godt fat paa Arbejdet, var ivrige til Gymnastik o. s. v. Sang og Musik fik vi megen Fornøjelse af, idet der blev et godt Sangkor, og Jeppesen fik dannet et lille Musikkorps af nogle flinke „Spillemænd“, saa der blev ofte Lejlighed til at lytte til gode Ord og Toner, ved Chokoladegilderne f. Eks.; og om Aftenen i Dagligstuerne, naar Viktor Jacobsen satte sig til Klaveret, saa var der næsten ingen Ende paa, hvor længe vi kunde blive ved at synge. Ja, mon der nogen Sinde før er lært og sunget saa mange forskellige Sange i Løbet af en Vinter her paa Højskolen?

Vi begyndte Skolen den 3. Novbr. med et godt Aabningsmøde, hvorved Jeppesen og jeg talte.

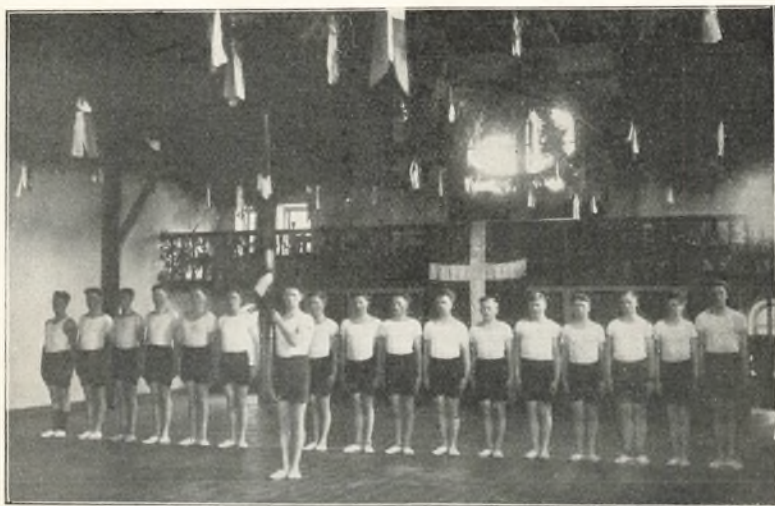
De maanedlige Gudstjenester ved Pastor Thygesen har stadig god Tilslutning og bliver os mere og mere uundværlige. Og Maanedsmøderne fik et lignende godt Forløb som Vinteren før. Foredragssalen var gerne fyldt til sidste Plads, og til Kaffen og Cigaren i Spisestuen var vi stoppet godt sammen. Talerne var ved de fem Møder: Forstander Højberg, Flemming Efterskole, Fru Anna Kjems, Harreslev ved Flensborg, og Præsterne Raagaard, Østbirk, og Enevoldsen, Elbæk, samt mig ved det sidste Møde. I Tilslutning til to af Foredragene fik vi Lysbilleder, en tredje Aften viste Aug. Hansen os en Række ganske fortrinlige Billeder fra Svejts, hvor han opholdt sig hele sidste Sommer, en Gang læste Jeppesen op for os, og den sidste Aften fik vi foruden Foredraget en udmærket Underholdning ved Elevernes Sang og Musik.

Af andre Møder maa jeg nævne Ungdomsmødet den 3. Jan., da en stor Skare af Egnens unge gæstede os. Der blev i Aar foruden af Formanden, Provst Sparsø, og mig talt af Forstander Frede Terkelsen, Danebod, og om Aftenen fik vi en udmærket Oplæsning af Pastor Gamborg, S. Tørslev. Provst Sparsø har desværre siden forladt Egnen. Han vil blive savnet, ikke mindst af de unge, men vi siger ham Tak for hans gode Gerning paa denne Egn og ønsker ham Lykke til hans Gerning ovre i Søllerød ved København, hvor han nu har taget fat.

16. og 17. Jan. havde vi igen et stort Besøg af unge fra Egnen. Denne Gang var det Gymnasterne, der holdt Delingsførermøde her under Solvejg Bordings og Alb. Kærgaards dygtige Ledelse. De samme unge og en hel Del flere besøgte os igen d. 18. Marts, da de havde en af deres store Opvisninger her paa Skolen. Hele Dagen gik det Slag i Slag i Gymnastiksalen. Til sidst viste vore Elever de fremmede deres Gymnastik under Aug. Hansens Ledelse.

Vi har altsaa flere Gange haft Glæde af at have Egnens unge her paa Højskolen, ligesom vi af og til kommer ud til dem. Det gælder ogsaa nu de nye Lærere, som hjælper dem med Foredrag, Oplæsning, Sang og Lysbilleder, og Hansen har desuden faaet Bestilling med at føre Tilsyn med Gymnastikken i Horsensegnens Gymnastikforeninger.

Af de mere private Fester fik Chokoladegilderne et meget fornøje-

Fra Gymnastikopvisningen ved Fastelavnsfesten.

ligt Forløb; til det sidste før Juleferien opførte Eleverne en hel lille Nissekomedie for os, og Sang og Musik fik vi som nævnt meget af.

Fastelavnsfesten fik ogsaa et meget festligt Forløb. Først fik vi en rask Gymnastikopvisning, og fra 7 til 1 gik Dansen lystigt i den pyntede Sal. Jeppesens Festsang gav Tonen an:

„Spil op, Musikanter, til Dansen.
Vi følger jert klingende Bud,
og alle vi tripper i Dansen
og synger saa gladelig ud: tralå-la-la.

Vi hilser de skønne, som kom her
at træde i Dansen med os.
Vi hilser de skønne, som er her
og altid vil danse med os.

Kammerater, stem i, vi vil sjunge
en Vise til Livsglædens Pris
og mærke engang, vi er unge
og ikke som Gubben saa vis.

Vi gerne til Visdommen lytter
og slider med Pen og med Bog.
I Aften til Dansen vi flytter
i Festskaens brogede Tog.

Ja, leve den Ungdom, som altid
til Alvor og Gammen har Trang.
Til den sætter Danmark nu al Lid
og skænker sin rigeste Sang.

Stem i, Kammerater, et Hurra
for Glæden ved Ungdommens Bord
Spil op, Musikanter, en Tur a'
de bedste, I har i jert Kor.“

En egen Begivenhed var det den Dag, vi fik Grønvald Niensens store Bogsamling overdraget til Skolen. Jeg vidste, fra da han for ca. 10 Aar siden gjorde Testamente, at vi skulde arve de fleste af de Bøger, han havde i sin Arbejdsstue, men at vi nu ogsaa fik de store Egtræsreoler med, var en Overraskelse.

Den 11. Febr. holdt alle disse Bøger da Flyttedag. Aug. Hansen stod

oppe i „Ungdom“ og langede dem ud, Eleverne bar baade dem og Reolerne ned gennem Haven og ind paa Læsestuen, hvor Jeppesen og jeg saa stod og ordnede dem og satte dem op i Reolerne. I Løbet af to Timer var hele Flytningen foretaget, og vor Elevbogsamling fordoblet. Vi havde i Forvejen ca. 1500 Bøger (omtrent ligelig fordelt i Oplysningsskrifter og Skønlitteratur), nu fik vi 1500 til, saa der næsten er fyldt i den lille Læsestue (se Billedet foran).

Blandt Grønvald Nielsens Bøger er der jo en Del forældede Ting, men der er ogsaa mange udmærkede Værker, en Del egner sig maaske mere for Lærerne end for Eleverne — men de skal jo ogsaa have noget

Sønders og Nørrejyder starter Paaskeonsdag 1932.

at læse i! Der er en stor Samling engelske Skrifter, af John Ruskin, Carlyle o. s. v., der er en Mængde historiske og litteraturhistoriske Bøger, Tidsskrifter i mange Bind og udmærkede Haandbøger med „Salmonsens Leksikon“ i Spidsen, saa vi har nu en ganske fortrinlig Bogsamling til Eleverne, og vi gør da ogsaa mere og mere for at lære dem at bruge Bøgerne. Men nu forestaar der os et stort Arbejde med at skrive Kartotekskort over de mange nye Værker.

Af store og smaa Udflugter fik vi mange i Løbet af Vinteren, takket være det gode Vejr. En hel ny Tur foretog de fleste af Eleverne og de nye Lærere paa Cykle til Silkeborg. Der har Jeppesen læst i tre Aar, saa han var godt kendt der og i de smukke Omgivelser. En af Eleverne var fra Silkeborg, og i hans Hjem bød de paa Kaffe.

Trods det gode Vejr kneb det med at faa Himmelbjergturen bestemt, men en Morgen skinnede Solen igen, „Fatter“ maatte da selv purre alle Eleverne ud den Morgen — og selv „den lille Sjællænder“ naaede at faa Tøj paa og komme med! Oppe paa Bjerget fik vi dog nogle „smaa Snestorme“, og mærkeligt var det at se dem og deres

Gang hen over de ellers saa stille og fredelige Himmelbjergsøer. Et stort „Sneboldslag“ sluttede Samværet paa Bjerget. Vikingerne fik deres Dukkert i Søen, og vi kørte hjem i godt Vejr, men i træls Føre — saa et Par af de ældste Ben „takkede over“ i Knæerne, inden vi naaede Sukkertoppen. Men en god Tur blev det.

Den 31. Marts var Cyklerne atter i Orden, denne Gang til den lange Tur: til Thy, til Sønderjylland, Fyn, Sjælland o. s. v. Vi maatte vinke Farvel til den ene lille Flok efter den anden, indtil vi stod ene tilbage med vor faste Stok.

Under de store Træer paa den nye Plæne.

Ved Sommerskolens Aabningsmøde havde vi for første Gang en fremmed Taler, idet vor og Skolens gode Ven Provst Clausen, Katztrup, da var her og talte til os. Jeg holdt det Foredrag om Grundtvigs Højskoletanker, som er gengivet foran i Aarsskriftet, og det er nogle Ord deraf, der hentydes til i nedenstaaende Vers af en Sang, som en af Eleverne siden har sendt os:

„Og til Velkomst fik vi disse Ord:
lev saa Livet her paa denne Jord,
saa du altid elske Livet vil,
trods dets Sorger, med dets Lykkespil.

Snart der ud fra Skolen toned' Sang,
Somrens Arbejd' var begyndt sin Gang.
Og fra Højen saa vi Sol gaa ned,
stille sænkede sig Aftenens Fred.

Selv Naturen tog os i sin Magt.
folded' ud sin hele store Pragt. —
Vi har hørt og set saa meget kønt.
Aah, hvor Livet her er rigt og skønt.“

Som Lærerinde i Gymnastik og Haandarbejde var mødt Karla Jørgensen, der har faaet sin Uddannelse paa Snøghøj og Askov, og som nu uddanner sig videre hos Elli Bjørksten i Finland. Hun havde ogsaa Efterskolens Elever til Gymnastik, og det gik med Fynd og Klem.

Snart var vi i det hele taget godt i Gang med Arbejdet. Dagene gik Slag

Søndag Eftermiddag ved »Hytten«.

i Slag. Ja, selv paa Søndagene var Eleverne utrættelige, en Dag havde de f. Eks.: Kl. 8½—9½ Bocciaspil i Haven, 9½—11 Gudstjeneste i Foredragssalen, 11—12 Sejltur paa Søen, 3—6 Skovtur, 7—8 Boldspil og 8—9½ Oplæsning. Det gjaldt om at faa det mest mulige ud af de tre Maaneder, en af de mest ivrige stod op Kl. 4 hver Dag, „for at faa saa langt et Højskoleophold som muligt,“ sagde hun. — Saa kunde hun altid tage sig en ekstra Slummer, naar hun kom hjem til August!

Vor første lille Festlighed havde vi min Kones Fødselsdag den 18. Maj, som blev fejret med Blomster, Chokolade o. s. v. Men ogsaa Chokoladegilderne var meget festlige. De har efterhaanden forandret Karakter en Del. Før var det jo mest Lærerne, der besørgede Underholdningen med Oplæsning og smaa Taler, men nu besørger Eleverne selv en stor Part deraf; de spiller og synger, opfører smaa Komedier o. l. Ved den sidste af dem var vi alle klædt ud i de mest morsomme Dragter: Eleverne i alle mulige Udstyr, Hansen gav den som Bagersvend, Jeppesen og Karlene som unge Piger, en af sidste Vinters Karle

genkendte vi omsider i en kortærmet Silkekjole. „Fatter“ optraadte i „Per Rask“s Skikkelse og „Mutter“ som hans Kone, Karla Jørgensen var uimodstaaelig som den værste Zigeuner, saa vi var alle, med Pastor Thygesen i Spidsen, lige ved at le os en Mavepine til.

Af hjemlige Møder havde vi foruden Elevmødet, som er udføreligt omtalt foran, ogsaa Valgmenighedens Foraarsmøde den 22. Maj med Foredrag af Pastor Thygesen og de to Silkeborg-Mænd Pastor Munk og Seminarieførstander Vinther. Men ude i Egnen var vi bl. a. med til Ungdomsmødet i S. Vissing for at høre de to unge Præster, Grøn fra Hvirring og Helms fra Aagaard. Og et Par Gange havde vi Besøg

Jeppesen faar »Kancel« paa Sukkertoppen.

af unge fra Egnen. Hedensted Ungdomsforening havde en Søndag Udflugt til Himmelbjerget under Jeppesens Ledelse, og saa tilbragte de den lyse Sommeraften sammen med os i Højskolens Have.

Faa Dage efter var det Gymnaster, der besøgte os, Piger og Karle i to store Hold under Ledelse af henholdsvis Karla Jørgensen og Aug. Hansen. De havde været med til den store Snoghøjfest og gav os nu ekstra Opvisning for os og Byens Folk. Ved Afslutningen i Spisestuen, hvor vi paa Askov-Vis havde „staaende Klem“, fik vi endelig et Par Numre af Vestbirk-Koret, et lille Sangkor, især af Byens unge, som Jeppesen har opøvet.

I Sommerens Løb havde vi en lang Række gode Ture, især paa Cykle — Vejret var jo altid straalende: til Ejer Bavnehøj, Mossø, Sukkertoppen o. s. v. Anden Pinsedag var de fleste af Eleverne med Jeppesen paa en herlig Tur til Silkeborg-Skovene, der da stod i deres skønneste Foraarspragt.

Himmelbjergturen foregik paa Cykle. Paa Sejlturen til Silkeborg gjorde vi i Aar Ophold ved „Savværket“ og i „Abrahams Skød“ ved „Paradisørne“, saa vi, der er med hvert Aar, kommer da efter-

haanden rundt til de mange herlige Steder, vi har her paa Egnen. Paa Hjemvejen gjorde vi Ophold i Højlund Skole, hvor Lærer Kolstrups opvartede os med Rødgrød. Deres Gæstfrihed har vi for Resten flere Gang nydt godt af, især siden Datteren Marie er bleven Stuepige hos os.

En Eftermiddag tog vi fri til en dejlig Cykletur til Østbirk Kirke, Urup og Julianelyst Skov. Paa Hjemvejen gennem Kollerup blev nogle af os forsinkede med at lappe en Cykle, men da vi igen kom paa Farten, fandt vi snart alle de andres Cykler i Grøften, og da jeg gik ind i en Gaard for at spørge efter Ejerinderne, saa fandt jeg dem alle bænkedede om et langt Bord, dækket med Rabarbergød, Lagkage,

Frokost paa Skamlingsbanken.

Klejner og Safftevand. Det var en af Langelænderne, der var bleven tørstig og skulde have — „et Glas Vand“, som saa var blevet til alt dette. Ejeren Carl Nielsen viste sig at være Elev fra 1913—14, og hans Kone har tjent hos Anton Hansen.

En saadan Gæstfrihed gør svært godt, ikke blot paa Eleverne, men ogsaa paa „de gamle“. Og den Slags mødte vi meget af i Sommer. En Aften var vi alle, store og smaa, i Besøg hos Jens P. Knudsen og hans fynske Kone, Marie f. Nielsen, her i Vestbirk. Da gik Legen godt i deres kønne Have, og bag efter nød vi det inde i deres hyggelige Stuer, spiste Grød, sang og hørte paa Oplæsning. En lignende god Aften havde vi kort efter hos Elevforeningens Formand Søren Hansen, og han og hans Hustru og deres Datter skaffede os nogle gode og hyggelige Timer i deres Hjem.

Vi har med andre Ord meget at sige Venner og Medarbejdere Tak for.

* * *

Sommerens største Tur og vel nok den, der gav de fleste Oplevelser, var Bilturen gennem Sønderjylland, men ogsaa om den er jeg af Plads-

hensyn nødt til at fatte mig kort. Den foregik i det herligste Solskinsvejr i Dagene 7.—9. Juli. Et Par Udpluk af Elevernes Stile siger lidt om vore Oplevelser paa Turen:

„De sidste Dage før vi skulde af Sted, lød det mange Gange: „Bare vi endda faar fint Vejr!“ Vi tænkte ikke paa, at andre ønskede Regn. Men Onsdag Aften kom den. Da var vi ellers klare til Turen, vore Sager var pakkede, og paa „Langelinie“ skinnede alt af Renhed. Torsdag Morgen skinnede Solen igen, og alt i Naturen var som nyvasket. Endelig var vi pakket sammen i Bilen, og under Hurraraab kørte vi ud af Vestbirk. Sønderjyllandsturen var begyndt. Vejen var ikke af

Paa Farten i Dybbøl-Skanser.

de bedste til at begynde med, saa vi blev rigtig rystet sammen, men vi tog det med godt Humør, og snart lød den ene Morgensang efter den anden.”

Paa den første Del af Turen saa vi omtrent de samme Steder som tidligere Aar. Vi kørte over Skamlingsbanken, Haderslev, Knivsbjerg og Aabenraa til Dybbøl og Sønderborg. Men allerede inden Aften var vi i Harreslev Syd for Grænsen, hvor vi holdt til i det danske Forsamlingshus hos Lærer Kjems. Han var ganske vist selv paa Rejse i Nørrejylland, men Fru Kjems tog saa meget desto venligere imod os, og vi fik en udmærket Aften dér sammen med Egnens Folk, ret en sønderjysk Aften med Tale, Sang og Leg.

„Vi fik en bedre Taar Kaffe, og det kan nok være, vi lod den vederfares Retfærdighed. Bagefter sang Jeppesen et Par Sange, og Victor spillede. Saa blev der ryddet til Side i en Fart, og vi legede Sanglege.“

Om Aftenen var vi indkvarterede rundt i Byen, jeg hos Bageren. Der skulde snakkes, og sent kom vi i Seng, og tidligt begyndte Æltemaskinen at dundre næste Morgen. Men ovre i Naboens Have gik en

en ung Pige og plukkede Blomster, og paa smukt Dansk lød Brorsons Sang: „Den yndigste Rose er funden“ ind til mig. Jo, vi var blandt danske Sydslesvigere!

Næste Dag var vi bl. a. ved Oversø og Sankemark. Vi besøgte den danske Skole i Jaruplund, og vi saa os godt om i Flensborg, hvor vi f. Eks. havde en herlig Stund i den gamle danske Kirke. Som vi havde faaet os sat dér, tonede den dejligste Musik ud over os fra det store Orgel, og vi maatte tænke paa, hvor megen Fred og Glæde vore danske Brødre ofte hentede her i det gamle Kirkehus i deres Udlændigshedstid.

Om Eftermiddagen fik vi en vidunderlig Sejlur paa den smukke Flensborg Fjord til Lyksborg. Vi spadserede gennem Skoven til Slottet, og nogle af os fik et forfriskende Bad i det salte Vand.

„Nu gik Turen atter over Grænsen og ud til Efterskolen i Rens. Ogsaa her tilbragte vi en dejlig Aften; vi saa først et Par smaa Komedier, som Eleverne opførte for os, bagefter dansede vi Sanglege, og tilsidst sluttede Aftenen med et hyggeligt Kaffebord — ja, det vil sige, det varede endda temmelig længe, inden vi kom til Ro, for naar man slipper saadan nogle sammen som os her fra Vestbirk og saadan nogle „Vildkatte“, som nogle af dem dernede var, saa kan det godt tage et Stykke Tid, før vi falder i Søvn.“

Den danske Kirke i Flensborg.

Ja, Søvn blev der ikke meget af de tre Døgn. Efter Morgensangen næste Dag kørte vi over Tønder til Møgeltønder og Trøjborg. Her ude hvilede vi os i et Par Høstakke, hørte paa Spøgelseshistorier og sang et Par Sange, inden vi kørte videre til Skolen i Abild, Victor Jacobsens Hjem.

„Da vi havde set Haven og Skolen, som har to Klasser, en til de danske og en til de tyske Børn, blev vi budt ind til et godt Middagsbord, og det kan nok være, vi lod Maden smage os. Da Middagen var forbi, gik vi en Tur over i Kirken,

hvor Lærer Jacobsen viste os rundt, og Victor spillede paa Orgelet.“

Videre gik det nu over Løsgumkloster og ad Haderslev til. Men ved Ø. Vedsted Præstegaardssø gjorde vi Holdt for at faa en lille Hjertestyrkning.

„Allerbedst som vi sidder, kommer der en Baad roende; det var Karla Jørgensen og Præsten derfra tillige med et Par Børn. Jeg vilde nu ikke have troet, at det var en Præst, hvis det ikke var, fordi Nørsgaard sagde det, for jeg synes ikke, Præster plejer at optræde i Skjorteærmer og med bare Ben i Morgensko. Præsten vilde have os med over at se sin Have; nogle af os blev tilbudt at sejle med, og der var straks nogle Stykker, som i en Fart fik Strømper og Sko af og vadede ud til Baaden.“ Tilsidst saa vi ogsaa Kirken og Skovgaardssmukke Mindesmærke over de faldne fra Vedsted Sogn.

Men saa gik det ogsaa „for fuldt Drøn“ op over den gamle Grænse, gennem Kolding til Snoghøj. Her saa vi Lillebæltsbroens stolte Buer og frydede os over, at dette er dansk Arbejde.

Vi var ellers Gæster paa Gymnastikhøjskolen, hvor vi fik en uforglemmelig Aften. Vi saa Gymnastik og Folkedanse, fik en rask lille Svingom med Eleverne, og „til Slut kom der otte hvide Skikkelser svævende hen over Pladsen og begyndte at danse en Menuet; det saa meget kønt ud, og da de var færdige, svævede de lydløst bort mellem Træerne; det hele var næsten som en skøn Drøm.“

„Aftenen sluttede med et festligt Samvær med Eleverne til Aftensang inde i Frøken Abildgaards Stuer, og saa rullede vi atter nordpaa. Vi sang omtrent hele Vejen hjem; hvor mange Sange der er blevet sunget paa den Tur, er ikke godt at sige, men det var mange. Jeg tror godt, vi kan være enige om, at det var den bedste Tur, vi nogen Sinde har været med til, og vi vil sikkert blive ved med at huske den, saa længe vi lever; den vil komme til at staa for os som et af de skønneste Minder herovre fra Vestbirk Højskole.“

Vore Værter i Abild Skole.

*

*

*

Et Kik ind i »A«.

Alt dette kan maaske sige lidt om, hvor festligt vi har haft det her det sidste Aar. Om Arbejdet er det vanskeligere at fortælle, men alle gamle Elever véd jo nogenlunde Besked med, hvordan det foregaar, selv om det efterhaanden ændres en Del. Og hvad vi egentlig oplever i det daglige Samvær, i stille Stunder i Dagligstuen, under Sangen og Foredraget — ja, det er det endnu vanskeligere at fortælle noget om, men forhaabentlig skinner det igennem alt det, jeg her har fortalt; og den mere alvorlige Del foran i Aarsskriftet siger en Del om, hvad vi tumler med paa Vestbirk Højskole anno 1932.

I de tre Efteraarsmaaneder har vi haft det roligt og godt. Større eller mindre Ferier har vi alle haft, Hansen og Jeppesen i Sverrig og Norge, vi andre maatte nøjes med de hjemlige Græsgange. Siden har vi været ude paa en Del Foredragsrejser, til Efteraarsmøder o. l.

Vort eget Efteraarsmøde faldt i Dagene 18.—20. Septbr., og det blev gode Dage, kun Besøget kunde have været bedre. Ordførerne var Præssterne Balslev fra Vartov og Gamborg, Ø. Tørslev, og Højskolemændene Christiansen, Askov, Lund, Rødding, og undertegnede.

September stod ellers i Malingens Tegn. Lærerne malede deres eget Værelse, en af Pigerne i Køkkenet, Karlene Vinduer og Døre, hele Skolen rundt udvendig, og min Kone og jeg malede i A-Skolen og „Vestibulen“ m. m.

A-Skolen, som vi nu bruger mest, har faaet fine graa Farver, og i Stedet for de tilfældige Billeder, som var der før, har vi faaet en hel Frise af en Række smukke historiske Billeder, Gengivelser af nogle af vore bedste Maleres Værker: Dalsgaard: „Ansgar døber“, Carl Bloch: „Hans Tavsens beskytter Joachim Rønnow“, Eckersberg: „Stavnsbaandets Løsning“, Constantin-Hansen: „Den grundlovgivende Rigsforsamling“, E. Henningsen: „Paa Askov Højskole“ o. s. v.

»Vestibulen«.

„Vestibulen“ (der dog vist ikke endnu har faaet sit rette Navn) er en aaben, lys Plads, vi har faaet mellem „Cementgangen“ og „hvide Gang“, hvor der før var en mørk Gang og et Pulterkammer; et Par grimme Opgange er bleven lukkede, saa der nu i det hele taget er bleven kønnere paa Vejen mellem de to Dele af Skolen.

Men nu maa jeg slutte. De sidste Blade skal af Sted til Trykkeriet. Jeg haaber, Resultatet er bleven et Aarsskrift, som kan blive til lidt Glæde, hvor det kommer frem. Jeg har i hvert Fald selv haft megen Glæde af at arbejde med det nu snart i to Maaneder, og mange Tanker er imens gaaet ud til jer, vore kære, gamle Elever!

Aarsskriftet er jo oprindeligt en „Julehilsen“, der skulde gaa i Stedet for Julekort eller Brev til hver enkelt Elev. Det er et Spørgsmaal, om det ikke var nemmere at skrive et Kort til hver enkelt af jer, selv om det blev flere Tusinde, men vi haaber, at dette her alligevel giver mere, selv om det maaske føles knap saa personligt. Nu faar I i det mindste, allesammen, en venlig Hilsen fra jeres gamle Skole. Og godt Nytaar ønsker vi jer! Ja, maatte det i det nye Aar lysne lidt for os alle, ja, for hele vort Folk!

Kristen Nørgaard.

„Julebudet i Vinterens Vaande“.

II Dagene ind under Jul kan der pludselig komme en tyk Sky og sænke sig ned over os som en stor, sort Paraply, og vi er lige ved at tro, at det nu skal være helt forbi med Dagslyset allerede ved Middagstid. Regnen styrter ned, og Blæsten hujer og rusker i Træerne, som om de skulde straffes, fordi de endnu staar med et Par Blade fra Sommerdagene. Nogle Minutter efter bryder Solen igennem og gør Regndraaberne helt festlige. De farer af Sted som for at skjule sig for al den uventede Venlighed; men Solen bliver ved, selv de afrevne Blade, der ligger i Vejpløret, fremkalder den Farvepragt paa. Ødselt kaster den sine Straalebundter ind i hver en Krog, og aldrig har man set saa overvældende et Sollys som netop, da det brød igennem den tykke Sky.

Mon der ikke er mange af os, der har det, som om der hang en tyk og mørk Sky over os, og vi har maaske vanskeligt ved altid at huske de Solglimt, vi har faaet ind imellem, men de har været der, maaske endda været saa vidunderlige, saa vi slet ikke vilde have undværet Skyen, for det var netop den, der gjorde, at Lyset kunde vise sig saa klart for os. Nu ind under Jul er der nok mange, der med Bekymring ser, hvordan Regninger, der ikke kan betales i rette Tid, hober sig op. Meget, der er ret nødvendigt, savnes, men det er umuligt at faa Raad til at købe det, og saa skulde der endda gerne være lidt til en ekstra Juleoverraskelse til de kære. Det tager en Del af Nattesøvnen og lamser Arbejdskraften om Dagen. Skyen er trykkende tung, men saa kan der alligevel komme et Solstrejf. En lille Prisstigning viste sig, en Ven kom med Hjælp og viste et Vennesind, der varmede helt ind i Sjælen og var med til at klare: at selv om baade dette og hint skulde savnes, havde man dog det egentlige i Behold.

En af de mørkeste Skyer er vel nok Sygdom og Død. I søvnløse, smertefulde Nætter og i Dage, da Kræfterne svinder, og man mere og mere glider ud af deres Rækker, der kan udføre en Gerning, da kan det være svært at finde Solglimtene, og dog kan dette svære, der er ondt og haardt, være med til at aabenbare, at En med et evigt Lys har været inde i Mørket og Smerterne før os, og netop naar vi trænger mest, kan og vil komme til os, ja er os allernærmest og favner saa fast, at det alt bliver opslugt til Sejr. Mørket, Smerterne og Ondskaben er der, det er ikke Drøm, men Virkelighed, men selv igennem det mørke-

ste Mørke vælder Lyset, og der er ingen Ondskab saa stor i os eller om os, at vi dog kan faa Hjælp til at kæmpe imod det.

Vi synger sommetider: „Foragter ej de ringe Dage“. Naar de er over os, er det svært at synge det frem, men jeg tror heller ikke, det forlanges af os, blot vi billedlig talt med begge Hænder vil skærme det Lys, vi alt har faaet, og saa spejde den rette Vej efter nyt Lys.

„Lang er den mørke Nat,
og Solen skinner mat,
men Stjernen, der blev tændt over Betlehems By,
den taber aldrig Glansen saa lidt som sit Ry.“

Derfor kan vi ogsaa frimodigt ønske hverandre en rigtig god og glædelig Jul, fordi vi véd, at Julebudet netop er til dem, der bygger her i Mørkets og Dødens Skygge. Ja, velsignet Jul ønsker vi alle vore Venner og gamle Elever. Vi siger Tak for alt godt, og en kærlig Hilsen faar I hver især fra Carl, min Mand og jeres

Maren Nørgaard.

Ogsaa alle vi andre ved Højskolen siger Tak for Vennesind i det forløbne Aar. Glædelig Jul og godt Nytaar ønsker vi jer alle!

*Marie og Thyge Thygesen. Karen og Kristian Hansen.
Kathrine og Bernhardt Bertelsen. Amalie og Johannes Frishøi.
Anna Dohn. Valborg Jensen. Karla Jørgensen.
August Hansen. Rasmus Jeppesen.*

Vestbirkkredsen i København.

Selv mellem Biler og Sporvognes Klemte,
midt i et Mylder om høje Kaserne,
kan man, naar Sindet til Højtide er stemt,
fange et Skær af de sitrende Stjerner.

Det kan være svært for Tiden at holde Fanen højt, at bevare Troen paa det godes Magt og paa sig selv. Derfor maa vi være taknemlige for hver eneste lille Ting, der kan styrke og nære denne Tro, — derfor er vi gamle Vestbirkere her i Hovedstaden taknemlige over vor Vestbirkkreds, og glade for hver Gang vi her kan komme sammen til Feste.

Tænk, at den Kilde, der har sit Udspring langt herfra ovre paa det jyske Bondeland, kan sprudle saa kraftigt og frisk herinde paa de tørre Brosten. — Vi ved hvorfor, — det er, fordi de Værdier, som Grønvald Nielsen og hans Medarbejdere gav os paa Vestbirk Højskole, er i Pagt med det dybeste og bedste i os og nødvendige for hvert eneste Menneske, hvor man saa end har sin Gerning, — ude i den frie Natur eller inde i den store By.

Tiden nu er en Krisetid — ogsaa for Vestbirk Højskole. Vi her i Vestbirkkredsen følger jer i Tankerne derovre paa Skolen i jert Stræb for at føre den gamle Skole gennem Krisens Brænding og ind i sunde Tidere mere smulte Vande med gode Arbejdsvilkaar. Det er, som om vi har det Indtryk, at Vestbirkkredsens Ansvar og Opgaver bliver større nu i denne for Skolen saa vanskelige Tid, fordi vi nu særlig stærkt føler, at Kredsenes Virksomhed bør være saadan, at vi derigennem kan være med til at ansøre og hjælpe jer i Arbejdet paa Skolen.

Det svundne Aar har vel nok været et af de største i Vestbirkkredsens Historie, idet alle vore Møder og Udflugter i Aar har haft ualmindelig stærk Tilslutning. Som forhen har vi holdt vore Sammenkomster i Grundtvigs Hus og paa Børnehjemmet ude paa Rostrupsvej; men det kan jo ikke nægtes, at det er paa Børnehjemmet (hvor forøvrigt vor Formand, Anna Lauridsen, i Aar har fejret sit 10-Aars Jubilæum som Medhjælperinde), at vi særligt føler os hjemme. Børnehjemmets Plejemoder, Frk. Skovlund, der selv er Vestbirker, aabner her gæstfrit sit smukke Hjem for os, og man mærker med det samme, man kommer indenfor, at her forstaar de at skabe Feste, — baade naar

vi samles til Foredrag, Oplæsning eller Leg, — og ikke mindst naar vi bagefter bænkes om Kaffebordene i de hyggelige Stuer. Vi skylder Frk. Skovlund og hendes flinke Medhjælpere Tak, for hvad de paa denne Maade gør for Vestbirkkredsen.

Paa Børnehjemmet holdt vi sidste Efteraar vor Mindefest for Grønvald Nielsen, hvor Budde-Lund og Holger Bennike førte Ordet. Senere havde vi Julefest, hvor Sigurd Andersen læste Julehistorier, og i Februar i Aar afholdtes Fastelavnsfest med „Krukkeslagning“ og efterfølgende Svingom. En af de „store“ Aftener havde vi, da vi i

Vestbirkkredsen paa Skovtur.

Foraaret fejrede Budde-Lunds 50-Aars Fødselsdag. Ved den Lejlighed maatte vi benytte den snedige List at invitere Budde-Lund som Aftenens Taler — uden selvfølgelig med et Ord at røbe vor virkelige Hensigt, nemlig at holde Fødselsdag — ellers var „Fødselsdagsbarnet“ sikkert ikke mødt den Aften. Ved et særlig festligt Fødselsdagsbord blev der paa mange Maader givet Udtryk for den Taknemlighed, vi gamle Vestbirkelever føler overfor Budde-Lund — og ogsaa for vor Glæde over nu at have ham midt iblandt os her i Kredsen i København. Nedenfor findes et Digt skrevet til denne Lejlighed.

I Begyndelsen af Juni have vi i fint Vejr vor aarlige Skovtur, der denne Gang gik til Bagsværd, hvor hele Kredsen i Hr. Lillelunds Have beværtedes med Kaffe og Kager. Senere paa Aaret „Nøddetur“ i Dyrehaven — og saadan kunde der nævnes endnu mere. Men mon ikke alle gamle Vestbirkvenner rundt i Landet nu har faaet et Indtryk af, hvad der foregaar i Vestbirkkredsen.

Vestbirkelever, der opholder sig i København eller Omegn, er altid

velkomne i Kredsen. Naar man melder sig hos Formanden *Anna Lauridsen, Børnehjemmet, Rostrupsvej 3, København F.*, faar man forud for hvert Møde tilsendt et Brevkort med de nødvendige Oplysninger. S. S.

Budde-Lund, for Aar tilbage
i den lille Skoleby:
Arbejdsglade Ungdomsdage,
Alvorstale — Sang i Sky.

Muntre Indfald, Tanker tunge,
alt taalmodigt du forstod.
Budde-Lund, du gav os unge
Selvtillid og Arbejdsmod.

Holdt du Foredrag i Salen
eller stod i Klassens Lag,
fin og rammende var Talen.
Grundighed og Flid laa bag.

Alt af Værd du vilde værne.
Verden laa saa lys og stor.
Ja, hvor lyttede vi gerne,
Hjertet svulmed' ved dit Ord.

I din lille Arbejdsstue
alt tog Form — og Budde-Lund,
efter Arbejd', Festens Lue
brændte her saa mangen Stund.

Mellem nu og Vestbirktiden
slaar de mange Minder Bro.
Tak for Vennesind nu siden, —
Tak for Tillid og for Tro!

Højtid, Finhed, hjemlig Hygge
fandt vi, naar vi mødtes her.
Budde-Lund, hvor var vi trygge,
naar vi kom dig ganske nær.

Meget Arbejd' end skal gøres
for din Ungdoms sunde Sag,
og dit varme Ord skal høres
i en virksom Fremtidsdag.

Svend Sørensen.

Bogen om Grønvald Nielsen og Vestbirk Højskole.

Da Grønvald Nielsen var død, fik jeg straks Lyst til at skrive en Bog om ham og en historisk Skildring af Vestbirk Højskole i hans Tid; men ved at forhøre om Muligheden af en saadan Bogs Ud-givelse, fik jeg Fornemmelsen af, at jeg selv maatte bekoste det hele, og dette havde jeg ikke Raad til. Ved Elevmødet i Sommer antydede jeg derfor, at denne Sag foreløbig maatte stilles i Bero. Men baade privat og mere officielt gennem Elevmødet fik jeg Anmodning om endelig ikke at opgive mit Forehavende, og der blev kraftigt henstillet til Elevforeningens Bestyrelse at støtte denne Sag. Og naturligvis! Hvis de gamle Elever vil, kan Planen realiseres.

Bogen skal være paa ca. 150 Sider med ca. 10 Billeder, og den vil i Boghandelen komme til at koste 3 Kr. Hvis de gamle Elever og Venner gennem Elevforeningen forudbestiller ca. 1000 Eksemplarer, vil de kunne faa Bogen til $\frac{2}{3}$ Pris, altsaa 2 Kr. Bogens Fremkomst vil da være sikret, og den vil da forhaabentlig kunne udkomme i Efter-aaret 1933 saa tidligt, at den kan komme til Jul og bruges som Jule-gave.

Spørgsmaalet er saa, om der blandt Grønvald Niensens 10000 gamle Elever og hans mange Venner er 1000, som vil købe Bogen til de 2 Kr. og bestille den forud, nu med det samme. Et skønt Minde rejste de ham ved den gamle Skole i den smukke Mindesten. Nu er altsaa Spørgsmaalet, om de vil rejse ham et nyt „levende“ Minde i en samlet Fremstilling af hans Liv og Gerning, en Skildring af deres gamle For-stander, Lærer og Ven og det Sted, hvor han gennem et langt Liv øvede sin frugtbare og velsignelsesrige Gerning, en Bog, som de selv kan glæde sig ved, og som de kan give deres Børn som en Hilsen fra deres Ungdom og et Minde om de aandelige Livskilder, hvoraf de drak, og hvori de søgte Næring for deres Sjæls Hunger og Tørst. Det ligger nær at tro, at der paa den Maade kunde knyttes Forbindelse af ikke ringe Betydning mellem de forskellige Slægtled.

Gennem disse Linier vil jeg altsaa sige til Elevforeningen og de gamle Elever, at jeg er rede til at tage fat og fortsætte mit Arbejde med denne Sag; men at det altsaa staar til dem, om den skal fremmes og naa sin Afslutning.

Kristen A. Lange.

Ovenstaaende vil jeg gerne anbefale paa det bedste. Skønt vi havde en udførlig Omtale af Grønvald Nielsen i Aarsskriftet i Fjor, og vi har hans Erindringer, saa vil det dog være af den største Betydning ogsaa at faa en samlet historisk Fremstilling af ham og hans rige Livsværk, en Bog, som forhaabentlig ogsaa kan finde ud til mange uden for Kredsen af Vestbirkere.

Der er faa, om i det hele taget nogen, der kender Grønvald Nielsen bedre end Forstander Lange, som er en af de Lærere, der har været knyttet til Vestbirk Højskole i den længste Aarrække, og Lange har siden fulgt Grønvald Nielsen nøje, som en af hans trofaste Venner. Desuden ved vi alle, at Lange er en fortrinlig Historiker og god Fremstiller, saa vi kan være sikre paa, at han kan give os en virkelig god Bog om Grønvald Nielsen og Vestbirk Højskole.

Jeg synes derfor, at vi saa mange som muligt — trods Krise, og hvad der ellers kan klemme — skal sige Lange Tak, fordi han vil skrive denne Bog, ved at bestille de flest mulige Eksemplarer af den til den billige Pris af 2 Kr. Ved at bestille flere paa en Gang sparer man paa Forsendelsesudgifterne, og Bogen bliver jo ogsaa en udmærket Gavebog, især til de unge.

Elevforeningen, med Søren Hansen i Spidsen, har lovet at paatage sig Arbejdet med at sende Bogen ud, og Bestillingen maa da ske dertil paa vedlagte Kort inden 1. Februar 1933, saa Lange kan faa Besked i Tide og faa Bogen færdig til Efteraaret, og den vil da snarest blive udsendt.

Kristen Nørgaard.

Smaanoter.

Medlemsbidraget

bedes venligst, ligesom sidste Aar, indsendt paa vedlagte Indbetalingskort inden 1. Februar 1933; ellers bliver det taget pr. Opkrævning, og det bliver da med et Tillæg af 35 Øre til Porto.

Medlemmer, der skifter Opholdssted, bedes meddele det til *Søren Hansen, Vestbirk*, inden 1. November, samt hvilket Aar de har været Elev paa Skolen.

S. H.

En ny Delingsførerafdeling.

Blandt de ivrige Gymnaster sidste Vinter var der enkelte, der fik Delingsførerruddannelse, og som nu leder Gymnastik. August Hansen er jo gammel Gymnastiklærer, Leder af Delingsførerkursus o. l., saa han egner sig udmærket til en saadan Uddannelse, og nu har vi da igen faaet en rigtig Delingsførerafdeling her ved Skolen, i Vinter paa otte Mand.

»Grønvald Nielsens Mindelegat«.

Som Forstander Lange gjorde Rede for det ved Elevmødet, kom der rigeligt med Bidrag til Mindesmærket for Grønvald Nielsen, ialt 3700 Kr., men der blev kun brugt 2500. For Resten, 1200, blev der saa oprettet et Legat, der bærer Grønvald Nielsens Navn, og hvis Renter gaar til Understøttelse til Elever paa Højskolen.

Til dette Øjemed har vi nu altsaa foruden Elevforeningens Bidrag baade „Via Nørgaards Mindelegat“ og „Grønvald Nielsens Mindelegat“. Alligevel bør nye Elever først og fremmest søge Amtet (Pigerne inden 1. Januar, Karlene inden 1. Juli), da der jo er Grænser for, hvor langt disse andre Midler kan række.

Grønvald Nielsens Bøger

kan stadig faas hos *Valborg Jensen, Vestbirk*, til meget nedsatte Priser: „Talt og skrevet“ 2,50 Kr., „I de unges Lejr“ 1,50, „Minder I“ 2,50, „Minder II“ 2,50, „Breve til mine Elever“ 0,50. Betalingen for den sidste kan sendes i Frimærker sammen med Bestillingen.

I »Ungdom«,

Grønvald Nielsens Hus, der tilhører Højskolen, bor nu Frishøis, mens Valborg Jensen har faaet deres tidligere Lejlighed hos Kristian Hansen. Og i „Bjælkehuset“ bor Forsikringsinspektør Quitzau.

Aarsskriftet.

Paa dette Hefte ofrede vi særlig meget i Fjor, da det skulde være Mindeskrift for Grønvald Nielsen. I Aar har vi saa til Gengæld sparet lidt: sat den sidste Snes Sider med Smaatryk og ikke taget saa mange Billeder med som sidst.

Til de sidste fem Aargange, 1928—32, følger i dette Hefte en samlet Indholdsfortegnelse. Disse fem Aargange er altsaa bestemt til at indbindes sammen.

K. N.

Regnskab

fra 1. Juni 1931 til 1. Juni 1932.

	Kr.	Øre
Indtægt:		
Kassebeholdning 1. Juni 1931	3462	85
Medlemsbidrag	3595	50
Solgte Aarsskrifter	72	42
Overskud i Brugsforeningen	19	01
Renter	151	61
	<hr/>	
	Kr.	7301 39

	Kr.	Øre
Udgift:		
Understøttelse til Karle i 1931—32.....	380	00
Understøttelse til Piger i 1932.....	520	00
Understøttelse til 2 Deltagere i 8 Dages Kursus i 1931.....	30	00
Leje af Dragter til Forestillingen ved Elevmødet i 1931....	29	50
Gave til Lærer BuddeLund	50	00
2 Palmedekorationer til Grønvald Nielsens og Hustrus Be- gravelse, 25 Kr. for hver.....	50	00
Indbetalingskort og Postindkasseringkort	86	30
Frimærker til Aarsskrifterne og Postindkasseringer	398	00
Konvolutter til Aarsskriftet	49	00
Fotografier til Aarsskriftet	17	50
Leje af Klichéer	24	88
Aarsskriftets Trykning	2349	95
Fragt af Aarsskriftet	38	75
Porto og Papir.....	12	51
Trykning af Ansøgningsskemaer	12	00
Kundgørelser	108	57
Medlemsbidrag i Brugsforeningen	5	00
Formandens Løn	250	00
Kassebeholdning	2889	43
	<hr/>	
	Kr.	7301 39

Ovenstaaende Regnskab er revideret og fundet rigtigt.

Vestbirk, 1. Juni 1932.

B. Berthelsen.

P. M. Tønnesen.

Medlemmer i Elevforeningen

af sidste Aars Skolehold.

Vinteren 1931—32.

Beier, Peter, Korup, Ravsted.
Bjerregaard, Anders Kr., Thorsted, Thisted.
Beier, Niels Thyssen, Vester Aabølling, Brøns.
Ellermann, Hans, Gimming, Randers.
Hansen, Herluf, Thyregod.
Hvid, Aksel, Drevsensvej 66, Silkeborg.
Høj, Kristian (Laurids Høj), Bjerggade, Ølgod.
Jacobsen, Victor, Abild Skole, Tønder.
— Jens, „Solvang“, Nørbølling, Brørup.
Jensen, Helge, Bakkerup, Knabstrup.
— Ejner, Sdr. Bjerger, Sdr. Bjerger.
— Gunnar, Nim, Nim.
— Thomas, Sudkær, Vestbirk.
Klausen, Evald, Møldrup, Møldrup.
Kristensen, Holger, Østerbakken 21, Thisted.
Christiansen, Kjeld, Jordrup, Jordrup.
Møller, Christian, Korup, Ravsted.
Pedersen, Karl Harbo, Bjørnstrup, Blære.
Petersen, Erling, Langeskov, Fyn.
Poulsen, Oscar Voergaard, Ølsted, Løsning.
Rask, Poul, Thorsted, Thisted.
Siig, Jørgen Pedersen, Hansted, Horsens.
Sørensen, Gunnar, Nytorv 4, Thisted.
Thrane, Sigvard J., Sletterhage, Knebel.
Vanggaard, Jens, Stenum, Brønderslev.

Sommeren 1932.

Harbo, Anna, Bjørnstrup, Blære.
Hansen, Marie, Skrøbelev, Langeland.
Hoelgaard, Kirstine, Barslev, Hvidbjerg.
Jensen, Martha, Møllemose, Simmerbølle, Langeland.
Kristensen, Gerda, Hagstedgaard, Skanderup, Lunderskov.
Lange, Karen, Skrøbelev, Langeland.
Lioneth, Gerda, Laasby Korsvej, Laasby.
Lynge, Mette, Tangremme, Hundstrup, Thy.
Schulz, Marie, Uge, Tinglev.

Indholdsfortegnelse.

1928.

<i>Grønvald Nielsen</i> : Arbejde, Hvile og Fred	3
<i>Kristen Nørgaard</i> : Friskolen og den frie Skole	14
<i>Thyge Thygesen</i> : Ret	26
<i>Holger Budde-Lund</i> : Redaktør Jessen og Flensborg Avis ..	31
<i>Holger Bidstrup</i> : Kristian Jensen	51
<i>Kristen Nørgaard</i> : Grundtvig-Museet i Udby Præstegaard	54
<i>Holger Bidstrup</i> : Grønne Spirer	63
<i>Johs. Frishøi</i> : „Bedre Byggeskik“	68
<i>Olive D. Campbell</i> : Jul paa en Folkehøjskole	71
<i>Hans Haahr Christensen</i> : En lille Artikel om Canadas Herligheder og Besværligheder	77
<i>Holger Budde-Lund</i> : Grønvald Nielsens 70-Aars Dag	83
<i>Holger Budde-Lund</i> : Det svundne Aar	91
Smaanoter	114
Julehilsen	115
Regnskab	116

1929.

Via Nørgaard — Digt af en Ven	3
<i>Thyge Thygesen</i> : Ved Fru Via Nørgaards Baare	4
<i>Grønvald Nielsen</i> : Ved Via Nørgaards Baare	8
<i>H. B.-L.</i> : Via Nørgaards Jordefærd	11
<i>Holger Budde-Lund</i> : Via Nørgaard. Nogle Mindeord	15
<i>Andreas Bach</i> : Til Via Nørgaards Minde. — En Buket blaa Anemoner	18
<i>Vestbirkeren</i> : En Tak	21
<i>Kristen Nørgaard</i> : Aandslivets Virkelighed	23
<i>Grønvald Nielsen</i> : Dybe Kilder	31
<i>Thyge Thygesen</i> : Aaret og Livet	38
<i>Holger Budde-Lund</i> : Skamlingsbanken	46
<i>Holger Bidstrup</i> : „Kamp maa der til, skal Livet gro“	60
<i>Johannes Frishøi</i> : Vor almindelige Bygningskultur.....	64
<i>Olav Helstrup Andersen</i> : Muldets Skatte	68
<i>Maren Andersen</i> : „Lysvæld bag ved Lysvæld i Himlen ind“	78

<i>Hans Haahr Christensen</i> : Brev fra Canada	80
<i>Kristen Nørgaard</i> : „Gennem de jyske Udmarker“	84
<i>Holger Budde-Lund</i> : Det svundne Aar	87
<i>Kristen Nørgaard</i> : Tak	118
Julehilsen	120
Smaannoter	121
Regnskab	122
Nye Medlemmer	123

1930.

<i>Grønvald Nielsen</i> : Drømme	3
<i>Thyge Thygesen</i> : Jeg tror — hjælp min Vantro	8
<i>Kristen Nørgaard</i> : Fridtjof Nansen	12
<i>Holger Budde-Lund</i> : William Ewart Gladstone	20
<i>Erik Gelting-Hansen</i> : Forvandlingsunderet	45
<i>Kristen Nørgaard</i> : Syndernes Forladelse	51
<i>Bernhardt Berthelsen</i> : Sæt dig et Maal	57
<i>Olav Helstrup Andersen</i> : „De ædles Æt dør aldrig ud“..	60
<i>Marie Bek Pedersen</i> : Hilsen til Vestbirk Højskole til Elevmødet 1930	66
Sønderjyllandsturen ved K. N.	68
<i>Kristen Nørgaard</i> : Meta og Holger Bidstrup	82
<i>Holger Budde-Lund</i> : Det svundne Aar	85
<i>Kristen Nørgaard</i> : Fællesbrev	105
Julehilsen	108
Regnskab	109
Nye Medlemmer	110

1931.

<i>Karen Hildebrandt</i> : Mindedigt om Grønvald Nielsen	3
<i>Kristen A. Lange</i> : Grønvald Nielsen	4
<i>Thyge Thygesen</i> : Tale ved Grønvald Nielsens Jordefærd..	25
<i>Kristen Nørgaard</i> : Ved Grønvald Nielsens Baare	29
<i>Lars Bækhoj</i> : Ved Grønvald Nielsens Jordefærd	32
Grønvald Nielsens Jordefærd ved <i>Horsens Folkeblad</i> , <i>Johs. Elbæk</i> og <i>Svend Sørensen</i>	34
Mindeord om Grønvald Nielsen ved <i>Anders Vedel</i> , <i>Thyge Thygesen</i> , <i>J. N. Jensen</i> , <i>H. Jensen</i> , <i>S. P. Qvist</i> , <i>Johan Borup</i> , <i>Tømmermanden fra Monbjerg</i> , <i>Fr. Karl Kri- stiansen</i> , <i>Kristen Nørgaard</i> , <i>Kristen A. Lange</i> , <i>Andreas Bach</i> og <i>Fynboen M. N.</i>	42
<i>Grønvald Nielsen</i> : Frihed	68
<i>Olav Langeland</i> : Hilsen til Danmark	78
<i>Kristen Nørgaard</i> : Rasmus Knudsen	79

Holger Budde-Lund ved <i>Martinus Larsen, Jørgen Hansen</i> og <i>P. Sørensen Degn</i>	82
<i>Holger Budde-Lund</i> : En Hilsen og Tak til gamle Elever....	86
Bilturen gennem Sønderjylland ved <i>Marie Korslund</i> og <i>Jo-</i> <i>hanne Larsen</i>	89
<i>Kristen Nørgaard</i> : Aaret 1931	105
Smaanoter	127
Et Mindesmærke for Grønvald Nielsen	131
Regnskab	132
Nye Medlemmer	133

1932.

<i>Kristen Nørgaard</i> : Grundtvigs Højskoletanker.....	3
<i>Thyge Thygesen</i> : Menneske og Gerning.....	12
<i>Rasmus Jeppesen</i> : Tale ved 100 Aars Festen for Bjørn- stjerne Bjørnson	21
<i>Kristen Nørgaard</i> : Brorson og hans Salmer	31
<i>B. Berthelsen</i> : H. N. Andersen	55
<i>Kr. Kolding</i> : Næste Slægt	60
<i>August Hansen</i> : Schweiz	64
<i>Leila Lange</i> : John C. Campbells Højskole	74
Elevmødet og Afsløringen af Grønvald Niensens Minde- sten ved <i>K. N.</i> og <i>Andreas Bach</i>	80
<i>Kristen Nørgaard</i> : Aaret 1932	103
<i>Maren Nørgaard</i> : Julebudet i Vinterens Vaande.....	116
<i>Svend Sørensen</i> : Vestbirkkredsen i København.....	118
<i>Kristen A. Lange</i> : Bogen om Grønvald Nielsen og Vest- birk Højskole	121
Smaanoter	122
Regnskab	124
Nye Medlemmer	125
Indholdsfortegnelse til Aargang 1928—32.....	126

Elevmødet

bliver i 1933 d. 24. og d. 25. Juni (altid sidste Lørdag og Søndag i Juni). Vi begynder selve Mødet Lørdag Aften Kl. 7 $\frac{1}{2}$ og Søndag Morgen Kl. 9 $\frac{1}{2}$. I Aar var der særlig god Tilslutning i Anledning af Afsløringen af Grønvald Niensens Mindesten, men vi haaber, at alle de, der paa nogen Maade kan komme, alligevel møder igen næste Aar.

Til Efteraarsmødet

er alle gamle Elever ogsaa velkomne! Det bliver i 1933 i Dagene 17.—19. Septbr., hver Dag fra Kl. 3 $\frac{1}{2}$. Af fremmede Ordførere dertil har vi foreløbig Lovning paa Forfatteren *Richardt Gandrup* og Højskoleforstander *Uffe Grosen*; desuden faar vi Musikunderholdning af „Fynske Musikanter“s Kvartet.

Hvis nogle af de gamle Elever til den Tid har Lyst til at mødes til 25 eller 40 Aars Jubilæum, saa er de særlig velkomne dertil, men vi vil da gerne høre derom inden 1. August, saa vi bl. a. kan faa fat i en eller flere af Lærerne fra den Tid.

Til begge disse Møder vil vi gerne, at man melder sig forud, og husk at tage Tæpper eller andet Sengetøj med.

Velkommen, allesammen!

Maren og Kristen Nørgaard.

INDHOLD

<i>Kristen Nørgaard</i> : Grundtvigs Højskoletanker.....	3
<i>Thyge Thygesen</i> : Menneske og Gerning.....	12
<i>Rasmus Jeppesen</i> : Tale ved 100 Aars Festen for Bjørn- stjerne Bjørnson	21
<i>Kristen Nørgaard</i> : Brorson og hans Salmer	31
<i>B. Berthelsen</i> : H. N. Andersen	55
<i>Kr. Kolding</i> : Næste Slægt	60
<i>August Hansen</i> : Schweiz	64
<i>Leila Lange</i> : John C. Campbells Højskole	74
Elevmødet og Afsløringen af Grønvald Nielsens Minde- sten ved <i>K. N.</i> og <i>Andreas Bach</i>	80
<i>Kristen Nørgaard</i> : Aaret 1932	103
<i>Maren Nørgaard</i> : Julebudet i Vinterens Vaande.....	116
<i>Svend Sørensen</i> : Vestbirkkredsen i København.....	118
<i>Kristen A. Lange</i> : Bogen om Grønvald Nielsen og Vest- birk Højskole	121
Smaanoter	122
Regnskab	124
Nye Medlemmer	125
Indholdsfortegnelse til Aargang 1928—32.....	126